

INTEGRAAL BEHEERKADER OPENBARE RUIMTE

Opgavegericht beheer in Westervoort



Colofon

PLANTERRA BV

Naam adviseurs	:	Jeroen Bruinenberg, Nick van der Klauw
In opdracht van	:	Gemeente Westervoort
Naam opdrachtgever	:	Geertje Oosterink
Coverfoto:	:	Christiane Bahr
Datum	:	27 mei 2026
Documentnummer	:	20250052
Projectnummer	:	Pg83-01
Document titel	:	Integraal beheerkader Westervoort

Voorwoord

Het afgelopen jaar is samen intensief gewerkt aan het opstellen van het Integraal Beheerkader Openbare Ruimte (IBK-OR). Dit omvangrijke document vormt dé schakel tussen visie en praktijk: de vertaling van het Integraal Beleidsplan naar concrete kaders, werkwijzen en processen.

Het IBK legt vast hoe integraal wordt gewerkt in de openbare ruimte en biedt houvast voor keuzes, samenwerking en uitvoering. Het beschrijft niet alleen afspraken en werkprocessen, maar geeft richting aan hoe maatschappelijke opgaven zoals duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie worden verbonden met dagelijks beheer.

Met het IBK-OR ontstaat een stevige basis voor onze werkzaamheden én voor verdere doorontwikkeling. Het is een levend document bedoelt als handboek en naslagwerk dat meegroeit met nieuwe inzichten en ambities, zodat de openbare ruimte van Westervoort toekomstbestendig, betaalbaar en aantrekkelijk blijft.

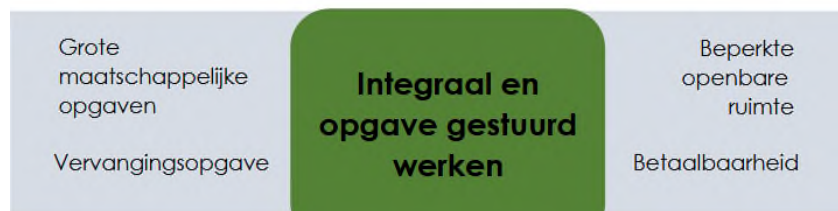
Samenvatting

Van ambities naar uitvoering

Samen werken aan maatschappelijke opgaven via integraal beheer van de openbare ruimte

Integraal beheerkader openbare ruimte IBK-OR

Vertaling van beleid naar concrete kaders, werkwijzen en processen.



Zicht op assets en onderhoudsbehoefte

Actuele en verschillende data benutten voor een goed beeld van de opgave en de kosten. Zo kunnen we prioriteren, afstemmen en plannen.

Heldere werkprocessen

Zorgen voor duidelijke afspraken en uniforme werkwijzen, zodat keuzes en afwegingen transparant en efficiënt zijn. Dit ondersteunt de integrale aanpak.

Hoe doen we dat?

Gezamenlijke visie met ambities

Integraal werken begint met een gedeelde visie en ambities. Deze vormen het vertrekpunt van alle projecten en het opgave gestuurd werken.

Efficiënt werken aan de ambities in de openbare ruimte



Integraal en opgave gestuurd

Van ontwerp tot uitvoering samenwerken met interne en externe partijen, waarbij niet de taak, maar de opgave centraal staat.



Buurtaanpak en vervangingen

Werken aan de opgaven doormiddel van een grootschalige wijkgerichte aanpak en op natuurlijke vervangingsmomenten gecombineerd met riool en wegenprojecten.



Bepalen inrichtingskaders

De openbare ruimte ontwerpen op basis van wat écht nodig is in een straat/ wijk. Met een integrale afweging van kwaliteit, kosten en maatschappelijke waarde.



IBK-OR

Wat onze ambities zijn
Hoe we (samen)werken
Hoe keuzes en afwegingen worden gemaakt
Hoe we dit financieel vertalen

Financiële kaders



Ambities realiseren met uniforme en transparante kaders, zodat de openbare ruimte betaalbaar blijft – nu én in de toekomst.

Participatie



Eigenaarschap ontwikkelen door mensen mee te laten denken en te laten doen. Samen wordt de openbare ruimte beter.

Efficiënt werken aan de ambities in de openbare ruimte

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting.....	5
Inhoud.....	7
Inleiding	9
1.1 Doel.....	9
1.2 Positionering van IBK.....	10
1.3 Leeswijzer	11
2 De openbare ruimte in Westervoort	13
2.1 De beheercyclus	13
2.2 Zicht op de assets en de onderhoudsbehoefte	14
2.3 Beheerareaal	15
2.4 Kosten, kwaliteit en waarde.....	15
3 Ambities.....	21
3.1 Randvoorwaarden	21
3.1 Beheerambities	22
3.3 Voorbeelduitwerking beheerambitie	23
4 Integraal en opgave gestuurd werken.....	25
4.1 Integrale samenwerking	25
4.2 Integraal beleidskader	27
4.3 Integraal beheer en vervangen	28
4.4 Werkwijze autonome werkzaamheden	30
4.5 Werkwijze projecten	32
5 Programmeren en buurtaanpak	35
5.1 Werkwijze programmeren	35
5.2 Buurtaanpak.....	37
5.3 Uitgangspunten buurtaanpak	38
5.4 Voorbeeldcasus	42
6 Bepalen inrichtingskaders	43
6.1 Proces	43
6.1 Beleid en ambities	44
6.2 Waardensessie.....	44

7 Participatie	49
7.1 Wat is participatie	49
7.2 Burgerparticipatie	50
7.3 Overheidsparticipatie.....	55
8 Financieel kader	59
8.1 BBV.....	59
8.2 Voorjaarsnota en begroting	60
8.3 Voorziening	61
8.4 Vervangingsinvesteringen.....	61
8.5 Aanlegkosten.....	62
8.6 Beheerkosten.....	65
9 Ontwikkelagenda	67
Bijlagen	69
Bijlage 1: Uitwerking beheerambities.....	71
Bijlage 2: Waardensessie	93
Bijlage 3: Financiële afschrijvingstermijnen.....	115
Bijlage 4: Stroomschema's buurtaanpak.....	117
Bijlage 5: Indicatie buurtplanning.....	120
Bijlage 6 Uitwerking Participatie	121
Bijlage 7: Checklist borging doelstellingen IBOR	131

1 Inleiding

De gemeente Westervoort staat voor een aantal grote maatschappelijke opgaven. Denk aan opgaven als klimaatadaptatie, circulariteit, energietransitie, biodiversiteit, woningbouw, maar ook opgaven die bijdragen aan een inclusieve en gezonde samenleving. Ook bereiken door een bouwpiek in de jaren '80 en '90, veel kapitaalgoederen het einde van hun technische levensduur, waardoor vervanging op relatief korte termijn noodzakelijk is. Om effectief en efficiënt aan deze opgaven te kunnen werken is integraal en op gave gestuurd werken noodzakelijk. Om dit te borgen en de ambities voor de komende jaren vast te stellen is het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR) in 2023/2024 opgesteld. De vertaling naar tactisch niveau ontbrak nog. In dit plan zijn ook de moties en amendementen verwerkt die zijn aangenomen bij de vaststelling van het IBOR.

1.1 Doel

De doelstelling van het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR) is; integraal werken aan maatschappelijke opgaven, samenwerken en de basis op orde. In het IBOR staat omschreven wat we hierbij belangrijk vinden, maar niet hoe we dit gaan organiseren. Het IBK-OR maakt deze vertaalslag naar concrete kaders, werkwijzen en processen voor het beheer van de openbare ruimte. Daarmee vormt het IBK-OR de verbindende schakel tussen het strategische en het tactische niveau.

Om effectief te kunnen inspelen op de opgaven die voor ons liggen, is een integrale en op gavegerichte werkwijze essentieel. Bij op gavegericht werken staat de op gave centraal, niet de taak of afdeling. Het IBK is opgesteld voor het team Realisatie en Beheer, maar biedt ook een gezamenlijk kader voor andere betrokken afdelingen. Verschillende vakdisciplines en afdelingen, externe partijen, betrokkenen en inwoners werken samen aan gezamenlijke doelen. In de openbare ruimte betekent dit dat we werkzaamheden combineren,

planningen op elkaar afstemmen en samen kansen benutten om meerdere doelen tegelijk te realiseren. Dit passen we toe in zowel het dagelijks onderhoud als bij vervangingsopgaven.

Veel van deze werkwijzen worden al toegepast, maar de toenemende complexiteit en de vervangingsopgave vragen om verdere integratie en optimalisatie. Deze transitie vraagt tijd én een nieuwe manier van werken.

Wat deze werkwijze ons concreet oplevert, wordt zichtbaar in de manier waarop we samenwerken en keuzes maken. Er ontstaat een sterkere samenwerking binnen de organisatie, doordat kennis en ideeën van verschillende afdelingen worden gebundeld. Het levert meer maatschappelijke waarde op, omdat we niet alleen naar techniek kijken, maar ook naar hoe mensen wonen, werken en leven en dit ervaren. Bovendien gaan we slimmer om met middelen door investeringen te koppelen aan meerdere doelen, zoals duurzaamheid, leefbaarheid en economische ontwikkeling.

Onderdeel van het IBK is de "Meerjarenonderhoudsplan Beheer Openbare Ruimte" (MJOP-BOR). Dit MJOP-BOR wordt op een later moment vastgesteld. Het MJOP waarborgt het instandhouden van kapitaalgoederen op korte en lange termijn en maakt inzichtelijk welke structurele middelen nodig zijn voor tijdige vervanging. Zo wordt voldaan aan de financiële verantwoordingsplicht en ontstaat er een basis voor het integraal en op gave gestuurd beheer, waarbij de vervangingsinvesteringen de basis vormen.

1.2 Positionering van IBK

Het IBOR vormt de basis voor het IBK-OR en de verdere uitwerking hiervan. Het IBOR borduurt verder op de 'Omgevingsvisie Westervoort 2021'. In deze paragraaf staat weergegeven waar welk plan over gaat en wat de relatie tot elkaar is.

Omgevingsvisie

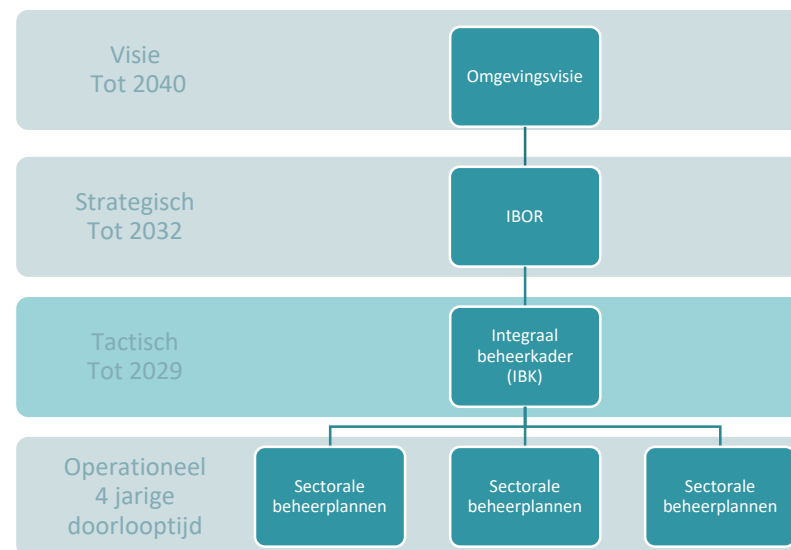
De omgevingsvisie beschrijft de gewenste toekomst voor onze leefomgeving op de middellange en lange termijn (tot 2040). Het is daarmee een weergave van de vraag: wat voor gemeente willen we zijn? Concreet betekent dat de omgevingsvisie een samenhangend, allesomvattend en integraal document is voor alle onderwerpen in de fysieke leefomgeving waarin de ambities en doelen worden beschreven. Uit deze omgevingsvisie zijn diverse programma's en opgaven voortgekomen. Denk aan programma Duurzaamheid (energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit) en de opgaves rondom woningbouw en sociaal domein. Ook hieruit volgen uitvoeringsplannen die invloed hebben op en kunnen bijdragen aan de werkzaamheden van Realisatie en Beheer.

Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte

Het IBOR vertaalt de omgevingsvisie naar strategisch beleid voor de buitenruimte en vervangt waar mogelijk sectorale beleidsstukken. Het vormt de basis voor het IBK en andere beheerplannen. Hoewel de scope van het IBOR smaller is dan die van de omgevingsvisie, sluiten de ambities en thema's op elkaar aan. Naast het IBOR zijn er aanvullende beleidsstukken zoals het Watertakenplan, Mobiliteitsplan maar ook het hondenbeleid die eveneens invloed hebben op het beheer en uitvoering. Ook vanuit dit beleid worden beheer- en uitvoeringsplannen opgesteld, die het IBK raken.

Integraal Beheerkader

Het Integraal Beheerkader Openbare Ruimte (IBK-OR) is de praktische uitwerking van het IBOR. Het kader helpt bij het plannen van onderhoud en vervanging van onderdelen in de buitenruimte en onze ambities hierin te verwerken. Het bevat daarnaast een afwegingskader en een meerjarenplanning voor onderhoud (MJOP-BOR). Daarnaast fungeert het IBK-OR als overkoepelend kader voor eventuele sectorale beheer- en uitvoeringsplannen.



Figuur 1.1: Positie van het IBK

1.3 Leeswijzer

Het IBOR legt de nadruk ambities, op integraal werken, samenwerken en het op orde brengen van de basis. Deze drie uitgangspunten vormen de basis voor dit IBK-OR. In dit document zijn de IBOR-principes vertaald naar drie praktische pijlers: heldere ambities, zicht en grip op de assets en duidelijke werkprocessen en kaders. Met deze doorvertaling laten we zien hoe we de IBOR-uitgangspunten concreet toepassen in onze dagelijkse manier van werken.

Integraal en opgegeven gestuurd werken vraagt namelijk om inzicht in de onderhoudsbehoefte, een duidelijke visie op de buitenruimte, en heldere processen en kaders die sturen op kwaliteit en samenwerking. Dit IBK-OR voorziet hierin. De opbouw van dit plan volgt daarom de belangrijkste voorwaarden voor deze werkwijze. In bijlage 7 staat een overzicht waarin te zien is welke onderdelen uit het IBOR waar terugkomen in dit IBK-OR. Tot slot bevat hoofdstuk 9 een ontwikkelagenda voor de verdere doorontwikkeling van onze aanpak.

Zicht op assets en onderhoudsbehoefte

Hoofdstuk	Beheerinstrument/ inhoud
2 De openbare ruimte in Westervoort	Omschrijving beheercyclus
	Beheersysteem
	Kwaliteit en waarde openbare ruimte
	<i>Bijlage 3: Afschrijvingstermijnen</i>
	<i>Bijlage 5: Buurtplanning</i>
	<i>MJOP (nog uit te werken)</i>

Visie en ambities voor de buitenruimte

Hoofdstuk	Beheerinstrument/ inhoud
3 Ambities	Omschrijving randvoorwaarden beheer
	Omschrijving beheerambities
	<i>Bijlage 1: Uitwerking beheerambities</i>

Heldere werkprocessen

Hoofdstuk	Beheerinstrument/ inhoud
4 Integraal en opgegeven gestuurd werken	Werkwijze integraal werken
	Werkwijze beleid
	Werkwijze autonome vervangingen
	Werkwijze projecten
5 Programmeren en buurtaanpak	Werkwijze programmeren
	Programmeerregels
	<i>Bijlage 4: Stroomschema's</i>
	<i>Bijlage 5: Voorgestelde buurtplanning</i>
6 Bepalen inrichtingskaders	Werkwijze afwegen beleid, ambities en waarden
	Waardenmodel
	<i>Bijlage 2: Uitwerking waardenmodel/ Waardensessie</i>
7 Participatie	Werkwijze burgerparticipatie
	Werkwijze overheidsparticipatie
	<i>Bijlage 6: Voorbeelduitwerkingen participatie</i>
8 Financieel kader	Werkwijze BBV
	Werkwijze indexeren
	Werkwijze areaaluitbreiding
	Werkwijze aanlegkosten
	Werkwijze beheerkosten

Figuur 2.2: Opbouw IKB-OR

2 De openbare ruimte in Westervoort

Integraal en opgavegericht werken vraagt om goed zicht en grip op de assets in de openbare ruimte en hun onderhoudsbehoefte. Om effectief te kunnen sturen is het belangrijk te weten wat we beheren, welke kwaliteit we willen bereiken en welke middelen daarvoor beschikbaar zijn voor de lange en korte termijn. In dit hoofdstuk gaan we daarnaast in op het beheersysteem en de onderhoudscyclus. De financiële onderbouwing van het beheer wordt opgenomen in het MJOP-OR.

2.1 De beheercyclus

Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is een wettelijke taak die bij de gemeente ligt. De gemeente Westervoort zorgt ervoor dat de openbare ruimte in een goede staat is en blijft en dat kapitaalvernietiging wordt voorkomen. Om deze taken te vervullen onderhouden en vervangen we de openbare ruimte. Het beheer heeft betrekking op alle activiteiten en maatregelen die nodig zijn om de openbare ruimte in stand te houden. Dit doen we door verschillende soorten beheer uit te voeren. Omdat deze in het IBK-OR vaak terugkomen, lichten we deze hieronder nader toe. Hoe deze verschillende beheervormen financieel gedekt worden is opgenomen in hoofdstuk 8.

Dagelijks en functioneel beheer

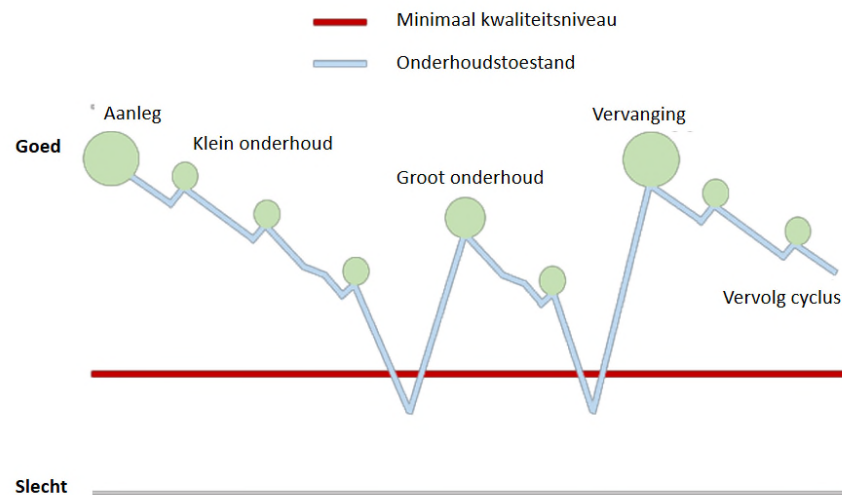
Dagelijks beheer bestaat uit kortcyclisch onderhoud: het uitvoeren van gepland en ongepland klein onderhoud aan onderdelen van de openbare ruimte. Het bestaat uit onder andere het reinigen van de openbare ruimte, het snoeien en maaien van beplanting, recht leggen van tegels en herstellen van kleine schades en het reageren op meldingen en het oplossen van storingen en calamiteiten.

Functioneel beheer bestaat uit het monitoren van het gebruik en de functie van de openbare ruimte en het doen van kleine aanpassingen wanneer daar aanleiding toe is. Dit kan bijvoorbeeld zijn het aanpassen van belijning op de openbare weg, wanneer dit nodig is vanuit verkeersveiligheid, het anders afstellen van een verkeersregelininstallatie of het aanpassen van het maairegime van extensief maaien naar intensief maaien om recreatief verblijf mogelijk te maken.

Groot onderhoud

Groot onderhoud is het planmatig onderhouden van onderdelen van kapitaalgoederen binnen de openbare ruimte. Het gaat hier bijvoorbeeld om het aanbrengen van een nieuwe asfalt deklaag, het periodiek schilderen van brugonderdelen, of het inboeten van beplanting.

Door goed onderhoud zorgt de gemeente ervoor dat de levensduur wordt gehaald en de openbare ruimte ook daadwerkelijk oud kan worden. De kwaliteit neemt doorgaans na verloop van tijd af: zie figuur 2.1 voor een standaard levenscyclus van de openbare ruimte. Voor bijvoorbeeld beplanting en bomen loopt de cyclus anders. Daarbij loopt de kwaliteit op de eerste jaren omdat de beplanting eerst moet groeien. Bomen hebben in de volwassenfase het minste onderhoud nodig.



Figuur 2.1: Standaard levenscyclus van de openbare ruimte

Vervanging en reconstructie

Vervanging en reconstructie vinden zoveel mogelijk plaats aan het einde van de technische levensduur van onderdelen in de openbare ruimte. Hierbij worden elementen of complete gebieden vervangen en – indien gewenst – opnieuw ingericht. Het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau blijft hierbij gehandhaafd. Door de vervanging ontstaat een nieuwe technische levensduur, wat wordt gezien als een investering.

Bij reconstructie kan er sprake zijn van ingrijpende veranderingen in de inrichting van het wegprofiel. Beleidskaders, randvoorwaarden en ambities zijn hierbij leidend. Wanneer er sprake is van herinrichting, speelt participatie een belangrijke rol: bewoners denken – waar mogelijk – mee over wat er nodig is in de wijk. De belangrijkste aandachtspunten uit deze participatie worden meegenomen in het ontwerp.

Naast vervanging en reconstructie zijn ook levensduur verlengende maatregelen een investering. Dit zijn ingrepen die niet behoren tot het reguliere onderhoud binnen de standaard levenscyclus, maar specifiek gericht zijn op het verlengen van de levensduur van onderdelen. Een voorbeeld hiervan is het relinen van riolering.

2.2 Zicht op de assets en de onderhoudsbehoefte

Een goed beheerpakket is een randvoorwaarde om de openbare ruimte effectief te beheren en meerjarig onderhoud en vervanging te kunnen plannen. De komende jaren willen we hierin verder investeren.

Om het beheer te professionaliseren, sluiten we aan bij het Informatie Model Beheer Openbare Ruimte (IMBOR), de landelijke standaard van CROW. Door onze beheersystemen en werkprocessen in te richten volgens IMBOR, krijgen we beter inzicht in de staat van onze kapitaalgoederen. Dit zorgt ervoor dat we gericht kunnen sturen op onderhoud en investeringen, en het vormt een stevige basis voor data gedreven werken.

Daarnaast verankeren we datamutaties nog beter in onze werkprocessen. Dit betekent dat het actualiseren van data, het vastleggen van mutaties en het verwerken van inspectieresultaten een nog belangrijker onderdeel worden van het dagelijks werk. Alleen zo kunnen we zorgen dat onze gegevens actueel blijven en bruikbaar zijn voor sturing, verantwoording en toekomstgerichte keuzes. Om deze werkwijze goed te verankeren, wordt geïnvesteerd in kennisontwikkeling. Ook dit thema staat op de ontwikkelagenda die als bijlage is toegevoegd.

2.3 Beheerareaal

Wanneer we het hebben over openbare ruimte, hebben we het over de publieke (niet-private) fysieke ruimte die in eigendom en/of beheer is bij de gemeente. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over riolering, wegen, verlichting, bruggen, groenvoorzieningen, speeltuinen en verkeerslichten. Dit noemen we kapitaalgoederen.



Figuur

In figuur 2.2 geven we een overzicht van kapitaalgoederen in de openbare ruimte die de gemeente Westervoort beheert. Om de openbare ruimte goed te kunnen beheren, is deze opgedeeld in verschillende beheerdomeinen. Elke beheerdomein/ vakgroep is verantwoordelijk voor zijn eigen kapitaalgoederen en objecten in de openbare ruimte. Hoewel de vakgroepen hun eigen verantwoordelijkheden hebben, werken ze zoveel mogelijk integraal. Zowel binnen als buiten de afdeling maar ook binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. Een voorbeeld hiervan is de afstemming, planning en programmering van werkzaamheden.

2.4 Kosten, kwaliteit en waarde

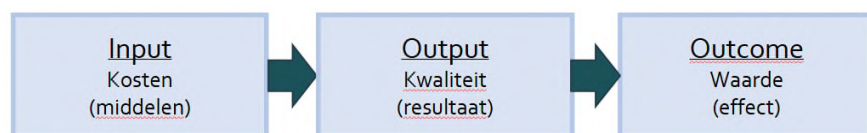
Gemeenten staan voortdurend voor de uitdaging om met beperkte middelen een aantrekkelijke, veilige en functionele leefomgeving te realiseren. Dat vraagt om bewuste keuzes tussen kosten, kwaliteit en waarde. Deze drie begrippen vormen samen het fundament van de sturing op beheer: de beschikbare middelen bepalen het kwaliteitsniveau dat kan worden geleverd, en dat kwaliteitsniveau bepaalt op zijn beurt de maatschappelijke en economische waarde die de openbare ruimte vertegenwoordigt.

Draai je één knop (kosten/ kwaliteit of waarde) omlaag, bijvoorbeeld minder kosten, dan heeft dat direct effect op kwaliteit en uiteindelijk ook op de maatschappelijke waarde. Draai je de knop omhoog, dan stijgt de kwaliteit en daarmee de waarde van de openbare ruimte.

2.2: Indicatie areaal kapitaalgoederen openbare ruimte van gemeente Westervoort

Belevingskwaliteit wordt in onderstaand schema als *output* gezien, omdat het een direct resultaat is van het uitgevoerde beheer: hoe het gebied eruitziet en wordt ervaren na onderhoud. Tegelijkertijd draagt belevingskwaliteit bij aan bredere maatschappelijke effecten, zoals gezondheid en leefbaarheid; die effecten vallen onder *outcome*. Belevingskwaliteit fungeert daarmee als een belangrijke schakel tussen beheerkwaliteit (output) en maatschappelijke waarde (outcome).

Begrip	Niveau	Betekenis	Voorbeeld
Kosten	Input	Wat je erin stopt; de beschikbare middelen, capaciteit en inzet van geld en tijd	Budget voor onderhoud, personeelsinzet, materiaalkeuze, machines.
Kwaliteit	Output	Wat je levert; de staat en beleving van de openbare ruimte als direct resultaat van het beheer.	Beheerkwaliteit; Technische kwaliteit, functionele kwaliteit en belevingskwaliteit
Waarde	Outcome	Wat het oplevert; b.v. de maatschappelijke, economische en ecologische baten van inwoners, bedrijven en omgeving.	Leefbaarheid, gezondheid, vastgoedwaarde, sociale cohesie, duurzaamheid



Figuur 2.3: Verhouding kosten, kwaliteit en waarde openbare ruimte

Beheerkosten

Het beheer van de openbare ruimte vraagt om bewuste keuzes in de inzet van middelen. De beschikbare budgetten bepalen wat er technisch en organisatorisch mogelijk is. Kosten vormen daarmee de input van het beheerproces: hoeveel geld er wordt besteed aan onderhoud, vervanging en personeel, beïnvloedt direct het niveau van uitvoering. Tegelijkertijd vraagt beheer om een zorgvuldige afweging tussen uitgaven op korte termijn en de financiële gevolgen op de langere termijn, zoals levensduurverlenging en het voorkomen van achterstallig onderhoud.

In totaal wordt er ruim € 2 miljoen uitgegeven aan het dagelijks en groot onderhoud van de openbare ruimte. In het MJOP-OR zijn de beheerkosten uitgebreid uiteengezet.

Beheerkwaliteit

De kwaliteit van de openbare ruimte is het directe resultaat van de beheerinspanningen, ook wel de beheerkwaliteit genoemd. Door actief te sturen op onderhoudsniveaus, frequenties en ontwerpkeuzes kan de gemeente de uitkomsten beïnvloeden van: de technische kant, de functionele kant en de beleevingskant. Dit gewenste niveau wordt mede bepaald door beleidsdoelen en de beschikbare financiële middelen.

Niveau	Beoordeling	Focus	Voorbeeld toetsing
Beheer-kwaliteit	Kaders	Onderhoudsniveaus frequenties, ontwerpkeuzes en middelen	Inspecties, beheer en beleidskaders
Technische kwaliteit	Fysieke staat en levensduur van kapitaalgoederen	Veiligheid, kapitaalbehoud	NEN-normen/ CROW beeldkwaliteitsnormen
Functionele kwaliteit	Hoe goed de openbare ruimte praktisch werkt	Bruikbaarheid, veiligheid, toegankelijkheid, klimaatadaptatie, waterbeheer	Onderzoek en analyses op verschillende gebieden, participatie inwoners
Belevings-kwaliteit	Ervaring van gebruikers	Aantrekkelijkheid, netheid, sociale interactie, verblijfskwaliteit	Enquêtes, observaties, participatie

Figuur 2.4: Toelichting beheerkwaliteit openbare ruimte

Beheerkwaliteit

Een gemeente is (wettelijk) verplicht areaal op deugdelijke wijze te onderhouden, de veiligheid te borgen en kapitaalvernietiging te voorkomen. Ook stelt de gemeente zelf eisen aan de kwaliteit.

De technische eisen zijn vastgelegd in de beheer en uitvoeringsplannen per beheergroep, maar ook in het IBOR. Deze eisen volgen veelal uit (wettelijke) normen die landelijk of Europees zijn bepaald. Voorbeelden hiervan zijn de NEN2767 voor civiele kunstwerken, NEN3140 voor veilige openbare verlichting, VTA's (Visual Tree Assessment) ter beoordeling voor (mogelijk) risico van bomen en de WAS (Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen) voor de veiligheid van speeltoestellen.

Voor veel kapitaalgoederen wordt de kwaliteit beoordeeld met de beeldmethodiek van CROW. Hierbij worden zogeheten beeldkwaliteitsmeetlatten gebruikt. Deze methode is op verschillende manieren inzetbaar: om afspraken in contracten vast te leggen, als norm voor toezicht op het onderhoud, om de technische staat te beoordelen, en om ambities voor de openbare ruimte zichtbaar te maken. De beeldkwaliteit wordt uitgedrukt in vijf niveaus: van A+ (zeer hoog) tot D (zeer laag).

Eind 2022 is een nieuw kwaliteitsniveau vastgesteld. Gezien de beperkte financiële ruimte, heeft de gemeenteraad gekozen voor kwaliteitsniveau 'Sober'. De basis van dit kwaliteitsniveau is kwaliteitsniveau 'C' van het CROW met enkele onderdelen op kwaliteitsniveau 'B'. Het gekozen niveau houdt rekening met de beperkte financiële middelen, voorkomt kapitaalvernietiging en draagt bij aan de doelstelling om een aantrekkelijke en uitnodigende gemeente te zijn. Hiervoor was kwaliteitsniveau 'B' van toepassing.

Onderstaande onderdelen worden op CROW kwaliteitsniveau 'B' onderhouden. Overige onderdelen op kwaliteitsniveau 'C'.

- Onderhoud aan asfaltwegen;
- Onkruidbestrijding op verharding;
- Vegen van de openbare ruimte;
- Groenonderhoud van vaste planten en groenonderhoud in het algemeen op A-locaties;
- Onderhoud van de begraafplaats.

In sommige specifieke gevallen hanteert de gemeente een andere, specifieke kwaliteitseis. Dit is bijvoorbeeld het geval bij ecologisch maaien, waarbij er een eis is opgesteld die past bij de specifieke ambitie.

Technische kwaliteit

De kwaliteit van kapitaalgoederen bepaalt grotendeels of er onderhoud nodig is en wanneer iets vervangen moet worden. Dit nemen we op in de begroting, zie het MJOP. In de praktijk betekent dit dat er op verschillende momenten inspecties worden uitgevoerd. De technische inspecties geven inzicht in de kwaliteit en de nog te verwachte (rest)levensduur van het kapitaalgoed. De resultaten van de inspecties worden ingevoerd in ons beheersysteem.

Functionele kwaliteit

Ook de functionele kwaliteit van het openbaar gebied is van groot belang. Dit gaat over hoe goed de ruimte werkt, zowel voor de gebruikers als voor de onderliggende functies. Voor gebruikers betekent dit dat de ruimte veilig, toegankelijk en prettig bruikbaar moet zijn, afgestemd op de behoeften van bewoners en bezoekers. Denk aan goed geplaatste verlichting, voldoende zitplekken, duidelijke looproutes en veilige verkeerssituaties. Tegelijkertijd gaat functionele kwaliteit ook over inhoudelijke en technische aspecten, zoals waterberging bij hevige regenval, bereikbaarheid, verkeersveiligheid en het bijdragen aan biodiversiteit.

Bij een herinrichting wordt de functionele kwaliteit meegenomen in de planvorming, zie hoofdstuk 4. Inwoners worden actief betrokken en gevraagd om hun wensen en ideeën te delen. Daarnaast worden er verschillende onderzoeken uitgevoerd, bijvoorbeeld naar hittestress, waterhuishouding, verkeersstromen en gebruikintensiteit. Deze informatie wordt samengebracht om een ontwerp te maken dat niet alleen mooi is, maar ook goed functioneert en toekomstbestendig is.

Belevingskwaliteit

De belevingskwaliteit van de openbare ruimte gaat over hoe gebruikers de ruimte ervaren bij gebruik en verblijf. Dit omvat aspecten zoals netheid, veiligheid, aantrekkelijkheid, comfort, sociale interactie en het gevoel van welkom zijn. Belevingskwaliteit is subjectief en wordt vaak beoordeeld via enquêtes, observaties en participatie van inwoners. Deze inzichten helpen de gemeente om te begrijpen hoe de ruimte daadwerkelijk wordt gebruikt en beleefd, en om keuzes in beheer en inrichting beter af te stemmen op de verwachtingen en wensen van de gebruikers.

Momenteel worden er geen structurele kwaliteitsmetingen uitgevoerd op dit vlak. Wel wordt er geparticipeerd bij herinrichtingsplannen waarbij dit onderdeel ook naar voren komt. We gaan bekijken of we de belevingskwaliteit in de toekomst willen meten. Daarbij letten we op de voor- en nadelen en op kansen om dit te koppelen aan andere beleidsvelden, zoals het sociaal domein.

Waarde openbare ruimte

Een goede, groene en aantrekkelijke leefomgeving heeft een grote positieve invloed op de samenleving. Wanneer we uitsluitend naar de financiële kant kijken, doen we geen recht aan alle andere positieve effecten van een prettige en gezonde leefomgeving.

De waarde van de openbare ruimte gaat over wat goed beheer oplevert voor de samenleving. Waar kosten en kwaliteit vooral iets zeggen over de inspanning en het directe resultaat van het beheer, richt waarde zich op het effect op mensen, milieu en economie. Een schone, veilige en aantrekkelijke omgeving draagt bij aan leefbaarheid, gezondheid en sociale samenhang, maar ook aan economische en ecologische meerwaarde. Zo kan goed onderhouden groen zorgen voor verkoeling en biodiversiteit, een prettig ingericht plein stimuleert ontmoeting en verblijf, en een verzorgde straat verhoogt de vastgoedwaarde en lokale bestedingen.

Een bezuiniging op het beheer van de openbare ruimte raakt dan ook meerdere waarden tegelijk. Minder onderhoud kan de aantrekkelijkheid van de buitenruimte verminderen, waardoor inwoners minder naar buiten gaan en de gezondheid en het welzijn afnemen. Tegelijkertijd investeren we steeds meer in biodiversiteit en klimaatadaptatie, wat soms haaks staat op het verlagen van onderhoudsbudgetten.

We willen daarom beter inzichtelijk maken welke bijdrage het beheer van de openbare ruimte levert aan maatschappelijke doelen. Dat kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door te meten, te verbeelden of in gesprek te gaan met inwoners. Op onze ontwikkelagenda is deze ambitie opgenomen. De komende jaren werken we deze verbanden verder uit en brengen we ze onder de aandacht binnen de organisatie. Zo maken we de maatschappelijke waarde van de openbare ruimte zichtbaar en bestuurbaar.

3 Ambities

De gemeente Westervoort wil met het beheer van haar openbare ruimte actief bijdragen aan de maatschappelijke opgaven waar we als samenleving de komende jaren mee te maken krijgen door meer opgave gestuurd te gaan werken. Hierbij is het belangrijk dat we met elkaar de visie en de ambities helder hebben. In het IBOR staan de randvoorwaarden en ambities omschreven. In dit hoofdstuk zijn ze nog eens onder elkaar gezet.

Het doel is om de ambities uit het IBOR mee te nemen in zowel het onderhoud, bij renovaties en reconstructies en bij nieuwe gebiedsontwikkelingen. In hoofdstuk 6 is omschreven hoe de verschillende ambities in projecten ten opzichte van elkaar kunnen worden afgewogen middels een waardenmodel.

3.1 Randvoorwaarden

Om te borgen dat het beheer van de openbare ruimte nu en in de toekomst goed verloopt, zijn er vijf randvoorwaarden opgesteld waaraan beheer moet voldoen. Hieronder staan ze kort uitgeschreven. Daarnaast wordt verwezen naar het hoofdstuk/ paragraaf waar dit onderwerp uitgebreider aan bod komt.

Werken conform wettelijke eisen

Bij het beheer van de openbare ruimte is het naleven van wet- en regelgeving een essentiële voorwaarde. Denk hierbij vooral aan zorgvuldig handelen bij bomen en speelvoorzieningen en de veiligheid van verkeerssituaties. Zo zorgen we bijvoorbeeld bij toekomstige werkzaamheden dat de openbare ruimte onder meer voldoet aan de verkeersrichtlijnen van het CROW (o.a. ASVV 2021, publicatie 96b Werk in uitvoering, et cetera), het Warenbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS), de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), de Wet Natuurbescherming en de NEN-normen.

Kapitaalvernietiging voorkomen

We willen voorkomen dat we meerkosten moeten maken, als gevolg van te laat of te vroeg onderhoud. We willen dus kapitaalvernietiging zoveel mogelijk voorkomen. Hiervoor volgen we een aantal regels die we toepassen bij discussies over kapitaalvernietiging in relatie tot integraal werken.

Integraal ruimtegebruik

We streven naar een slim en zorgvuldig gebruik van de openbare ruimte, zodat we de beschikbare ruimte zo goed mogelijk benutten. Daarbij kijken we hoe we functies kunnen combineren en de inrichting efficiënt en veelzijdig kunnen maken. Denk bijvoorbeeld aan gedeelde verkeersruimtes, bespeelbare wadi's of parkeerplaatsen met waterdoorlatende verharding. Bij elke ingreep onderzoeken we of er mogelijkheden zijn om meerdere doelen tegelijk te realiseren.

Beheerbewust ontwerpen en ontwerpbewust beheren

Het is belangrijk dat de openbare ruimte zó wordt ontworpen dat deze goed te onderhouden is, zonder dat de kosten onnodig hoog worden. De gemeente Westervoort werkt daarom met streefkosten voor beheer, ook wel een beheerparagraaf genoemd. Deze wordt toegepast bij alle projecten, zodat de kosten voor beheer binnen de mogelijkheden blijven. Dit kan ook betekenen dat bij het ontwerp keuzes worden gemaakt die goedkoper zijn in beheer, maar duurder zijn in de aanlegfase.

De openbare ruimte samen maken en beheren

In een openbare ruimte die we samen maken en beheren geven we de inwoners en andere belanghebbenden ruimte om bewuster onderdeel te zijn van de openbare ruimte, door mee te denken en mee te doen. Zo ontwikkelen we eigenaarschap over de eigen leefomgeving, waardoor inwoners bij willen dragen aan het beheer en de maatschappelijke opgaven in de gemeente.

3.1 Beheerambities

Naast de vijf randvoorwaarden heeft gemeente Westervoort tien beheerambities geformuleerd die voortkomen uit de omgevingsvisie en waarbij de openbare ruimte middels beheer een belangrijke bijdrage aan kan leveren. Op deze ambities kan worden geprioriteerd en gestuurd. Middels een motie hebben de ambities klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit en energiebesparing prioriteit gekregen ten op zichte van de andere ambities, mits het geen financiële strijdigheid oplevert met andere ambitie en randvoorwaarden. Dit is gedaan omdat de basis voor het slagen van de ambities de komende jaren moet worden gelegd.

- 1 De openbare ruimte is schoon en heel
- 2 De openbare ruimte is klimaatadaptief
- 3 De openbare ruimte is circulair en energiebesparend
- 4 De openbare ruimte faciliteert de energiebehoefte.
- 5 De openbare ruimte bevordert biodiversiteit
- 6 De openbare ruimte stimuleert duurzaam verplaatsen
- 7 De openbare ruimte is (toegankelijk) voor iedereen
- 8 De openbare ruimte stimuleert gezond gedrag
- 9 De openbare ruimte draagt bij aan het karakter van Westervoort
- 10 De particuliere ruimte draagt bij aan de opgaven in de openbare ruimte

Belangrijk om te benadrukken is dat de focus ligt op de ambities uit het fysieke domein – de onderdelen waar je in de buitenruimte ook echt aan kunt werken. In het sociale domein, zoals bij de Woonzorgvisie, gaat het bijvoorbeeld ook om het creëren van een wijk waar inwoners veilig, gezond en prettig kunnen blijven wonen, ook wanneer hun wensen, leeftijd of gezondheid veranderen. De kwaliteit van de openbare ruimte speelt hierin een grote en bepalende rol.

Elke ambitie uit het IBOR levert op zijn eigen manier een bijdrage aan een toekomstbestendige, leefbare en gezonde woonomgeving. De beheerambities zijn daarmee de praktische knoppen waaraan we kunnen draaien om dit te bereiken: een veilige, gezonde, toekomstbestendige en aantrekkelijke leefomgeving waar inwoners kunnen blijven wonen.



Figuur 3.1: Relatie tussen de 10 beheerambities en de omgevingsvisie

3.3 Voorbeelduitwerking beheerambitie

In bijlage 1 staat de uitwerkingen van de tien beheerambities in verschillende uitgangspunten voor beheer en inrichting. Een voorbeeld hiervan is te zien in deze paragraaf, figuur 3.2. Hierin staan ook de relevante beleidsstukken/programma's genoemd op basis waarvan deze ambitie is vormgegeven.

De openbare ruimte is klimaatadaptief	
Verdieping	In een klimaat adaptieve openbare ruimte wordt ingespeeld op de huidige klimaatrends en het steeds extremer wordende weer. Zo is er aandacht voor het verminderen van hittestress, wateroverlast en droogte. Dit betekent bijvoorbeeld dat er ruimte is voor waterberging, waterafvoer en zijn er verkoelende schaduwplekken te vinden. Het is daarnaast belangrijk dat de waterkwaliteit van voldoende kwaliteit is.
Relevante beleidsstukken	• Inrittenbeleid • Watertakenplan • Omgevingsvisie Westervoort • Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie in de Liemers
Streef-beelden	De gemeente Westervoort: <u>Droogte en watertekort</u> • Buffert en vangt overtollig water zo goed mogelijk op (bijv. door afkoppelen regenwater, berging hemelwater in droge perioden en past bergings- en infiltratievoorzieningen in versteende gebieden toe. Bijvoorbeeld door oppervlaktewateren meer te gebruiken voor waterberging in de dorpskern; • Voert wegen en parkeerplaatsen met minder dan 1.000 motorvoertuigbewegingen per werkdagemaal waterpasserend uit. Dit geldt niet voor wegen die veel worden gebruikt door vrachtverkeer of landbouwverkeer.

<u>Wateroverlast voorkomen en verminderen</u> • Treft maatregelen bij doorgaande wegen met meer dan 30 millimeter water op straat bij hevige regenbuien (afvoeren water naar overloopgebieden bijvoorbeeld); • Vermindert verharding en integreert meer groen en water binnen ontwikkelingen in de openbare ruimte. Overbodige verharding wordt omgevormd naar groen; • Past waar mogelijk en wenselijk halfverharding toe in de openbare ruimte. <u>Hittestress voorkomen</u> • Beschermt bestaande groenstructuren en breidt deze waar mogelijk uit bijvoorbeeld bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen ter bevordering van koeltezones; • Volgt de groene landelijke maatlat? groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving, 3-30-300 regel en zorgt voor voldoende schaduw op trottoirs en fietspaden en streeft naar koeltezones bij woningen op een loopafstand van 300 meter; • Reserveert ruimte voor grote bomen op grote parkeerplaatsen, zowel boven als onder de grond (wortelstelsel); • Streeft naar een groene inrichting met oog op de gezondheid van kwetsbare groepen. Dit betekent dat minimaal 80% van scholen, buitensportlocaties en verzorgingslocaties direct aan of zijn gelegen in koele en groene zones. Landelijke Maatlat voor een groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving: https://klimaatadaptatienederland.nl/hulpmiddelen/overzicht/maatlat-groene-klimaatadaptieve-gebouwde-omgeving/
--

Figuur 3.2: Uitwerking beheerambitie 'De openbare ruimte is klimaat adaptief'

4 Integraal en opgave gestuurd werken

Het doel van dit IBK is integraal en opgave gestuurd werken. Zo kunnen we efficiënter plannen, kosten beheersen, overlast beperken en beter inspelen op maatschappelijke opgaven.

In dit hoofdstuk gaan we beschrijven we hoe we integraal samenwerken bij het beheren van de openbare ruimte. De basis hiervoor is het gemeentebrede spelregelboek 'Programma en projectmanagement'. In dit IBK leggen uit wat integraal samenwerken betekent en wat ervoor nodig is om dit goed te laten aansluiten op de dagelijkse praktijk bij Realisatie en Beheer. Daarna gaan we in op het integrale beleidskader en hoe dit richting geeft aan onze keuzes. Ook bespreken we hoe we integraal beheer en vervanging vormgeven. Tot slot lichten we toe hoe we werken aan autonome projecten en hoe we omgaan met projectmatige werkzaamheden.

4.1 Integrale samenwerking

De beheeropgaven in de openbare ruimte raken steeds vaker meerdere beleidsvelden tegelijk. Thema's als klimaatadaptatie, duurzaamheid, mobiliteit, leefbaarheid en veiligheid kunnen niet afzonderlijk worden opgelost. Daarom werken we steeds meer integraal: verschillende disciplines, teams en externe partners brengen hun kennis en belangen samen om tot betere, toekomstbestendige keuzes te komen.

Integraal werken gaat niet alleen over het samenwerken zelf, maar ook over het afstemmen van ambities, het benutten van informatie en het organiseren van een gebiedsgerichte aanpak.

PROCESSEN



Figuur 4.1: Voorwaarden Integraal werken

Gezamenlijke ambities

Integraal werken begint met een gedeeld beeld van waar we naartoe willen. De ambities zijn vastgelegd in de Omgevingsvisie, de bijbehorende programmalijnen en verder uitgewerkt in het IBOR en dit IBK. Deze kaders zorgen ervoor dat iedereen vanuit dezelfde doelen werkt. Ze vormen het vertrekpunt voor alle beheer- en herinrichtingsprojecten en geven richting aan keuzes in de praktijk.

Afstemmen en samenwerken

Om deze gezamenlijke ambities te realiseren, is goede afstemming tussen alle betrokkenen noodzakelijk. Binnen de organisatie werken onder andere Beheer Binnen, Beheer Buiten, Ruimtelijke Ontwikkeling, Financiën, Sociaal Domein en Advies nauw samen. Ook wordt er structureel afgestemd met subsidiecoördinatoren om kansen tijdig te benutten.

Zodra intern duidelijk is wat de opgave inhoudt en welke aanpak nodig is, worden externe partners betrokken—zoals aannemers, waterschappen, nutsbedrijven, woningcorporaties en bewoners. Door hen vroeg in het proces te betrekken, verbeteren we de planning en uitvoering én vergroten we het draagvlak van maatregelen. Dit helpt ons koppelkansen optimaal te benutten en dubbel werk te voorkomen. Dit doen we doormiddel van een stakeholdersanalyse.

Hoewel deze samenwerking goed verloopt, kan de afstemming verder worden versterkt. Op de ontwikkelagenda staat daarom dat we de integrale samenwerking structureel en professioneler willen organiseren, zodat we beter kunnen inspelen op complexe opgaven.

Informatie gestuurd samenwerken

Een gedeelde informatiebasis is een randvoorwaarde voor integraal werken. We willen gegevens uit verschillende domeinen gebruiken zoals: areaalbeheer en inspecties, klimaatgegevens, verkeers- en mobiliteitsdata, sociale signalen uit wijken, meldingen uit de openbare ruimte (fixi) etc. Door gebruik te maken van

actuele data, areaalbeheersystemen, inspectieresultaten, GIS-kaarten en dashboards ontstaat één gezamenlijk beeld van de opgave, wat helpt bij het prioriteren, afstemmen en plannen van maatregelen. Informatie gestuurd werken ondersteunt daarmee zowel de dagelijkse uitvoering als strategische keuzes.

Gebiedsgerichte aanpak

De gebiedsgerichte aanpak vormt in projecten de meest praktische manier waarop integraal werken tot leven komt, omdat alle opgaven – fysiek, sociaal, economisch en veiligheidskundig – op één plek samenkomen. Door vanaf het begin de kenmerken, belangen, kansen en knelpunten van een gebied in samenhang te bekijken, ontstaat een compleet en realistisch beeld van wat nodig is en wat mogelijk is. Dit maakt het mogelijk om maatregelen efficiënt te combineren, dubbel werk en tegenstrijdige ingrepen te voorkomen, en investeringen beter te coördineren. Bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners worden actief betrokken; hun lokale kennis en ervaringen leveren waardevolle input op, vergroten het draagvlak voor uitvoering en dragen bij aan gedragen, toekomstbestendige oplossingen.

Borging en doorontwikkeling

Het is belangrijk om de integrale samenwerking vast te houden en te verbeteren. Dit doen we door regelmatig projecten te evalueren. We nemen we de tijd om samen terug te kijken: wat ging goed, wat kan beter, en hoe versterken we de samenwerking? Ook organiseren we bijeenkomsten waarin collega's ervaringen delen over onderwerpen als IMBOR, assetmanagement en integraal werken. De integraal adviseur van het team bewaakt en stimuleert deze aanpak binnen het team en de organisatie. In hoofdstuk 10 is een ontwikkelagenda opgenomen met wensen voor de komende 5 jaar waarin dit ook is opgenomen.

4.2 Integraal beleidskader

Het beheer van de openbare ruimte vindt plaats binnen een breed kader. Dit omvat naast het reguliere beheer ook beleid, dat richting geeft aan wat de gemeente wil bereiken; verordeningen, die specifieke of algemene regels stellen voor gedrag en vergunningen in de openbare ruimte; en het omgevingsplan (en eventueel het bestemmingsplan), waarin wordt vastgelegd wat waar mag en kan. In deze paragraaf wordt uitgelegd hoe deze kaders zich tot elkaar verhouden en hoe samenwerking tussen afdelingen plaatsvindt.

Onderdeel	Toelichting	Relatie
Omgevingsvisie	Lange termijn visie en ambities van de gemeente voor de fysieke leefomgeving.	Geeft richting aan de ontwikkeling van de openbare ruimte.
Afdelingsbeleid en/ of programma's	Concreet beleid over onderwerpen zoals verkeersveiligheid, groenstructuren, waterbeheer, etc.	Vertaalt ambities naar concrete richtlijnen.
Verordeningen	Bindende regels voor gedrag en vergunningen zoals, parkeren en evenementen.	Biedt kaders waarbinnen beleid en uitvoering plaatsvinden.
Omgevingsplan	Juridische vertaling van visie en beleidsdoelen.	Borgt beleid in regels en zorgt voor samenhang tussen visie, beleid en uitvoering.

Figuur 4.2: beleids- en regelkaders voor de openbare ruimte

Beleid

Integraal werken aan beleid betekent dat we bij het ontwikkelen van nieuw beleid niet alleen kijken naar het eigen vakgebied, maar ook naar raakvlakken met andere afdelingen en opgaven.

In het beleid van de afdeling zijn ambities en uitgangspunten vastgelegd over de inrichting en het gebruik en het onderhoud van de openbare ruimte, bijvoorbeeld op gebied van verkeersveiligheid, groenstructuren, water, duurzaamheid, verlichting en toegankelijkheid. Deze komen veelal voort uit de omgevingsvisie. Ter ondersteuning van de uitvoering kunnen de beleidsdoelen verder worden uitgewerkt in programma's. Waar beleid vaak sectoraal is zijn programma's integraal en uitvoeringsgericht en worden deze vaak buiten de afdeling Realisatie en Beheer gecoördineerd.

Onderstaande stappen laten zien hoe het beleidsproces binnen de organisatie verloopt. In sommige gevallen is het niet nodig om alle stappen te doorlopen. Als de opgave bijvoorbeeld geen andere afdelingen raakt of geen wezenlijke inzet van extra capaciteit vraagt, kan het proces versneld worden doorlopen. Meer informatie hierover staat in het spelregelboek 'Programma en projectmanagement'.

Onderdeel	Omschrijving	Doel
Startnotitie	Start door maatschappelijke ontwikkeling, wettelijke verplichting of wens uit de organisatie. Bepalen welke teams of beleidsterreinen betrokken zijn en aansluiting bij bestaande programma's.	Vaststellen aanleiding voor nieuw of aangepast beleid. Kansen, knelpunten en afhankelijkheden in beeld brengen.
CMT	Beslissing om project op te starten	
Projectplan	Vastleggen van doel, aanleiding, betrokken afdelingen, planning, middelen en aanpak.	Gedeeld vertrekpunt en inzicht in capaciteit.
CMT	Beslissing om project uit te voeren	
Uitvoering	Afstemming van inhoud met interne afdelingen en externe partners.	Beleidsinhoud vormgeven en afstemmen.
CMT	Voorleggen aan MT, college of raad; na vaststelling in uitvoering borgen.	Zorgen voor besluitvorming, uitvoering en verankering.

Figuur 4.3: Beleidsproces

Verordeningen

Voor het beheer van de openbare ruimte gelden naast beleid ook verschillende verordeningen. Beleid geeft richting en laat zien wat de gemeente wil bereiken, terwijl verordeningen bindende regels zijn waaraan iedereen zich moet houden.

De APV (Algemene Plaatselijke Verordening) is een gemeentelijke verordening die algemene regels voor het gebruik van de openbare ruimte vastlegt (openbare orde en veiligheid). Het gaat bijvoorbeeld over gedrag in straten, pleinen en parken, evenementen, geluid, vuurwerk of handhaving. De APV regelt dus brede gedragsregels en vergunningen.

Specifieke verordeningen daarentegen richten zich op specifieke onderwerpen. In Westervoort is er een bijvoorbeeld een verordening afvalstoffenheffing en reinigingsrechten, rioolheffing, hondenbelasting, bomenverordening, ondergrondse infrastructuur en één voor de gehele fysieke leefomgeving (VFL). Het is belangrijk dat we op de hoogte zijn van de inhoud van deze verordeningen. Samen vormen de APV en andere verordeningen het juridisch kader waarbinnen het beheer van de openbare ruimte wordt uitgevoerd.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan is een integraal plan waar de regels over de fysieke leefomgeving zijn opgenomen van de gemeente. Het omgevingsplan bevat o.a. algemene regels maar ook beoordelingsregels die horen bij vergunningaanvragen. Met het opnemen van beleidsregels in het omgevingsplan gaan deze regels gelden voor iedereen. Beleidsregels die van toepassing zijn voor de beoordeling van vergunningen, gelden dan ook als basis om een vergunningaanvraag af- of toe te wijzen.

Het omgevingsplan speelt dan ook een belangrijke rol in de handhaving van beleidskeuzes, nadat deze geborgd zijn in het omgevingsplan. Bij een wijziging van het omgevingsplan worden de relevante beleidskaders meegenomen, dit in afstemming met alle ontwikkelingen en wijzigingen die in het omgevingsplan doorgevoerd gaan worden. Dit zorgt voor samenhang tussen de beleidsmatige ambities en de juridische borging daarvan.

4.3 Integraal beheer en vervangen

Belangrijk uitgangspunt voor het beheer en de vervanging van de openbare ruimte en het integraal en opgave gestuurd werken is dat we weten welke projecten er de komende jaren spelen. Uitgangspunt vormt de projectenlijst. Op deze lijst staat voor de komende 4 jaar welk groot onderhoud en welke vervangingsinvesteringen worden opgepakt. Ook wordt er een doorkijk gemaakt naar grootschalige vervangingsinvesteringen voor de komende 10 jaar. Dit bepalen we op basis van de theoretische afschrijvingstermijnen en de technische inspecties. In de projectenlijst staan verschillende werkzaamheden en projecten. In paragraaf 4.4 en 4.5 wordt beschreven hoe we projecten en vervangingen integraal aanpakken. Aan de hand van de projectenlijst gaan we ook in gesprek en gaan we afstemmen en programmeren. Hoe we dit exact doen staat in hoofdstuk 5 omschreven.

Projecten

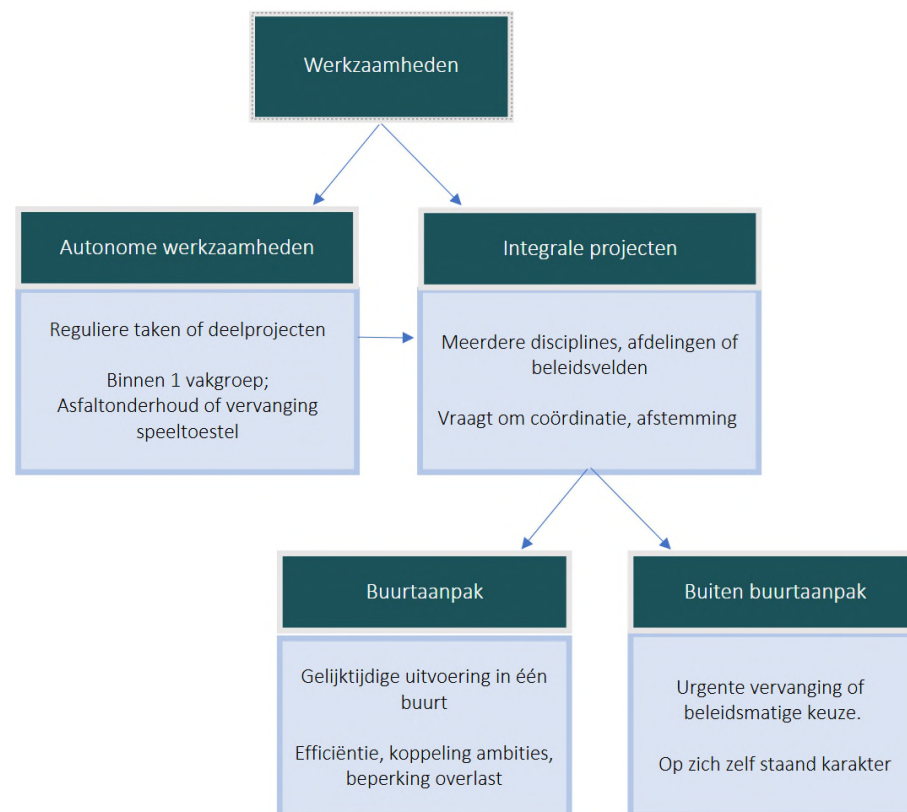
Binnen onze organisatie spreken we van een 'project' wanneer het een integraal karakter heeft: dat wil zeggen, wanneer meerdere disciplines, afdelingen of beleidsvelden betrokken zijn. Deze projecten vragen om coördinatie, afstemming en vaak ook bestuurlijke besluitvorming.

Bij integrale projecten maken we daarnaast het onderscheid tussen projecten in de 'buurtaanpak' en 'buiten de buurtaanpak'. Een buurtaanpak is een integrale benadering waarbij werkzaamheden in een buurt gelijktijdig worden uitgevoerd, omdat veel onderdelen van de openbare ruimte daar rond dezelfde periode zijn aangelegd en dus ook ongeveer tegelijk aan vervanging toe zijn. Dit biedt kansen om werkzaamheden te combineren, ambities mee te koppelen en overlast te beperken. Door het werk in één keer uit te voeren, besparen we inzet en middelen en realiseren we een toekomstgerichte inrichting.

Wanneer integrale projecten buiten de buurtaanpak plaatsvinden bijvoorbeeld vanwege urgente vervanging of beleidsmatige keuzes dan spreken we van een integraal project buiten de buurtaanpak. Deze projecten kennen een meer op zichzelf staand karakter.

Autonome werkzaamheden

Kleinere activiteiten binnen een vakgroep, zoals het vervangen van een speeltoestel of groot asfaltonderhoud, worden soms ook als 'project' aangeduid, maar vallen in feite onder reguliere vakgroeptaken of deelprojecten. Deze worden doorgaans ook binnen de vakgroep opgepakt, tenzij er aansluiting gevonden kan worden met een ander project. Om verwarring te voorkomen, maken we in onze communicatie en planning onderscheid tussen integrale projecten en autonome (op zichzelf staande) werkzaamheden.



Figuur 4.4: Projectdefinities

4.4 Werkwijze autonome werkzaamheden

Autonome werkzaamheden zijn beheer- en onderhoudstaken die veelal binnen de vakgroep zelf worden opgepakt en **geen** onderdeel zijn of kunnen worden van bredere integrale projecten. Deze toets wordt gedaan in het projectenoverleg. Voorbeelden van autonome werkzaamheden zijn regulier onderhoud, groot onderhoud, of kleine of op zichzelf staande vervangingswerkzaamheden die voortkomen uit inspecties en planning binnen het beheer. Deze werkzaamheden volgen een eigen werkproces.

De afdeling gaat actief aan de slag met de autonome werkzaamheden die het komende jaar op de planning staan. Veel van dit beheer en deze werkzaamheden zijn uitbesteed aan externe partijen. Bij elk nieuw bestek of contract wordt gekeken waar kansen liggen om ambities te integreren. Hiervoor wordt een stroomschema doorlopen, zie figuur 4.5.

Projectteam vormen

Op het moment dat een autonome werkzaamheid wordt opgestart of een bestaand bestek wordt herzien, wordt beoordeeld welke disciplines betrokken moeten zijn. Het basisprojectteam bestaat doorgaans vakspecialisten uit de vakgroep.

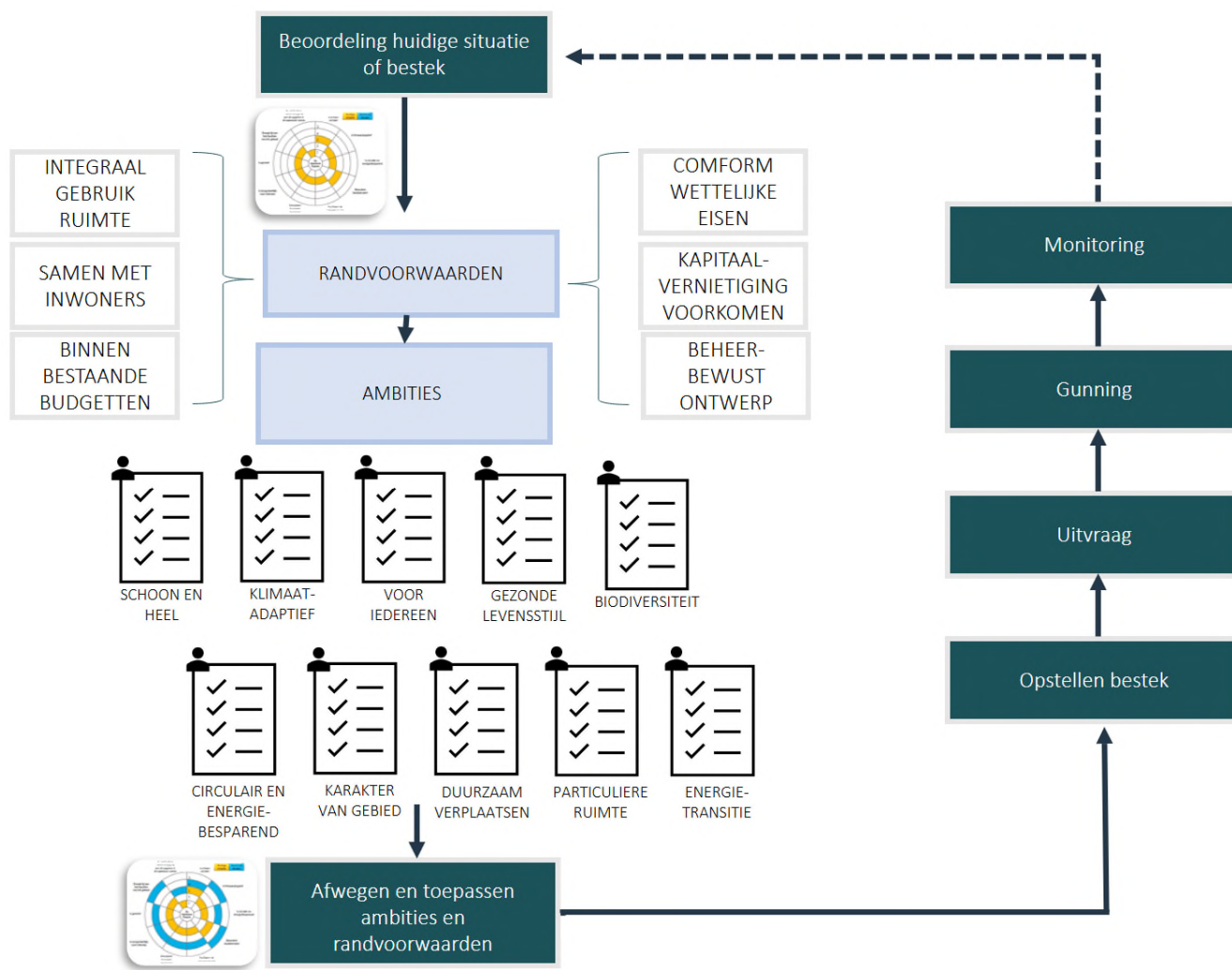
Ambities selecteren

De eerste inhoudelijke stap is de beoordeling van het huidige bestek of situatie. Dit doen we niet alleen op inhoud maar ook op gebied van integraliteit. Liggen er kansen om werkzaamheden te combineren of een samenwerking aan te gaan tussen vakgebieden of gemeenten? Dit wordt besproken in het projectenoverleg en indien nodig nader onderzocht. Indien dit van toepassing is, dan wordt het projectteam uitgebreid met andere specialisten. Afhankelijk van de aard en complexiteit kunnen hier ook aanvullende rollen aan worden toegevoegd, zoals een adviseur duurzaamheid of communicatie.

Op inhoud gaan we met het behulp van de beheerambities en het waardenmodel (hoofdstuk 6) kijken wat de huidige bijdrage is op het gebied van de gestelde ambities en randvoorwaarden. Als uitgangspunt hanteren we dat ambities zoveel mogelijk binnen de bestaande onderhoudsbudgetten worden gerealiseerd. Bij het vaststellen van deze budgetten sluiten we aan bij de landelijke standaard voor verduurzaming. Als ambities of kansen niet binnen de bestaande budgetten passen, maken we een zorgvuldige afweging en leggen we indien nodig het voorstel voor aan de gemeenteraad.

Aanbesteding

Wanneer de kansen op inhoud en integraliteit in beeld zijn gebracht, worden deze zorgvuldig afgewogen en waar mogelijk meegenomen in de aanbesteding. Ambities kunnen op verschillende manieren worden meegenomen in aanbestedingen. Ze kunnen worden opgenomen als eisen in het bestek, zoals het vereiste van minimaal CO₂-prestatieladder niveau 4 of het gebruik van accugereedschap. Daarnaast kunnen ambities ook worden verwerkt in de plannen van aanpak, waarbij aannemers worden uitgedaagd om zich te onderscheiden. Door een goed onderbouwd plan van aanpak te schrijven, kunnen zij laten zien hoe zij extra waarde toevoegen. De opdracht wordt vervolgens gegund aan de inschrijving met de beste prijs-kwaliteitverhouding.



Figuur 4.5: Stroomschema ambities autonome projecten

4.5 Werkwijze projecten

Integrale projecten zijn beheer- en onderhoudstaken die vakgroep overschrijdend worden uitgevoerd en waarbij meerdere disciplines samenwerken om bredere beleids- en kwaliteitsambities te realiseren. De afdeling gaat actief aan de slag met de integrale projecten die de komende vier jaar moeten worden uitgevoerd en die op de projectenlijst staan. In deze paragraaf wordt omschreven hoe we dit gaan doen. Afhankelijk van de voorbereidingstijd wordt een keuze gemaakt in het startmoment.

Verschillende rollen

Bij projecten onderscheiden we verschillende typen opdrachtgevers. De bestuurlijk opdrachtgever, zoals een wethouder, is verantwoordelijk voor de politieke en beleidsmatige kaders en het bestuurlijk draagvlak. De ambtelijk opdrachtgever, de teammanager of integraal adviseur, bewaakt de inhoudelijke koers en toetst of het project aansluit bij de organisatiedoelen.

De dagelijkse aansturing van een project is in handen van de projectleider. Deze bewaakt de voortgang, het budget, de kwaliteit en de samenwerking tussen alle betrokken partijen. De projectleider vormt de verbindende schakel tussen opdrachtgever(s), vakgroepen en uitvoerende partijen. Elk teamlid levert daarbij zijn of haar eigen expertise en draagt bij aan de kwaliteit van het project.

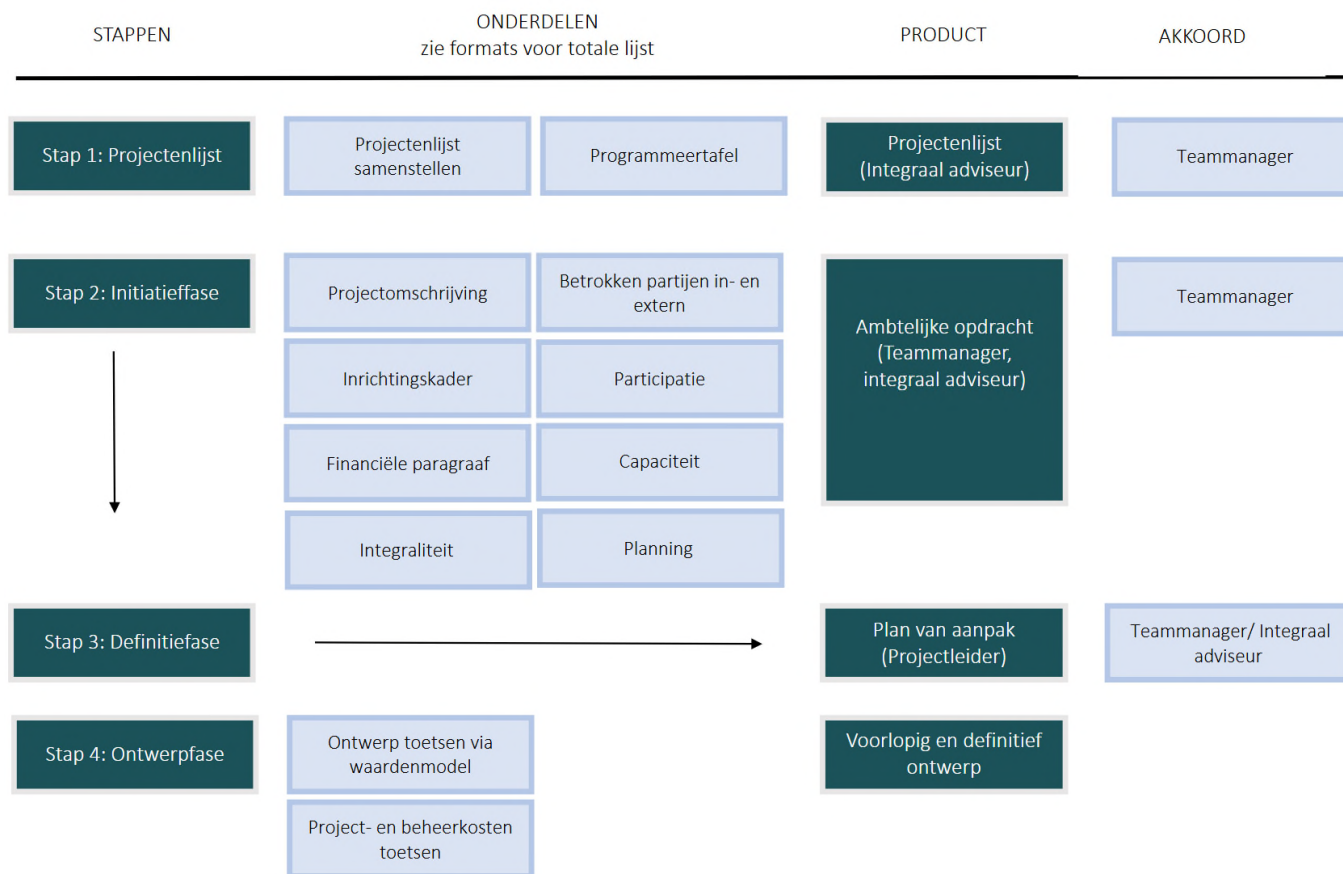
Opdrachtgever	Wie	Verantwoordelijkheid
Bestuurlijk opdrachtgever	Wethouder	Politiek en beleidsmatige kaders, bestuurlijk draagvlak
Ambtelijk opdrachtgever	Teammanager/ Integraal adviseur	Inhoudelijke koers, aansluiting bij organisatiedoelen en ambtelijke borging
Projectleider	Projectleider	Dagelijkse aansturing project. Bewaking voortgang, budget etc., schakel tussen partijen.
Projectteam	Vakspecialisten	Inbreng van vakkennis, afstemming en samenwerking binnen het project.

Figuur 4.6: Verschillende rollen bij projecten

Initiatief en definitiefase project

Het project begint met de initiatieffase. In deze fase wordt de basis gelegd voor een realistisch en gedragen project. De teammanager of integraal adviseur stelt de ambtelijke opdracht op. Belangrijke aandachtspunten zijn het in beeld brengen van de opgave, de betrokken partijen, de beschikbare capaciteit, en de financiële kaders. Daarnaast worden kansen verkend voor samenwerking, integraliteit en koppelingen met andere projecten of beleidsthema's. Ook wordt de gewenste mate van participatie bepaald en wordt een projectleider aan het project gekoppeld.

Op basis van de ambtelijke opdracht stelt de projectleider in de definitiefase het plan van aanpak op, hiervoor zijn formats ontwikkeld.



Onderdeel	Toelichting	Hoofdstuk
Project-omschrijving	Aanleiding project, globale projectomschrijving	
Inrichtingskader	Bepalen met behulp van Waardenmodel, prioriteren van ambities. Beleid/ politieke of maatschappelijke ambities of ontwikkelingen. Beheerambities en randvoorwaarden/ Functionele kwaliteit/ belevingswaarde/ etc.	3 en 6
Financiële paragraaf	Financieel kader (Aanleg + 3 jaar onderhoud en beheerkosten), Financiële dekking, eventueel kapitaalvernietiging	8
Integraliteit	Samenwerking, integraliteit en koppelingen met andere projecten of beleidsthema's	4
Betrokken partijen in- en extern	Intern: afdelingen, vakgroepen, projectleiders, financiën, communicatie; Extern: inwoners, wijkraden, aannemers, adviseurs, waterschappen, hulpdiensten, subsidieverstrekkers	4
Participatie	Mate en vorm van participatie van inwoners en andere stakeholders	7
Capaciteit	Beschikbare personele inzet, benodigde expertise per vakgebied, interne coördinatie	
Planning	Globaal Tijdspad, mijlpalen, belangrijke afstemming met andere projecten	

Figuur 4.7 Stappenplan voor het plannen van projecten en meegeven van kaders

De ontwerpfase

Als het krediet beschikbaar is en het projectplan is goedgekeurd door de ambtelijk opdrachtgever kan gestart worden met de inhoudelijke opdracht, het participatietraject en het daadwerkelijke ontwerp. Om te borgen dat de ambities zijn meegenomen checken we het ontwerp in elk geval op onderstaande punten. Het participatietraject kan invloed hebben op het uiteindelijke ontwerp.

Inrichtingskaders

In de ontwerpfase toetsen we het ontwerp aan de inrichtingskaders die zijn meegegeven via het Waardenmodel en het Handboek Inrichting Openbare Ruimte dat in 2026 geactualiseerd wordt. We toetsen of de gestelde ambities voldoende zijn vertaald naar het ontwerp. Dit doen we door in het projectenteam nogmaals het Waardenmodel in te vullen, maar ook door het ontwerp te laten toetsen door de verschillende vakdisciplines.

Aanleg en beheerkosten

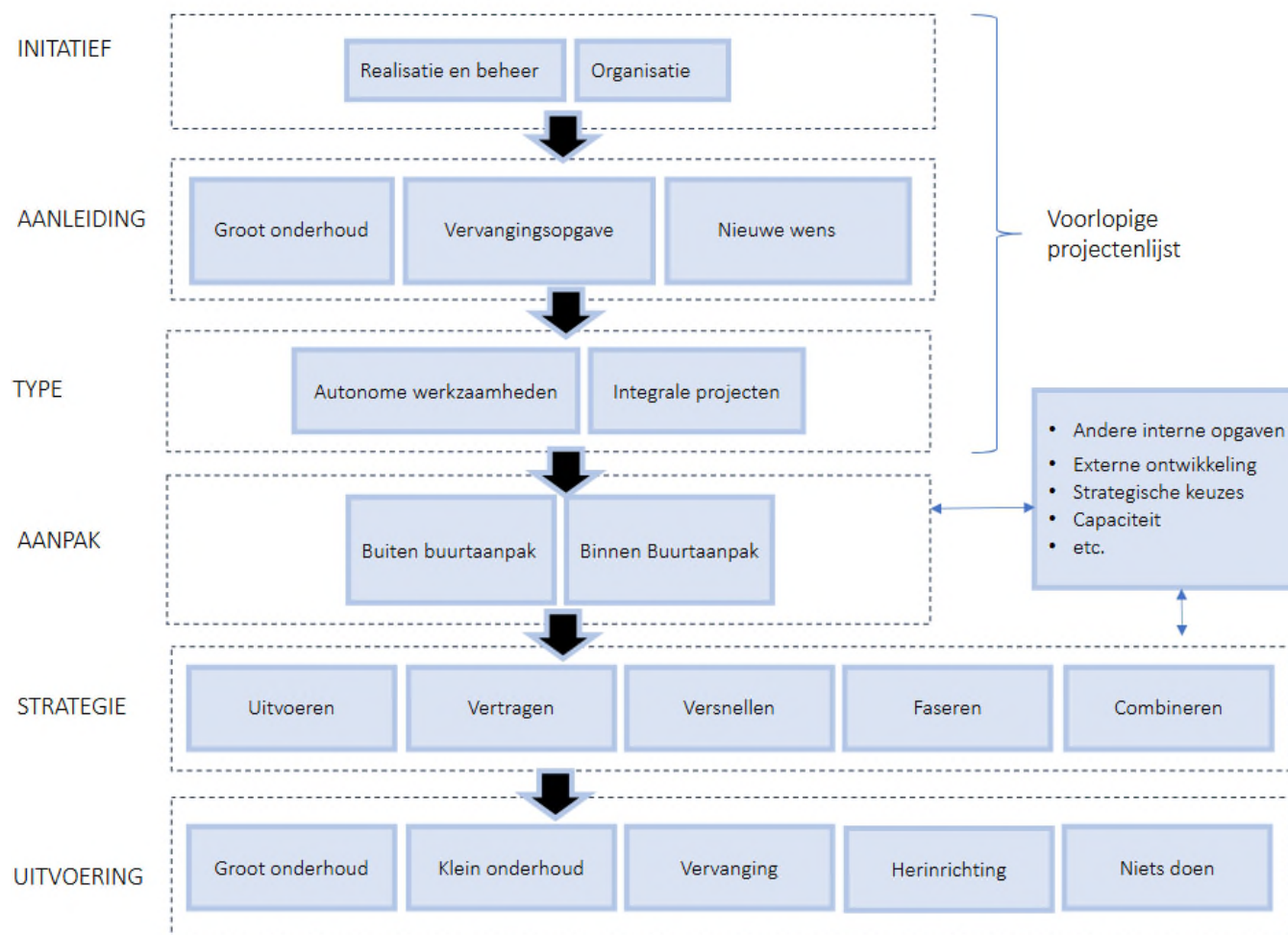
Naast de ambities toetsen we ook op de financiële kaders die we hebben meegegeven voor zowel aanleg als onderhoud. Wanneer deze kosten hoger liggen dan de meegegeven kaders, maken we de keuze om het plan bij te stellen of extra geld aan te vragen.

5 Programmeren en buurtaanpak

Een belangrijke doelstelling van het IBOR is om opgavegericht te werken aan de ambities die de gemeente Westervoort heeft voor de openbare ruimte. Dat betekent dat we de opgaven in samenhang bekijken en slim combineren met grootschalige vervangingsopgaven. Door deze koppeling benutten we efficiëntievoordelen, beperken we overlast voor bewoners en creëren we ruimte om bredere ambities te realiseren, zoals klimaatadaptatie, vergroening of sociale verbeteringen in de buurt. In dit hoofdstuk staat hoe we projecten programmeren en aansluiten bij de buurtaanpak.

5.1 Werkwijze programmeren

We streven ernaar om beheer- en ontwikkelopgaven zoveel mogelijk te koppelen aan grootschalige vervangingsinvesteringen zowel binnen als buiten de buurtaanpak. Hieronder staat de omschreven welke werkwijze we hanteren voor de programmering van deze werken/projecten. De buurtaanpak zelf wordt in de volgende paragrafen uiteengezet.



Figuur 5.1: Afwegingsmodel

Opstellen van een voorlopige projectenlijst

Het programmeren van projecten start met het reguliere projectenoverleg, dat elke zes tot 8 weken plaatsvindt. Hierin worden in principe alle vervangingsinvesteringen kort besproken evenals grootschalig groot onderhoud. Het projectteam bestaat uit vertegenwoordigers van verschillende vakgroepen, zoals groen, riolering, wegen en mobiliteit, aangevuld met een projectleider en een integraal adviseur.

Tijdens het overleg wordt beoordeeld of er koppelkansen zijn in tijd, inhoud en uitvoering en of het een integraal project wordt. Voor groot onderhoud of renovatie beoordeelt het team ook of er aanleiding is om de openbare ruimte anders in te richten, of dat aanvullende functionele of technische opgaven spelen. Er wordt op hoofdlijnen verkend of er kansen zijn om ambities uit het IBOR te realiseren. Op basis van gegevens, inspecties en beleidsdoelen wordt een voorlopige meerjarenplanning/ projectenlijst opgesteld.

Binnen of buiten de buurtaanpak

Aan de hand van de voorlopige lijst wordt vervolgens bekeken welke projecten kunnen worden meegenomen in de buurtaanpak, volgens de programmeerregels uit paragraaf 5.2 en 5.3. Omdat veel buurten in één periode zijn aangelegd, lopen de technische levensduren van verschillende onderdelen vaak gelijk.

Afstemming in- en extern

De voorlopige projectenlijst wordt ook afgestemd met andere afdelingen, beleidsprogramma's en externe partijen. Daarnaast worden relevante maatschappelijke en politieke wensen geïnventariseerd. Dit helpt om te komen tot een breed gedragen en realistische programmering waarin zowel inhoudelijke als bestuurlijke prioriteiten zijn meegenomen.

Vaststellen van de definitieve projectenlijst

De definitieve prioritering van projecten vindt plaats tijdens de programmeertafel, die twee keer per jaar wordt gehouden rond mei en november, afgestemd op de begrotingscyclus. Op basis van de beschikbare gegevens worden hier keuzes gemaakt over het uitvoeren, versnellen, vertragen faseren of combineren van opgaven.

Ook risicobeheersing en strategische afwegingen maken onderdeel uit van dit proces. Zo wordt beoordeeld of grootschalige investeringsprojecten verantwoord kunnen worden uitgesteld door middel van kleinschalige renovaties of risicogestuurde onderhoudsmaatregelen, zolang veiligheid, functionaliteit en beeldkwaliteit geborgd blijven. Daarnaast wordt gekeken naar de beschikbare uitvoeringscapaciteit om een realistische en uitvoerbare planning te waarborgen. Tot slot wordt verkend welke samenwerkingskansen er intern en extern zijn, zodat werkzaamheden optimaal op elkaar kunnen worden afgestemd.

Op basis hiervan worden de projecten geprioriteerd, zodat de programmering samenhangend, realistisch en toekomstgericht is. Dit resulteert in een concrete projectenlijst voor vier jaar, met een doorkijk naar de lange termijn (10–15 jaar).

5.2 Buurtaanpak

We streven ernaar om beheer- en ontwikkelopgaven zoveel mogelijk te koppelen aan grootschalige vervangingsinvesteringen. De buurtaanpak is gebaseerd op de technische vervangingsopgave van met name riolering en verharding. Door de lange levensduur van deze onderdelen bepaalt hun vervangingsmoment meestal het moment van ingrijpen. Op basis van gegevens uit het beheerprogramma, aangevuld met de lokale kennis van beheerders, is een buurtprioritering opgesteld voor de komende vijftig jaar.

Omdat buurten vaak in één periode zijn aangelegd en de technische levensduur van verschillende onderdelen tegelijk afloopt, hanteren we deze buurten ook zoveel mogelijk in de buurtaanpak. In Westervoort onderscheiden we ongeveer twintig buurten. Uitgaande van een renovatiecyclus van zestig jaar betekent dit dat er gemiddeld één buurt per drie jaar wordt gerenoveerd. Voor elke buurt verwachten we ongeveer drie jaar voorbereiding en ongeveer drie jaar uitvoering nodig te hebben. Tijdens de voorbereiding bekijken we bovendien welke aanvullende opgaven en ambities er in de buurt spelen, zodat we deze integraal kunnen meenemen in de uitvoering.

Planning buurten

Op basis van ouderdom staan de volgende drie grote buurten rond 2035 op de planning:

- **Emmerik**
- **Vredenburg**
- **Broeklanden**

Het is echter niet aannemelijk dat we alle drie de buurten in 2035 tegelijk kunnen aanpakken, omdat de totale opgave daarvoor te groot is. Ook voor de periode 2040–2045 staan meerdere buurtrenovaties gepland op basis van ouderdom. Elke circa zeven jaar vindt een rioolinspectie plaats. Op basis van deze inspecties wordt een strategie opgesteld voor de aankomende jaren: wat is nodig, welke mogelijkheden zijn er en welke prioriteit is passend? Op basis

van grote renovatieopgave kunnen we in algemene zin stellen dat we, waar mogelijk doorbeheren en prioriteren op basis van noodzaak en andere externe of interne ontwikkelingen. Het relinen van riolen is daarbij uiteraard ook een optie.

Buurtplanning en flexibiliteit

In bijlage 6 staat de complete buurtplanning. Deze planning is een richtlijn en wordt gaandeweg aangevuld en aangescherpt op basis van externe ontwikkelingen, zoals:

- aanleg van een warmtenet
- verzwaring van elektriciteitsnetten
- structurele risico's op wateroverlast
- politieke wensen of nieuwe beleidskeuzes

Elke vijf jaar wordt de planning herijkt bij de actualisatie van het beheerplan. Het is daarbij wel noodzakelijk om de richtlijn zo veel mogelijk aan te houden om efficiënt en planmatig te kunnen werken.

Kleinere opgaven buiten de buurtaanpak

Het vervangen van het riool in de De Dorpstraat en de Vaalmanstraat en omgeving staan voor 2030 op de planning. De komende jaren wordt op basis van inspecties bepaald welke maatregelen nodig zijn en wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd. Deze relatief kleine opgave valt buiten de reguliere buurtaanpak, maar staat wel in het overzicht buurtplanning benoemd.

5.3 Uitgangspunten buurtaanpak

Wanneer we starten met een buurt, dan gaan we niet klakkeloos alle openbare ruimte vervangen. Wegen die net tien jaar geleden zijn aangelegd, gaan we het liefst niet vervangen. En we willen ook voorkomen dat kapitaalgoederen die over tien jaar worden vervangen via een buurtaanpak, nu al worden vervangen.

Het werken met een buurtaanpak vereist dus duidelijke richtlijnen om terugkerende discussies te voorkomen. De verschillende beheergroepen moeten tot een gezamenlijke uitvoeringsagenda komen. Hier moeten keuzes over gemaakt worden. Bijvoorbeeld welke ingreep uitgesteld kan worden of dat je een nieuw stuk openbare ruimte toch vervangt. Hiervoor zijn acht uitgangspunten omschreven, ook wel programmeerregels.

Programmeerregels

1. We streven naar een levensduur van 60 jaar voor verharding en riolering
2. In buurten zonder geplande aanpak voeren we levensduur verlengend onderhoud uit
3. Urgente werkzaamheden kunnen ook buiten de buurtaanpak worden uitgevoerd
4. Beleidsbudgetten worden gericht ingezet voor opgaven in de openbare ruimte
5. Hoofdstructuren en grensgebieden worden waar nodig meegenomen in de planning
6. We hanteren een flexibele buurtindeling op basis van opgaven en kansen
7. Vervanging binnen buurten gebeurt gefaseerd bij afwijkende onderhoudsbehoefte
8. Vervanging vóór einde levensduur is mogelijk bij integrale schaalvoordelen

Toelichting

1. We streven naar een levensduur van 60 jaar voor verharding en riolering

We willen pas over 60 jaar weer aan de slag in gebieden waar de openbare ruimte is vernieuwd. Dat sluit aan bij de functionele levensduur van onderdelen zoals riolering en verharding. Dit betekent dat we in de inrichting keuzes maken voor materialen waarvan we verwachten dat ze met benodigd groot onderhoud minimaal 60 jaar meegaan. Door maatschappelijke, politieke en technologische ontwikkelingen kan eerder ingrijpen nodig zijn. Financieel en praktisch is dat niet wenselijk, maar soms ook niet te voorkomen.

2. In buurten zonder geplande aanpak voeren we levensduur verlengend onderhoud uit

In buurten waar geen buurtaanpak is gepland, hanteren we de strategie “levensduur verlengend tenzij”. Bij vervangingsmaatregelen buiten de buurtaanpak bekijken we dus of onderhoud een optie is om weer tijdelijk te voldoen aan de eisen. Vervanging stellen we uit tot de buurt aan de beurt is. Ook onderhoudsmomenten benutten we om kleine functionele aanpassingen door te voeren.

3. Urgente werkzaamheden kunnen ook buiten de buurtaanpak worden uitgevoerd

Afhankelijk van de grootte van de wijk/ buurt pakken we gemiddeld elke drie á vier jaar één buurt aan, uitgaande van een vervangingstermijn van 60 jaar. Dat betekent dat we jaarlijks 19 buurten níet via de buurtaanpak kunnen aanpakken (uitgaande van ca. 20 buurten). Met klein en groot onderhoud proberen we vervangingen buiten de buurtaanpak zoveel mogelijk te voorkomen. Zo rekken we de levensduur op en kunnen we alsnog aansluiten bij de buurtaanpak. Toch ontstaan er situaties waarin vervanging van riolering of verharding niet langer uitgesteld kan worden. In die gevallen voeren we de werkzaamheden uit, ook als ze buiten de planning vallen. We noemen dit integrale werken buiten de buurtaanpak.

Vooraf in de eerste jaren van de buurtaanpak is dit nodig om achterstallig onderhoud in te halen. Op de lange termijn streven we ernaar dat bijna alle grote vervangingen via de buurtaanpak verlopen.

4. Beleidsbudgetten worden gericht ingezet voor opgaven in de openbare ruimte

Naast het regulier onderhouds- en vervangingsbudget zet de gemeente ook andere beleidsbudgetten in voor opgaven in de openbare ruimte. Denk aan klimaatadaptatie, energietransitie en mobiliteit.

Deze middelen worden gebruikt om beleidsopgaven versneld te realiseren, ook buiten buurten die via de buurtaanpak aan de beurt zijn. Dat is soms nodig, bijvoorbeeld om Westervoort in 2050 klimaatbestendig te maken of om een fietsverbinding op tijd aan te leggen. Waar mogelijk worden deze budgetten ook ingezet bij herinrichtingen.

5. Hoofdstructuren en grensgebieden worden waar nodig meegenomen in de planning

Sommige opgaven, zoals doorfietsroutes of ecologische zones, lopen door meerdere buurten heen. Deze liggen vaak op hoofdstructuren en lenen zich minder voor een buurtgerichte aanpak. Ook hoofdwegen of winkelstraten hebben een andere gebruiksintensiteit en soms een kortere levensduur. Hetzelfde geldt voor rioolsystemen die alleen goed kunnen worden aangepast als de hele route richting open water wordt meegenomen. Waar mogelijk en wenselijk programmeert de gemeente deze hoofdstructuren wel mee met de buurten die aan de beurt zijn.

6. We hanteren een flexibele buurtindeling op basis van opgaven en kansen

De grenzen van buurten in de aanpak volgen niet automatisch de CBS-indeling. We starten met deze indeling, maar kijken altijd naar omliggende buurten om koppelkansen te benutten. Soms is het verstandig om delen van een naastgelegen buurt mee te nemen, bijvoorbeeld als de verharding daar ook

versleten is. Het kan ook voorkomen dat we een buurt opsplitsen als er grote verschillen zijn in leeftijd en kwaliteit van de openbare ruimte.

7. Vervanging binnen buurten gebeurt gefaseerd bij afwijkende onderhoudsbehoefte

Niet alle gemeentelijke objecten in een buurt zijn tegelijk aan vervanging toe. Als dat zo is, slaan we die onderdelen over en komen we later terug. Dit doen we vanuit het oogpunt van duurzaamheid en hergebruik. Zo voorkomen we onnodige vervanging en sluiten we beter aan bij de werkelijke onderhoudsopgave.

8. Vervanging vóór einde levensduur is mogelijk bij integrale schaalvoordelen

De gemeente streeft naar het voorkomen van kapitaalvernietiging. Tegelijkertijd kan dit niet in zijn geheel worden uitgesloten. Een buurtgerichte aanpak en de opgaven waar Westervoort voor staat kan soms betekenen dat een object moet worden vervangen zonder dat deze aan het einde van de levensduur is. Hoe we tot die keuze komen wordt in de volgende paragraaf verder beschreven. Ook dit is dan een autonome ontwikkeling.

Uitwerking uitgangspunten 2 en 8

Uitgangspunten 2 en 8 gaan over het uitstellen of juist vervroegen van vervangingen. Dit vraagt om zorgvuldige afwegingen en kan tot discussie leiden. Tegelijkertijd willen we kapitaalvernietiging voorkomen. Soms is het logisch om een object later te vervangen, maar wanneer is dat verantwoord – en wanneer juist niet?

Het bepalen van het juiste vervangingsmoment is lastig. We kijken naar het jaar van aanleg, de afschrijvingstermijn én doen technische inspecties. Op basis van die inspecties kunnen we vaak niet verder vooruitkijken dan zes jaar. En wat doen we als een weg vervangen moet worden, maar de riolering eronder komt nog niet uit de inspecties naar voren als 'slecht'?

Voor riolering, verharding en groen hebben we een strategie uitgewerkt om dit soort keuzes te ondersteunen. Die strategie is gebaseerd op de acht uitgangspunten voor de buurtaanpak en wordt hieronder verder toegelicht. Voor andere onderdelen, zoals verlichting, verkeersinstallaties en straatmeubilair, is het wat eenvoudiger: die kunnen vaak los van de buurtaanpak worden vervangen, zonder veel extra kosten of overlast.

Riolering en wegen

Riolering gaat gemiddeld 60 jaar mee. Voor de afschrijvingstermijn van verharding gaan we ook uit van 60 jaar. Om dit te halen is er om de ca. 20 jaar groot onderhoud nodig aan de verharding.

- Binnen de buurtaanpak: er is ruimte om vervangingen tot 20 jaar te versnellen of te vertragen. Dit geeft flexibiliteit om werkzaamheden slim te combineren en schaalvoordelen te benutten.
- Buiten de buurtaanpak: er is maximaal 6 jaar ruimte om vervangingen te versnellen of te vertragen. Dit voorkomt tijdelijke maatregelen en maakt het mogelijk om efficiënt te plannen, maar is beperkter dan binnen de buurtaanpak.

Riolering	
Gemiddelde technische afschrijvingstermijn	60 jaar
Richtlijn schuiven buiten de buurtaanpak	6 jaar (10%)
Richtlijn schuiven binnen de buurtaanpak	20 jaar

Figuur 5.2: Richtlijnen vertragen en versnellen riolering

Verharding	
Gemiddelde technische afschrijvingstermijn	60 jaar
Richtlijn schuiven buiten de buurtaanpak	6 jaar (10%)
Richtlijn schuiven binnen de buurtaanpak	20 jaar

Figuur 5.3: Richtlijnen vertragen en versnellen verharding

Groen

Groen is op zichzelf nooit alleen de aanleiding voor een buurtgerichte aanpak, maar het is wel belangrijk om duidelijke regels te hanteren voor hoe we met groen omgaan in relatie tot de planning van zo’n aanpak. Kies je bijvoorbeeld voor nieuwe beplanting of bomen als je weet dat de buurt over tien jaar aan de beurt is volgens de burgergerichte aanpak? Om hier consistent mee om te gaan, hanteren we de onderstaande richtlijnen.

Bij autonome projecten buiten de buurtaanpak schuiven we maximaal vijf jaar naar achter. Is de looptijd langer dan vijf jaar, dan hanteren we tijdelijke maatregelen zoals een versoberde inrichting of omvormen naar gazon. Het versnellen van projecten hanteren we zes jaar buiten de buurtaanpak en binnen de buurtaanpak tien jaar om schaalvoordelen te benutten van integraal werken.

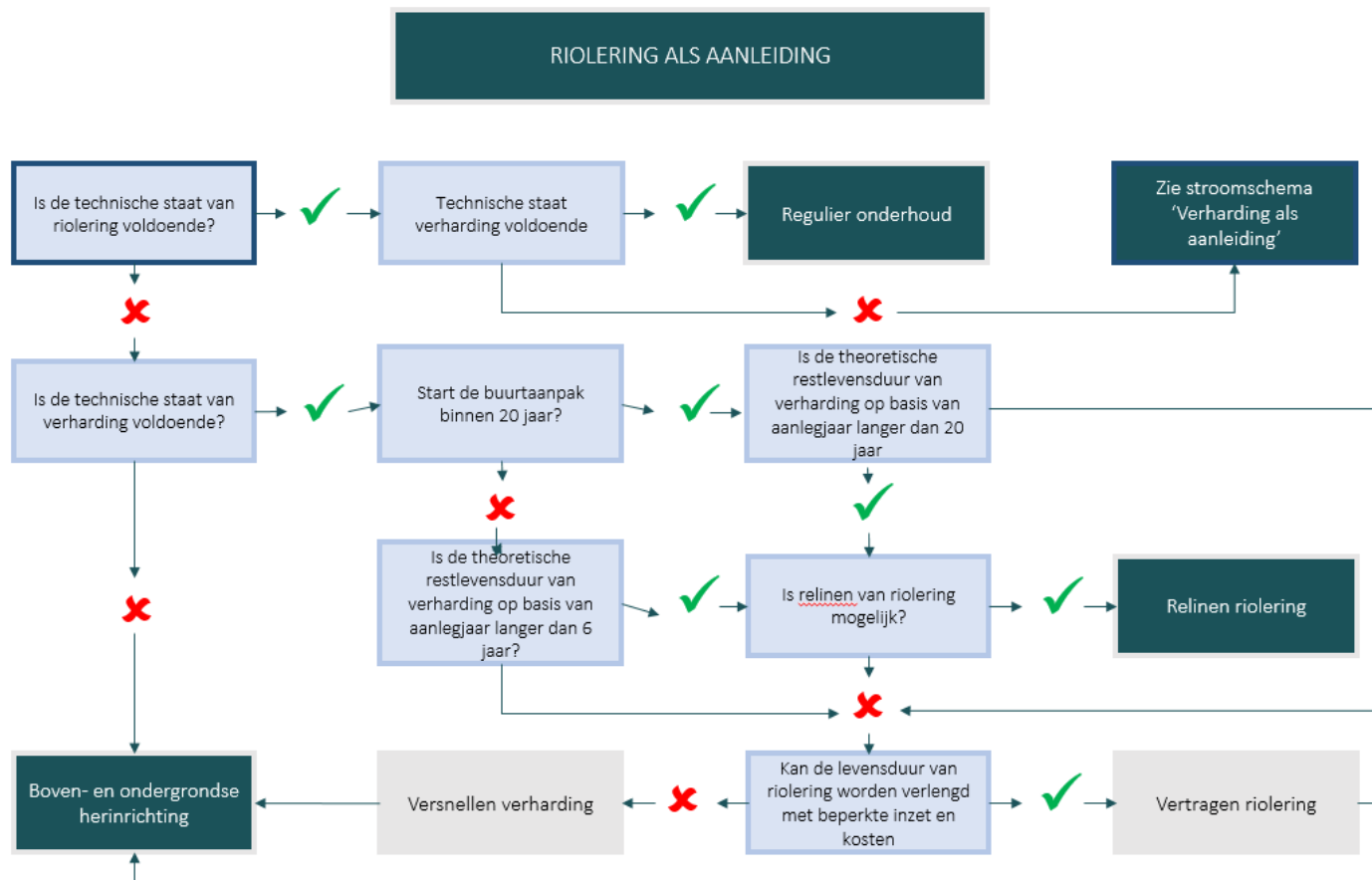
Bomen hebben een afschrijvingstermijn van 60 jaar. Als de wijkaanpak langer dan 10 jaar duurt, dan planten we een nieuwe boom. Duurt het korter, dan planten we alleen daar waar deze toekomstbestendig is en niet in de weg staat voor de nieuwe ontwikkelingen.

Groen	
Gemiddelde technische afschrijvingstermijn groen (exclusief bomen)	30 jaar
Richtlijn versnellen of vertragen om mee te gaan met reconstructie buiten buurtaanpak	6 jaar (20%)
Richtlijn versnellen of vertragen om mee te gaan met reconstructie in buurtaanpak	10 jaar

Figuur 5.4: Richtlijnen vertragen en versnellen groenbeheer

Stroomschema's

Ter ondersteuning van de bovenstaande strategie zijn in de bijlage stroomschema's opgenomen. Deze bieden houvast bij de analyse van de casus en het bepalen van een passende aanpak.



Figuur 5.5: Voorbeeld stroomschema buurtaanpak

5.4 Voorbeeldcasus

Heilweg

De verharding in de Heilweg is toe aan groot onderhoud. Dit onderhoud is al een aantal jaren uitgesteld en wordt nu dringend. Naast deze werkzaamheden bestaat er een jarenlange wens om de weg verkeersveiliger te maken. Dit probleem is meerdere malen aangegeven door omwonenden. Met name fietsers voelen zich niet veilig en de oversteek naar de school wordt als erg onveilig ervaren.

Vervangingsopgave

Het asfalt is ruim 30 jaar oud en heeft het einde van haar levensduur bereikt. In afwachting van een integrale aanpak is in 2016 noodasfalt gedraaid. Het asfalt is nu echt versleten en vertoont steeds meer scheuren. Op korte termijn zal de kwaliteit van het wegdek dusdanig zijn dat dit tot ongevallen kan leiden.

Het riool is ca. 40 jaar oud en is nog in goede conditie. Het kan nog zeker 20 jaar mee en wellicht nog langer. Het riool lijkt op dit moment geschikt om in de toekomst te relinen, waardoor het niet noodzakelijk is om deze in zijn geheel te vervangen over ca. 20 jaar. De Heilweg ligt aan de rand van de wijk en kan buiten de buurtaanpak worden uitgevoerd.

Afweging

De Heilweg is onveilig, vooral voor fietsers. Deze weg wordt veel gebruikt door schoolgaande kinderen naar de Hoge Hoeve. En kinderen en jongeren die van Westervoort richting het Candea College of verder fietsen. In de jaren tussen de aanleg en heden is er een aantal aanpassingen gedaan om de verkeersveiligheid te bevorderen. Dit heeft niet het gewenste effect gehad. Ook zou de straat eigenlijk als 30 km-weg moeten worden ingericht, wat met alleen onderhoud niet haalbaar is.

Alleen met levensduurverlengend onderhoud kan maar beperkt worden bijgedragen aan de wens om de weg verkeersveiliger te maken en in te richten als 30km-gebied.

Het advies

Omdat er sprake is van een urgente veiligheidsopgave, wordt ervoor gekozen om de Heilweg te vervangen en te herinrichten. Het bestaande riool wordt niet vervangen, omdat dit nog in goede staat is en naar verwachting nog meer dan 20 jaar mee kan en ook relinen een optie is. Wel wordt de riolering toekomstbestendig gemaakt.

Binnen de vakgroep Riool en Water is gekeken welke koppelkansen nu benut kunnen worden. De riolering in de Heilweg wordt omgebouwd naar een gescheiden systeem, dit om te voorkomen dat de weg in de toekomst opnieuw moet worden opengemaakt. In dit project wordt voldoende capaciteit aangelegd om het hemelwater uit de wijken Steenderen en Ganzenpoel op te vangen, waar mogelijk te infiltreren en verder af te voeren richting de watergang bij het Horsterpark. Dit draagt bij aan het voorkomen van droogvallende watergangen in de zomer.

Een herinrichting biedt daarnaast mogelijkheden om de straat klimaatbestendiger en biodiverser te maken. Ook kunnen betere fietsstructuren worden aangelegd en kunnen problemen bij de schoolzone, zoals het halen en brengen van kinderen, worden aangepakt. Zowel op het gebied van mobiliteit als klimaatadaptatie zijn er subsidiemogelijkheden.

6 Bepalen inrichtingskaders

Bij projecten maar ook in het onderhoud streven we ernaar om zoveel mogelijk gemeentelijke ambities mee te nemen naast de randvoorwaarden en beleidsmatige kaders. Omdat de beschikbare ruimte en budgetten vaak beperkt zijn en er soms ook tegenstrijdige belangen zijn is het noodzakelijk om weloverwogen keuzes te maken. We doen dit in een waardensessie. In dit hoofdstuk lichten we dit verder toe.

6.1 Proces

De waardensessie is een hulpmiddel om ambities voor de inrichting van de openbare ruimte te prioriteren. Tijdens de waardensessie worden beleidskaders, maatschappelijke en politieke wensen/ambities en beheerambities in samenhang afgewogen. Ook conflicterende ambities kunnen dan aan bod komen. Dit vraagt om maatwerk en een zorgvuldige afweging per situatie. Zo ontstaat een integrale afweging waarin strategische doelen, maatschappelijke wensen, praktijk en de balans tussen verschillende waarden samenkomen.

De uitkomst van dit afwegingsproces wordt vastgelegd in de ambtelijke opdracht, die in de initiatieffase wordt opgesteld. Hierin staan de beleidsdoelstellingen, uitgangspunten en gemaakte keuzes. Het document fungeert als inhoudelijk toetsingskader voor verdere planvorming. Ook in de ontwerpfase wordt het afwegingsproces voortgezet. In de initiatieffase ligt de focus op mogelijkheden en wenselijkheden, terwijl in de ontwerpfase meer wordt getoetst of de ambities werkelijk in het ontwerp zijn opgenomen en gestuurd op financiële kaders. Ook wordt bekeken of concessies nodig zijn of extra budget wenselijk is.

Stap	Activiteit	Betrokkenen
1	Inventariseren van beleidskaders, maatschappelijke en politieke ambities	Projectleider, coördinator, beleidsadviseurs
2	Waardensessie organiseren	Projectleider en coördinator zorgen voor initiatief, voorbereiding en begeleiding van de sessie
	Huidige situatie per ambitie beoordelen	Team analyseert de huidige situatie per ambitie met het waardenmodel
	Gewenste toekomstige situatie bepalen	Team bespreekt gezamenlijk welke scores en ambities gewenst zijn voor de toekomst
	Afweging maken	Team verkent welke maatregelen haalbaar zijn binnen ruimte, budget en middelen
	Besluitvorming	Team bepaalt samen welke ambities prioriteit krijgen en stelt een advies op voor uitvoering
3	Opnemen in ambtelijke opdracht	Projectleider, coördinator

Figuur 6.1: Stappenplan waardensessie

6.1 Beleid en ambities

Voordat de waardensessie kan beginnen, is het belangrijk een volledig overzicht te hebben van de bestaande beleidskaders, maatschappelijke wensen en bestuurlijke prioriteiten. Door beleid expliciet als kader te benoemen wordt voorkomen dat er voorstellen ontstaan die strijdig zijn met bestaande afspraken. Het resultaat van deze stap vormt de basis voor de waardensessie: alle betrokkenen hebben inzicht in de kaders waarbinnen keuzes gemaakt moeten worden en welke ambities prioriteit hebben.

- **Beleidskaders:** formele regels, richtlijnen en doelstellingen die bepalen wat mag en niet mag.
- **Maatschappelijke ambities:** wensen en verwachtingen van bewoners en belangengroepen.
- **Politieke/bestuurlijke prioriteiten:** strategische keuzes vanuit het bestuur die richting geven aan besluitvorming.

De wensen en verwachtingen van bewoners en belangengroepen zijn nog niet altijd helder in deze fase. Tijdens het participatietraject kunnen inzichten veranderen.

6.2 Waardensessie

Het prioriteren van ambities gebeurt in een waardensessies. Hierbij komen collega's uit verschillende vakgebieden bij elkaar, onder begeleiding van de integraal adviseur en projectleider. Indien in het voortraject is gebleken dat er b.v. ook een grote opgave ligt op sociaal vlak dan schuift er ook een vertegenwoordiger aan vanuit het sociaal domein. Het doel van deze sessies is om voor elk project zowel de huidige situatie als de gewenste toekomstige situatie van de buitenruimte te analyseren en te bespreken.

Bij het prioriteren van de ambities wordt de input van omwonenden en andere belanghebbenden nog niet meegenomen. Tijdens het participatietraject worden de resultaten van de waardensessie wel getoetst en waar nodig aangepast of aangescherpt.

Het proces verloopt globaal volgens onderstaande stappen. Elke stap staat in het teken van dialoog en afweging, waarbij scores een hulpmiddel zijn om inzicht te krijgen. Afhankelijk van de projectgrootte kan voor een snelle of uitgebreide waardensessie worden gekozen. Hierover kunnen onderling afspraken over worden gemaakt.

Beoordelen huidige en gewenste situatie

De betrokken collega's uit verschillende vakgebieden analyseren de huidige situatie van het projectgebied. Met behulp van het waardenmodel en het invulformulier wordt per ambitie vastgesteld hoe de huidige kwaliteit van de buitenruimte scoort. Dit gebeurt door het verzamelen van observaties, gegevens en ervaringen en het gezamenlijk vaststellen van een score voor elke ambitie.

Na de beoordeling van de huidige situatie wordt gezamenlijk besproken wat de gewenste toekomstige situatie per ambitie is. Hierbij wordt gekeken welke ambities realistisch zijn en welke verbeteringen nodig zijn om het ambitieniveau te bereiken. Dit helpt om een helder beeld te krijgen van de doelstellingen van het projectgebied.

Uitleg waardenmodel

Binnen het waardenmodel worden tien beheerambities gehanteerd, die een concretisering zijn van bestaand beleid. Voor elke ambitie wordt de huidige situatie en de gewenste toekomstige situatie beoordeeld.

Er wordt hierbij gewerkt met een scoreschaal. In bijlage 2 staat per beheerambitie de toelichting op deze scores en wanneer dus welke score van toepassing is op een bepaalde situatie. Door scores op deze manier vast te leggen, ontstaat een overzicht van waar de buitenruimte aan de minimumnormen voldoet, waar deze ambitieniveau bereikt en waar er ruimte is voor verbetering of extra ambitie.

leggen, ontstaat een overzicht van waar de buitenruimte aan de minimumnormen voldoet, waar deze ambitieniveau bereikt en waar er ruimte is voor verbetering of extra ambitie.

-	0	+	++
Voldoet niet aan de standaard/ wettelijke verplichting	Ondergrens beleid, afgesproken verplichting	Op ambitieniveau	Boven ambitieniveau

Figuur 6.2: Schaalverdeling

De openbare ruimte is circulair en energiebesparend

-	0	+	++
Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen ◦ <30% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen ◦ <25% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal ◦ Organisch materiaal wordt niet gebruikt als grondstof • Er wordt niet ingezet op het gebruik van modulaire objecten	Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen ◦ 30-60% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen ◦ 25-50% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal ◦ Organisch materiaal wordt soms gebruikt als grondstof • Er wordt minimaal ingezet op het gebruik van modulaire objecten	Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen ◦ 60-80% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen ◦ 50-75% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal ◦ Organisch materiaal wordt grotendeels gebruikt als grondstof • Er wordt grotendeels ingezet op het gebruik van modulaire objecten.	Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen ◦ 80-100% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen ◦ 75-100% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal ◦ Organisch materiaal wordt altijd gebruikt als grondstof • Er wordt volledig ingezet op het gebruik van modulaire objecten.
Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines ◦ Bij aanbestedingen wordt geen aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting ◦ <25% van openbare verlichting is omgezet naar LED ◦ Er wordt niet ingezet op lichtreductie	Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines ◦ Bij aanbestedingen wordt soms aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting ◦ 25-50% van openbare verlichting is omgezet naar LED ◦ Er wordt minimaal ingezet op lichtreductie (bijv. adaptieve verlichting, dimmen)	Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines ◦ Bij aanbestedingen wordt meestal aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting ◦ 50-75% van openbare verlichting is omgezet naar LED ◦ Er wordt grotendeels ingezet op lichtreductie (bijv. adaptieve verlichting, dimmen).	Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines ◦ Bij aanbestedingen wordt altijd aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting ◦ 75-100% van openbare verlichting is omgezet naar LED ◦ Er wordt volledig ingezet op lichtreductie (bijv. adaptieve verlichting, dimmen)

Figuur 6.3: Voorbeeld uitwerking toelichting scores uit bijlage

Vastleggen scores

De scores worden vastgelegd op een standaardformulier. Per beheerambitie staan bij de toelichtingsformulieren verschillende onderwerpen en criteria. Het kan zijn dat een onderdeel bij de ene criteria een + is en bij de andere als 0 wordt beoordeeld. Deze nuances kun je kwijt in de toelichting.

Ook het type waarde is onderdeel van het standaardformulier. De bijdrage van de beheerambitie kan functioneel zijn of zich richten op de beleving van de buitenruimte. Wanneer een ambitie bijdraagt aan meerdere doelen kan het ook beide zijn.

Beheerambities	Type waarde	Huidige situatie	Toekomstige situatie	Toelichting/opmerking
Toekomstbestendig				
<u>2 De openbare ruimte is klimaatadaptief</u>				
• Groen en schaduw/hittestress		+	++	
• Waterberging en afvoer/wateroverlast		0	+	
• Infiltratie en afkoppeling/droogte		0	+	
<u>3 De openbare ruimte is circulair en energiebesparend</u>				
• Circulaire en duurzame materialen		0	0	
• Energiebesparing		0	+	
<u>4 De openbare ruimte bevordert biodiversiteit</u>				
• Groenverbindingen		+	+	
• Diversiteit groen		+	+	

Figuur 6.4: Ingekorte versie van het standaardformulier.

Afweging maken

Na de analyse van de huidige en toekomstige situatie worden de mogelijkheden voor verbetering verkend en afgewogen.

- welke maatregelen zijn haalbaar binnen de beschikbare ruimte, tijd en middelen;
- welke impact hebben deze maatregelen op de verschillende ambities en op welke waarden (b.v. functionaliteit of beleving)
- hoe groot is de verandering die ermee wordt bereikt.

Middels een motie hebben de ambities klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit en energiebesparing prioriteit gekregen ten op zichte van de andere ambities, mits het geen financiële strijdigheid oplevert met andere ambitie en randvoorwaarden. Dit is gedaan omdat de basis voor het slagen van de ambities de komende jaren moet worden gelegd.

Vaak kan één maatregel bijdragen aan meerdere ambities. Ook wordt steeds gecontroleerd of de mogelijke maatregelen aansluiten bij het beleid en de maatschappelijke en bestuurlijke prioriteiten. Bij het bepalen van beheer- en inrichtingsambities wordt ook gekeken naar verschillende kwaliteitswaarden. Deze zijn ook aan bod gekomen in hoofdstuk 2. De waarden helpen om de ambities niet éézijdig te realiseren, maar in balans over de verschillende aspecten van de openbare ruimte.

Besluitvorming

Op basis van de inzichten wordt besloten welke ambities en maatregelen daadwerkelijk prioriteit krijgen en uitgevoerd worden met hierbij aandacht voor de verschillende waarden. Het team stelt gezamenlijk een advies op waarin staat:

- welke ambities het meest zinvol en haalbaar zijn en
- welke maatregelen concreet worden uitgevoerd.

De input wordt opgenomen in de ambtelijke opdracht. In de ontwerpfase wordt het plan hierop getoetst.

7 Participatie

Eén van de vijf hoofdambities uit het IBOR is een betrokken samenleving waarin we de openbare ruimte samen maken en beheren. Dit is in dit IBK verwerkt als een randvoorwaarde. We willen de inwoners en andere belanghebbenden de ruimte geven om een bewuster onderdeel te zijn van de openbare ruimte, door mee te denken en mee te doen. Zo ontwikkelen we eigenaarschap over de eigen leefomgeving, waardoor inwoners bij willen dragen aan het beheer en de maatschappelijke opgaven in de gemeente. Om inwoners te betrekken bij beheer, ontwikkelingen en projecten zetten we in op communiceren, stimuleren en enthousiasmeren in samenhang met bestaande werkwijzen.

De gemeente krijgt met regelmaat een aanvraag van inwoners om te participeren op gebied van beheer en renovatie. Daarnaast vragen we de inwoners ook om mee te participeren. Om daar goed mee om te gaan zijn er handvatten en spelregels opgesteld in het gemeentebrede *Beleidskader Participatie Openbare Ruimte* met stappenplan. Voor het IBK is dit beleidskader concreter uitgewerkt in dit hoofdstuk met enkele bijlagen. We gaan in op hoe de gemeente omgaat met vragen van inwoners en wat de rol van de gemeente is bij initiatieven die ze zelf uitvoert. Zo voorkomt het een steeds terugkerende discussie waardoor de gemeente een betere dienstverlening kan bieden en minder tijd kwijt is.

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste onderdelen van het participatief werken uiteengezet. Daarnaast staan belangrijke werkdocumenten rondom dit onderwerp op intranet 'Binnenshuis' van de gemeente. Bij de vaststelling van het IBOR is een amendement aangenomen op gebied van participatie, deze komt terug bij het onderdeel burgerparticipatie.

7.1 Wat is participatie

Participatie is de samenwerking tussen gemeente en inwoners rondom een plan of onderwerp. De mate van invloed kan verschillen: soms informeert de gemeente alleen, terwijl er in andere gevallen actief wordt samengewerkt en inwoners echt meebeslissen. Participatie zorgt voor betere plannen en een sterkere verbinding tussen overheid en samenleving. Hieronder staan de twee vormen van participatie toegelicht.

Definitie	
Participatie is verbinding tussen gemeente en inwoners over een plan of onderwerp, waarbij de invloed van beide partijen kan variëren van informeren tot samenwerken.	
Overheidsparticipatie	Burgerparticipatie
Bij overheidsparticipatie zijn het inwoners die graag met de gemeente willen samenwerken , denk hierbij aan het aanvragen van een geveltuin of het in zelfbeheer nemen van een stuk groen.	Bij burgerparticipatie is het daarentegen de gemeente die inwoners wilt betrekken . Dit kan bijvoorbeeld bij het opstellen van beleid of bij het vervangen en opnieuw inrichten van de openbare ruimte.

Figuur 7.1: Definitie participatie

De vier randvoorwaarden van participatie

Bij elke participatie initiatief is het belangrijk om te toetsen of het voldoet aan de meest belangrijkste randvoorwaarden voordat overgegaan kan worden op participatie. Deze randvoorwaarden zorgen ervoor dat een initiatief plaatsvindt binnen de kaders waarbinnen de gemeente kan opereren. In het Beleidskader Participatie zijn deze randvoorwaarden opgenomen.

De vier randvoorwaarden zijn:

1. **Een helder doel**
Participatie moet een duidelijk doel hebben, zoals het verbeteren van beleid, het ontwikkelen van plannen, het versterken van de leefomgeving of het bevorderen van democratische besluitvorming.
2. **Relevantie voor deelnemers**
Het onderwerp moet aansluiten bij wat mensen belangrijk vinden en ervaren in hun dagelijks leven. Alleen dan voelen zij zich betrokken en gemotiveerd om mee te doen.
3. **Beïnvloedbare uitkomst**
Er moet ruimte zijn om het beleid of plan aan te passen op basis van de inbreng van deelnemers. Participatie is zinvol als het echt iets kan veranderen.
4. **Voldoende middelen**
Er moet genoeg tijd, capaciteit en budget beschikbaar zijn om het participatieproces goed te organiseren en te begeleiden.

7.2 Burgerparticipatie

De gemeente beheert de openbare ruimte voor haar inwoners. Maar wat inwoners willen is niet altijd duidelijk. Participatie kan helpen dit inzichtelijk te maken. Tegelijkertijd geeft het inwoners meer eigenaarschap over hun directe leefomgeving.

Om het participatief werken binnen onze organisatie te faciliteren, is een Stappenplan Participatie opgesteld. Deze maak je voor de start van een (nieuw) project of opdracht in de openbare ruimte, niet alleen op uitvoeringstechnisch vlak, maar ook bij beleidsmatige stukken. Het stappenplan is met ondersteunende documenten terug te vinden op 'Binnenshuis' onder 'Zo doe je dat'.

Stappenplan participatie

- Analyse
- Mate van invloed bepalen
- Opstellen participatieplan
- Uitvoeren
- Evaluatie

Participatiescan

Onderdeel van het stappenplan is de participatiescan. Met het doorlopen van het de participatiescan maak je een bewuste afweging voor participatie (of niet). Met de participatiescan bepaal je met behulp van de impactmeter hoe groot de impact van een vraagstuk is op de samenleving doormiddel van de grootte, de maatschappelijke aandacht is, en de mate van overlast. De impactmatrix laat zien welke route van toepassing is en wie b.v. welke rol heeft.

Onderdeel van de participatiescan is ook een afwegingskader. Hierin wordt onder andere gekeken naar de belangrijkste randvoorwaarden voor participatie. De overige stappen van het stappenplan Participatie helpen om vorm en inhoud te geven aan je participatieaanpak, uitvoering en afronding.

Participatietrap burgerparticipatie

Het is belangrijk om de mate van invloed vooraf te bepalen om de verwachtingen te managen. Dat kan per project of per fase van een project en per doelgroep verschillen. Om de mate van participatie uit te drukken gebruiken we de participatieladder. Deze ladder laat zien op welk niveau inwoners, belanghebbenden of andere betrokkenen kunnen meedoen. Hoe hoger de trede, hoe meer invloed.

Daarnaast is het uitdaagrecht een belangrijk aanvullend instrument. Met dit recht kunnen inwoners of organisaties voorstellen om een overheidstaak zelf uit te voeren als zij denken dat het slimmer, beter of goedkoper kan. De gemeente beoordeelt of het plan binnen het beleid en budget past en blijft eindverantwoordelijk voor toezicht en kwaliteit. Het is belangrijk dat inwoners en organisatie gestimuleerd worden om hier gebruik van te maken.

Trede ladder	Rol gemeente	Toelichting
5	Samenwerken	De gemeente besluit om tot volledige gezamenlijke besluitvorming over te gaan
4	Co produceren	De gemeente neemt de uitkomst van het participatietraject over mits deze past binnen vooraf gestelde kaders.
3	Advies vragen	De gemeente beschouwt het advies als een zwaarwegend uitgangspunt bij de besluitvorming.
2	Raadplegen	De gemeente neemt kennis van de uitkomst van het participatietraject en zal nader afwegen of en in welke mate deze wordt meegenomen in de besluitvorming
1	Informeren	Eenzijdige communicatie, c.q. alleen uitleg van het genomen besluit.

Figuur 7.2: Participatieladder burgerparticipatie

Participatiehandvatten burgerparticipatie

Voor het beheer en de herinrichting van de openbare ruimte is een participatieladder uitgewerkt die kan worden gebruikt als richtlijn. Toch dient bij elke project en bij elk initiatief de rol van de gemeente te worden bepaald. Bij

participatie is altijd sprake van maatwerk. Vooraf dient altijd de participatiescan te worden ingevuld. (Link Participatiescan). De genoemde rollen van de gemeente zijn dan ook hooguit een handvat en geen voorgeschreven wet hoe de scan kan worden ingevuld.

Per project moet worden verantwoord hoe er tot de keuze is gekomen. Uitgangspunt is de hoogste trede en er dient te worden beargumenteerd waarom voor een lagere trede is gekozen. De mate van invloed wordt dus bepaald door van boven naar beneden te redeneren. Deze aanvulling is expliciet opgenomen via het amendement dat is aangenomen bij de vaststelling van het IBOR.

Dagelijks en groot onderhoud

Voor dagelijks en groot onderhoud zijn vooral de lagere treden van de participatieladder passend: informeren, raadplegen en advies vragen. De hogere treden (co-produceren en samenwerken) zijn meestal niet geschikt, omdat onderhoud vooral technisch, wettelijk bepaald en routinematig is. De nadruk ligt hier op het benutten van de kennis en ervaringen van gebruikers, terwijl de overheid verantwoordelijk blijft voor de uiteindelijke keuzes en uitvoering. Ook informatie uit fixi gebruiken we voor het dagelijks en groot onderhoud. Toch blijft maatwerk altijd nodig. In sommige situaties kan er wel voor worden gekozen om de beslissing, binnen duidelijke kaders, aan de participanten over te laten.

Bij routinematige onderhoudswerkzaamheden—zoals schoffelen, boomonderhoud of het vegen van verhardingen—is het niet haalbaar om alle direct omwonenden persoonlijk te informeren. De planning van dit soort werkzaamheden is namelijk vaak te onzeker, doordat ze afhankelijk zijn van factoren zoals weer, beschikbaarheid van medewerkers en onverwachte situaties in de openbare ruimte. Toch blijft informeren noodzakelijk. Dit kan echter ook op een meer algemene en efficiënte manier, bijvoorbeeld via de gemeentelijke website of andere vaste communicatiekanalen.

Trede	Wanneer wel	Wanneer niet	Voorbeeld
5. Samenwerken	• In principe niet toepasbaar voor dagelijks of groot onderhoud. • Alleen mogelijk bij langdurige, gezamenlijke gebiedsontwikkeling waarbij bewoners mede-eigenaar zijn van het proces.	• Bij alle onderhoudstaken: deze zijn te technisch, specialistisch, tijdsgebonden en wettelijk vastgelegd. • Bewoners kunnen geen eindverantwoordelijkheid dragen voor veiligheid of beheer.	• geen regulier of groot onderhoud.
4. Co-produceren	• In principe niet geschikt voor regulier of groot onderhoud. • Alleen toepassen als een gebiedsopgave breder is dan onderhoud (bijv. herinrichting van een plein).	• Bij routinematige, technische of wettelijk vastgelegde werkzaamheden. • Wanneer snelheid, efficiëntie en veiligheid centraal staan.	• Bewoners ontwerpen mee aan een speelplek of plantsoen binnen duidelijke kaders. • Meedenken over een toekomstig beheerplan voor een buurtpark. (Niet voor dagelijkse onderhoudstaken.)
3. Advies vragen	• Alleen wanneer er echt iets te kiezen valt binnen duidelijke kaders. • Als onderhoud gecombineerd kan worden met een kleine verbetering.	• Bij puur technisch onderhoud zonder keuzeruimte (riolering, asfalt, veiligheidsnormen).	• Bewoners adviseren over materiaalkeuze pleintje • Advies over inrichting van een groenstrook die wordt vernieuwd.
2. Raadplegen	• Als bewoners voorkeuren kunnen doorgeven zonder dat het werk vertraagt. • Wanneer er kleine varianten mogelijk zijn.	• Als er geen speelruimte is in planning, techniek of uitvoering. • Bij spoedwerk of wettelijke verplichtingen.	• Bewoners kiezen voorkeursmoment voor snoeiwerk. • Korte enquête over type beplanting binnen beheerregels. • Meldingsysteem voor knelpunten (kapotte verlichting, losse tegels).
1. Informeren	• Bij al het regulier en groot onderhoud. • Wanneer keuzes al vastliggen in beheerplannen, wetgeving of veiligheidsnormen.	• Niet van toepassing; deze trede kan altijd.	• Aankondigen van werkzaamheden via brief, website of Westervoortpost. • Uitleg over planning, hinder of omleidingen.

Figuur 7.3: Uitwerking burgerparticipatie onderhoud

Renovatie/ herinrichting

Bij renovatie en herinrichting van de openbare ruimte kunnen verschillende vormen van participatie worden toegepast. Afhankelijk van de omvang en complexiteit van het project zijn alle treden van de participatieladder relevant: van informeren, raadplegen en advies vragen tot co-produceren en in sommige specifieke gevallen samenwerken. De nadruk ligt hierbij op het betrekken van gebruikers bij keuzes en ontwerpopties, terwijl de gemeente kaders stelt en toeziet op veiligheid, wet- en regelgeving en haalbaarheid. Ook bij renovatie en herinrichting blijft maatwerk essentieel.

De praktijk leert dat inwoners het waarderen wanneer zij mogen meedenken én meebeslissen. Tegelijkertijd kan participatie ook verwachtingen wekken die niet altijd waargemaakt kunnen worden. Niet alle wensen zijn realiseerbaar en soms moeten we als gemeente dingen realiseren, die de omgeving liever niet wil. Dan kom je niet tot consensus of leidt zoeken naar consensus tot een uitkomst die niet ieders voorkeur heeft en ook technisch niet ideaal is. Juist daarom is het belangrijk om vóór de start van het project helder te bepalen welke ruimte we willen en kunnen geven. In een NIMBY situatie kan dit ook leiden tot de overweging om geen participatie te doen. Door vooraf duidelijk te communiceren over de kaders, de speelruimte en de beslisbevoegdheid, voorkomen we teleurstelling en verhogen we de kwaliteit van participatie.

Trede	Wanneer wel	Wanneer niet	Voorbeeld
5. Samenwerken	• Mogelijk bij grote, langdurige gebiedsopgaven waar bewoners, gemeente en andere partners gelijkwaardige partners zijn. • Als het gaat om gezamenlijke visie- en besluitvorming.	• Niet geschikt voor kleinere herinrichtingsprojecten met beperkte scope of scherpe wettelijke kaders.	• Co-creatie van een wijkvisie waarin het ontwerp van de herinrichting onderdeel is. • Projectgroep (incl. gemeente) die samen keuzes maakt over inrichting, beheer en investeringen.
4. Co-produceren	• Zeer passend bij een herinrichtingsplan waar veel keuzeruimte is. • Wanneer de gemeente kaders stelt (budget, beleidsregels, veiligheid) en bewoners binnen die kaders meewerken aan het ontwerp.	• Niet geschikt als het project sterk technisch of wettelijk gestuurd is (bijv. hoofd-ontsluitingswegen, verkeersveiligheidsnormen).	• Bewoners ontwerpen samen met gemeente en ontwerper een nieuw plein of plantsoen. • Projectgroep waarin bewoners onderdelen van het ontwerp zelf invullen (speelroutes, vergroening, verblijfsplekken).
3. Advies vragen	• Wanneer er meerdere gelijkwaardige varianten zijn om af te wegen. • Bij het opstellen van een programma van eisen of ontwerpkeuzes.	• Wanneer de uiteindelijke keuze al grotendeels vaststaat door beleid, verkeersveiligheid of wetgeving.	• Bewoners advies laten geven over ontwerpvarianten (bijv. groenblauw ontwerp, parkeren, speelplekken). • Klankbordgroep geeft advies op het ontwerpvoorstel van het ontwerp bureau.
2. Raadplegen	• In de verkenningfase, als de gemeente ideeën wil ophalen. • Wanneer bewoners knelpunten, kansen en wensen kunnen aangeven.	• Wanneer er al uitgewerkte alternatieven liggen waarover echt keuzes moeten worden gemaakt.	• Bewonersenquête over gebruik van de straat of het plein. • Op kaart knelpunten en kansen aangeven via een digitale omgeving. • De kinderraad vragen wat kinderen belangrijk vinden.
1 Informeren	• Altijd als basis. • Aan het begin om inwoners te informeren over aanleiding, doelen, kaders en proces. • Aan het einde om het besluit te communiceren.	• Enkel informeren is niet wenselijk wanneer er grote impact is op de leefomgeving en wel keuzeruimte bestaat.	• Startbrief over project en proces. • Informatieavonden over planning en uitgangspunten. • Uitleg over gekozen voorkeursvariant.

Figuur 7.3: Uitwerking burgerparticipatie renovatie/ herinrichting

7.3 Overheidsparticipatie

Inwoners komen regelmatig met initiatieven om hun directe omgeving anders in te richten of deel te nemen aan het beheer van de openbare ruimte. Hoe de gemeente omgaat met inwoners initiatieven in de openbare ruimte is uitgewerkt in onderstaande participatiehandvatten. Opgemerkt dient te worden dat Fixi meldingen niet worden gezien als participatie -althoewel dit soms door bewoners anders wordt beleefd; inwoners merken een technisch mankement op die de gemeente beoordeelt en indien nodig zal repareren.

Participatietrap overheidsparticipatie

Ook voor overheidsparticipatie is een participatieladder opgesteld. Deze ladder laat zien op welk niveau de gemeente ruimte geeft aan initiatieven. De hoogste trede geeft de meeste beïnvloedingsruimte bij de initiatiefnemer weer. De richtlijnen geven aan dat een lagere trede van participatie niet wenselijk is en altijd verantwoord moet worden. Het opwaarderen naar een hogere trede wordt juist aangemoedigd, waarbij de mate van betrokkenheid afhankelijk is van het type initiatief en de beschikbare kaders.

Uit eerdere projecten weten we dat sommige onderwerpen, vooral wanneer er NIMBY-reacties ontstaan ("Not in my backyard"), minder geschikt zijn voor hoge treden van participatie. Dit zijn projecten die maatschappelijk nodig zijn, maar lokaal weerstand oproepen. Voorbeelden zijn hondenlosloopterreinen, speellocaties en trafostations. In zulke gevallen is het vaak beter wanneer de gemeente eerst beslist *dat* iets er komt en waar deze komt. Inwoners kunnen daarna eventueel nog wel meedenken over onderdelen waar *wél* ruimte is voor keuzes, zoals de inrichting, maatregelen om overlast te beperken of afspraken over het gebruik. In dat geval is het verstandig om het woord *participatie* vermijden en te spreken over *inbreng* met inwoners. Zo blijft participatie duidelijk, haalbaar en zinvol voor iedereen en zijn de verwachtingen over en weer duidelijk.

Trede ladder	Rol gemeente	Toelichting	Voorbeeld
5. Ruimte geven	Gemeente faciliteert maximaal: stelt materiaal, kennis en eventueel klein budget beschikbaar en communiceert proactief.	Inwoners mogen zelfstandig beslissen en uitvoeren binnen de kaders van wet- en regelgeving.	Buurtbewoners plaatsen zelf informatiebordjes bij een speeltuin en krijgen van de gemeente houten borden en bevestigingsmateriaal.
4 Kaders stellen	Gemeente stelt duidelijke kaders, regels en mogelijkheden, begeleidt en ondersteunt met kennis of klein budget.	Inwoners mogen keuzes maken binnen de kaders, maar de gemeente bewaakt veiligheid en haalbaarheid.	Buurtgroep mag een stuk groen schoonmaken of herinrichten, maar moet vooraf akkoord van de gemeente krijgen over type planten en materialen.
3 Dialoog	Gemeente gaat in gesprek met inwoners om projecten af te stemmen en haalbare oplossingen te bespreken.	Gemeente denkt mee en zoekt samen met de initiatiefnemers naar een oplossing, maar beslist uiteindelijk zelf.	Inwoners willen een nieuwe afvalbak plaatsen; gemeente bespreekt locatie en type en stemt een plan af dat past binnen het gemeentelijk beleid.
2 Argumenteren	Gemeente luistert naar inwoners, beoordeelt voorstellen en legt uit waarom bepaalde keuzes wel of niet mogelijk zijn.	Initiatieven kunnen niet volledig doorgaan zoals voorgesteld; gemeente neemt eindbeslissing.	Buurt wil een pad aanleggen door gemeentelijk groen; gemeente legt uit dat dit niet kan vanwege regelgeving en biedt alternatieve locatie aan.
1 Transparantie	Gemeente staat het initiatief niet toe en communiceert dit duidelijk en transparant.	Geen participatie mogelijk; gemeente legt uit waarom.	Buurt wil een bordje plaatsen op een verkeersveiligheidslocatie; gemeente weigert en legt uit dat dit niet is toegestaan.

Figuur 7.4: Participatieladder overheidsparticipatie

Participatiehandreiking overheidsparticipatie

Ook voor overheidsparticipatie is een handreiking opgesteld. De handreiking bevat een tabel met een samenvatting van de meest voorkomende initiatieven en de bijbehorende rol van de gemeente. Voor een uitgebreidere beschrijving, inclusief uitleg van de rol, voorwaarden en de vastgelegde inzet van zowel de gemeente als initiatiefnemers, wordt verwezen naar de bijlage. De richtlijnen geven aan dat een lagere trede van participatie niet wenselijk is en altijd verantwoord moet worden. Het opwaarderen naar een hogere trede wordt juist aangemoedigd, waarbij de mate van betrokkenheid afhankelijk is van het type initiatief en de beschikbare kaders.

De participatiehandvatten geven per type initiatief aan wat de gewenste rol van de gemeente is, inclusief de voorwaarden die voor dat specifieke initiatief gelden. Ze zijn opgesteld in overleg met beheerders en beleidsadviseurs en weerspiegelen zowel de ambitie als de werkbaarheid van participatie.

Mocht een initiatief worden ingediend dat niet in deze lijst voorkomt, dan dient een afweging te worden gemaakt of het initiatief wenselijk is en welke rol de gemeente daarbij zal innemen. Net als bij burgerparticipatie geldt dat altijd maatwerk nodig is en de aanpak per initiatief kan verschillen. De handvatten bieden daarom een leidraad en geen voorgeschreven standaard.

Bewonersinitiatieven	Mate van participatie	trede
Groen		
Groenadoptie/ zelfbeheer	Ruimte geven	5
Geveltuin	Kaders stellen	4
Biodiversiteitsstroken	Kaders stellen	4
Onderhoud landschapselementen	Dialoog	3
Buurt- moestuin	Dialoog	3
Afval		
Zwerfafval	Ruimte geven	5
Adoptie afvalbakken	Kaders stellen	4
Sporten en spelen		
Beheer speelplek	Kaders stellen	4
Meubilair		
Aanvraag straatmeubilair	Dialoog	3
Verkeer		
Preventieborden (snelheidsmeter etc)	Dialoog	3
Tijdelijke leefstraat	Dialoog	3
Overige		
Openbare verlichting	Argumenteren	2
Onderhoud civiele kunstwerken/ bruggen	Transparantie	1
Wegen, onderhoud verhardingen	Transparantie	1
Riolering	Transparantie	1

Figuur 7.5 Handvatten overheidsparticipatie

8 Financieel kader

Gemeenten zijn verplicht om hun financiële huishouding te voeren volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Dit vraagt om een transparante en realistische onderbouwing van investeringen en beheerlasten in de openbare ruimte. Ontwikkelingen zoals prijsindexaties, areaalwijzigingen of gewijzigde ambities kunnen aanleiding geven tot begrotingswijzigingen of het aanvragen van aanvullende kredieten, bijvoorbeeld bij vervanging of herinrichting. Het is daarom belangrijk dat ramingen actueel, realistisch en afgestemd zijn op het uitvoeringsniveau en dat we afspreken op welke manier we dit doen.

In dit hoofdstuk lichten we toe hoe we omgaan met deze financiële aspecten. We gaan in op het bijstellen van begrotingen, het aanvragen van kredieten, het opstellen van realistische kostenramingen en het inzetten van de beheerparagraaf om grip te houden op de structurele beheerkosten.

8.1 BBV

Aan het betalen van onderhoud en vervangingen van kapitaalgoederen in de openbare ruimte zijn regels verbonden. Deze zijn vastgelegd in de Notitie Materiële Vaste Activa en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Het doel van de regels is om het begroting en verantwoordingsproces van het opstellen van jaarstukken transparanter te maken.

Het BBV schrijft voor dat onderhoud en vervangingen op een andere manier betaald dienen te worden. Onderhoud wordt bekostigd vanuit de exploitatie, terwijl vervangingen moeten worden geactiveerd. Activeren betekent dat vervangingsmaatregelen in de openbare ruimte moeten worden beschouwd als investeringen en als activa worden bijgeschreven op balans van de gemeentelijke begroting. Via een systeem van jaarlijkse afschrijvingen worden ze jaar voor jaar afgeboekt.

Het BBV schrijft ook voor dat levensduurverlengende en kwaliteitsverbeterende maatregelen moeten worden behandeld als investeringen.

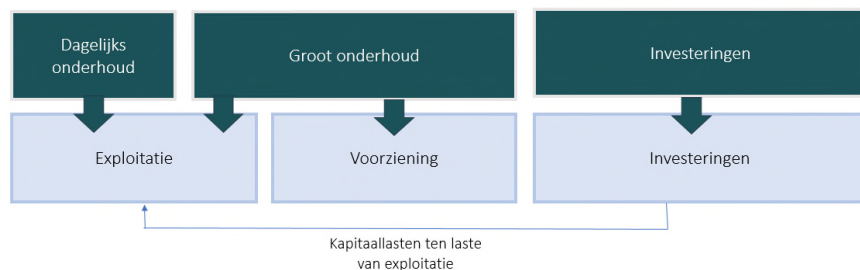
Voor investeringen geldt dat elke gemeente een eigen ondergrens voor activeren mag bepalen. Investeringen die niet boven de ondergrens uit komen, hoeven niet te worden geactiveerd en mogen vanuit de exploitatie betaald worden. De ondergrens is in de gemeente Westervoort vastgelegd in de Nota Activerings- en Afschrijvingsbeleid en ligt op € 10.000.

Dekking

In Westervoort hanteren we de onderstaande uitgangspunten voor de dekking van de verschillende vormen van onderhoud (zie ook figuur 17):

Omschrijving	Dekking
Dagelijks onderhoud	100% en altijd ten laste van de exploitatie
Groot onderhoud	is in stand houden van de oorspronkelijke levensduur kapitaalgoed ten laste van de exploitatie of voorziening
Investeringen/ vervanging	< € 10.000 altijd in één keer ten laste van de exploitatie > € 10.000 activeren en afschrijven. De afschrijvingslasten (kapitaallasten) komen volledig ten laste van exploitatie.

Figuur 8.1: Dekking onderhoud



Figuur 8.2: Dekking van de verschillende vormen van onderhoud

8.2 Voorjaarsnota en begroting

De begroting van de openbare ruimte wordt jaarlijks aanpast. In de voorsnota wordt hier al op voorgesorteerd. Jaarlijkse aanpassingen hebben onder andere betrekking op:

- Indexering van budgetten, zodat deze in lijn blijven met inflatie en prijsontwikkelingen.
- Areaalwijzigingen, door bijvoorbeeld nieuwbouwprojecten, herinrichting van straten, of uitbreiding van groen en waterpartijen.
- Nieuwe wensen en externe ontwikkelingen, zoals nieuwe wet- en regelgeving, maatschappelijke initiatieven of bestuurlijke prioriteiten.

Door deze aanpassingen systematisch en structureel door te voeren met de begrotingscyclus, wordt geborgd dat de beschikbare middelen voldoende zijn om de kwaliteit en functionaliteit van de openbare ruimte te behouden.

¹ StatLine - Grond-, weg- en waterbouw (GWW); inputprijsindex 2015=100 (cbs.nl) en Dienstenprijzen; commerciële dienstverlening en transport, index 2021=100 | CBS

Indexeren

De gemeente Westervoort indexeert de begroting jaarlijks niet automatisch. Budgetten blijven hetzelfde tenzij de vakgroepen in de programmabegroting aangeven dat de budgetten moeten worden geïndexeerd. Zonder indexering ontstaan na verloop van tijd tekorten in de budgetten voor uitvoering van het beheer. Dit willen we voorkomen. Elke vakgroep indexeert waar nodig de budgetten. Dit doen we op basis van de CBS indexatie¹ als deze beschikbaar is en aansluit bij de werkzaamheden.

Areaalwijzigingen

Jaarlijks verandert het areaal dat we beheren, mede als gevolg van de ambities en opgaven waar we aan werken. Deze ontwikkelingen vragen vaak om een andere inrichting van de openbare ruimte. Er wordt bijvoorbeeld groen toegevoegd ten koste van verharding, extra bomen worden aangeplant en straten worden opnieuw ingericht. Ook worden er nieuwe wijken gebouwd. Al deze wijzigingen hebben invloed op de kosten. Daarom willen we areaalwijzigingen voortaan jaarlijks op een structurele en uniforme manier vastleggen en aanvragen in de VJN.

We laten de data leidend zijn voor de aanvraag die we doen. Dit betekent dat we jaarlijks de areaalwijzigingen in beeld brengen. De selectiecriteria worden vastgelegd zodat elk jaar dezelfde uitdraai wordt gemaakt op hetzelfde moment. Grote projecten worden vaak pas 3 jaar na realisatie opgenomen in de begroting. Dit omdat eventueel onderhoud of nazorg nog uit het projectkrediet wordt betaald. Vaak is de nieuwe situatie dan al wel in het beheerprogramma verwerkt. Dit vraagt extra aandacht van de beheerders en de databeheerder.

Nieuwe wensen

Bij het opstellen van de begroting en exploitatie van de openbare ruimte onderscheiden we externe ontwikkelingen en nieuwe wensen, omdat ze verschillen in keuzevrijheid en impact op het budget. De externe ontwikkelingen vormen harde randvoorwaarden voor de begroting en worden altijd als eerste meegenomen. Nieuwe wensen zijn initiatieven die voortkomen uit maatschappelijke vraagstukken, politieke ambities of interne beleidsdoelen.

Externe ontwikkelingen (Wat moet ik?)

- Nieuwe wet- en regelgeving van rijk of provincie (bijv. waterbeheer, veiligheidsnormen).
- Autonome ontwikkelingen zoals inflatie of stijgende materiaalkosten.
- Subsidievoorwaarden met externe partijen.

Nieuwe wensen (Wat willen we?)

- Verzoeken van bewoners voor extra groen, speelvoorzieningen of duurzame waterpartijen.
- Bestuurlijke ambities zoals klimaatadaptatie, vergroening of verbetering van leefbaarheid.
- Technische verbeteringen, zoals energiebesparing of innovatieve wateropvang.

8.3 Voorziening

Voor het groot onderhoud aan riool en wegen/kunstwerken zijn voorzieningen gevormd zodat de kosten daarvan niet in één keer drukken op de begroting in het jaar waarin het onderhoud plaatsvindt. Het gaat om relatief grote bedragen. Door elk jaar een bedrag opzij te zetten wordt geleidelijk een reserve opgebouwd. Hierdoor komen we niet voor financiële verrassingen te staan zodra het onderhoud daadwerkelijk uitgevoerd wordt. Gemiddeld worden de voorzieningen eens per twee jaar opnieuw beoordeeld en in dien nodig aangepast.

8.4 Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen zijn noodzakelijk om de kwaliteit, veiligheid en functionaliteit van de openbare ruimte te waarborgen. Door tijdig te vervangen of te vernieuwen, voorkomen we achteruitgang van de openbare ruimte en onvoorziene kosten door uitval of spoedreparaties. Deze paragraaf beschrijft een aantal uitgangspunten met betrekking tot vervangingsinvesteringen; het toepassen van afschrijvingstermijnen, het gebruik van de componentenmethode, de splitsing van kredieten bij projecten en de bijdrage bij externe ontwikkelingen in relatie tot vervroegde afschrijving.

Afschrijvingstermijnen

Bij vervangingsinvesteringen wordt uitgegaan van vastgestelde afschrijvingstermijnen per objecttype of component. Deze termijnen geven aan over welke periode de kosten van een investering worden gespreid in de begroting, zodat financiële lasten eerlijk en consistent worden verdeeld over de gebruiksduur van het object. Voor een compleet overzicht van de gehanteerde afschrijvingstermijnen per beheerdiscipline en component verwijzen we naar bijlage 4.

Componentenmethode

Bij investeringen in de openbare ruimte maken we gebruik van jaarlijkse investeringsbudgetten. Gelijksortige investeringen binnen dezelfde beheerdiscipline worden bij elkaar opgeteld en als één investering geactiveerd. We kijken naar de totale uitgave in één jaar voor het vervangen van object(en) en/of component(en) met eenzelfde levensduur. Wanneer dit boven de € 10.000 uitkomt wordt dit als een investering gezien. Voor de toepassing van de jaarlijkse investeringsbudgetten voor de verschillende beheerdisciplines wordt uitgegaan van de verschillende afschrijvingstermijnen. Zie hiervoor bijlage 4.

Splitsing grote kredieten

Op dit moment wordt er vaak één krediet aangevraagd voor een werk. Een herinrichting is een grote investering en heeft een relatief lange doorlooptijd. Het start met de voorbereiding van een werk, dit kan soms een jaar of langer duren. De grootste kosten gaan pas lopen op het moment van uitvoering. Met name bij grote werken wordt hierdoor onnodig gereserveerd terwijl de werkzaamheden pas later plaatsvinden.

We gaan daarom kredieten voor herinrichtingsprojecten splitsen. Dit kan per projectfase (voorbereiding en uitvoering), maar bijvoorbeeld ook per deelgebied in een project. Door het investeringskrediet per fase te splitsen ontstaan er niet alleen financiële voordelen. Er ontstaat ook meer grip op de voortgang en de bijbehorende uitgaven. Dit sluit goed aan op de planning- en control cyclus en zorgt voor meer transparantie richting bestuur en raad. Wel vraagt het om zorgvuldige afstemming tussen projectleiding, financiën en beheer. In het projectplan moet hier voldoende aandacht voor zijn.

Bijdrage externe ontwikkelingen

Soms is een vervanging of aanpassing niet het gevolg van regulier onderhoud, maar van een beleidswijziging, een nieuwe wens of een externe ontwikkeling. In zulke situaties wordt het object eerder vervangen dan nodig is, waardoor een deel van de investering nog een restwaarde heeft. Er is dus sprake van kapitaalvernietiging. Ook lopen er vaak nog kapitaallasten.

Theoretisch gezien kunnen we vanuit beheer bijdragen uit het reguliere vervangingsbudget op basis van de resterende levensduur van het object: hoe korter die restlevensduur, hoe groter de bijdrage; hoe langer die restlevensduur, hoe kleiner de bijdrage. De extra kosten die ontstaan door vervroegde vervanging of nieuwe wensen worden in de VJN inzichtelijk gemaakt bij het aandragen van de nieuwe wens. Dit zorgt voor grip op de kosten en bewustwording.

8.5 Aanlegkosten

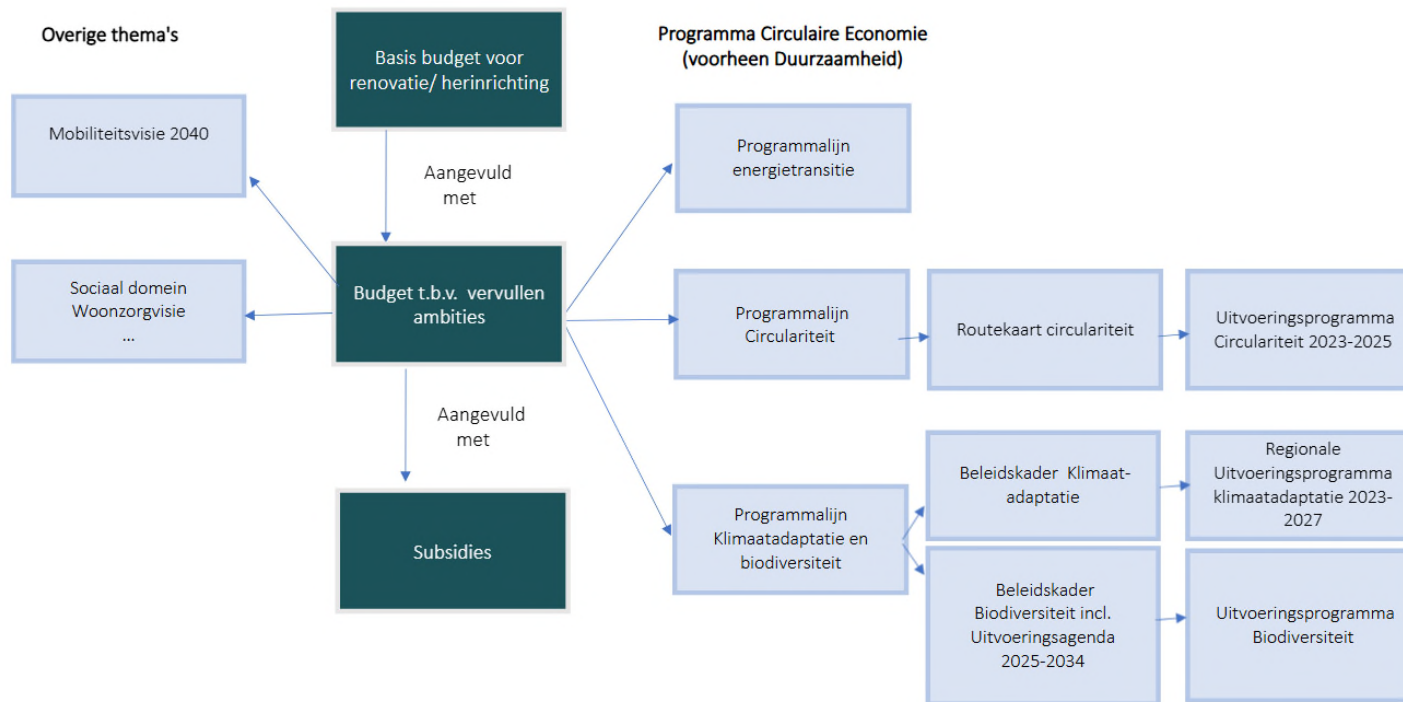
Bij het opstellen van ramingen streven we naar betrouwbare en uitvoeringsgerichte ramingen. Deze zijn gebaseerd op kengetallen per gebiedstype of eenheidsprijzen, aangevuld met kosten voor ambities, VAT-kosten en onvoorziene uitgaven. Zo ontstaat een realistisch beeld van de benodigde middelen.

Ambitiekosten

Het realiseren van ambities in de openbare ruimte brengt extra kosten met zich mee. Deze kosten kunnen worden beperkt door ambities te koppelen aan momenten van vervanging. De kostenstijging ontstaat door het toevoegen van nieuwe elementen, zoals extra bomen, het aanpassen van het straatprofiel en het gebruik van andere materialen, zoals groene parkeervakken. Deze meerkosten zijn vooral van toepassing op de beheerdisciplines wegen en groen. Dit verschilt ook per situatie en project.

Er is binnen het IBOR geen extra geld beschikbaar gesteld voor de ambities. De extra kosten kunnen deels gedekt worden uit de verschillende programmalijnen. Hierin is het ambitieniveau vastgelegd en indien noodzakelijk beleidsmatig ook geld beschikbaar gesteld. Niet voor alle ambities is extra geld beschikbaar gesteld. Indien nodig kan er extra budget bij de raad worden gevraagd.

Ook met behulp van subsidies kunnen we werken aan onze ambities. Denk bijvoorbeeld aan het convenant SEB, waarmee we subsidie kunnen aanvragen voor de meerkosten van Zero Emissie (ZE) bouwen. Daarnaast zijn er vaak subsidies beschikbaar voor projecten op het gebied van verkeersveiligheid en andere actuele landelijke thema's.



Figuur 8.3: Aanvullend budget voor het werken aan de ambities

VAT-kosten

VAT-kosten zijn de kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht binnen een project. Ze zijn niet direct toe te schrijven aan de fysieke uitvoering, maar essentieel voor een zorgvuldige en professionele realisatie. In de gemeente Westervoort zijn de volgende VAT-kosten van toepassing:

Inbegrepen:

- Alle advies- en onderzoekskosten voor de planuitwerking in de projectfasen van schetsontwerp tot uitvoeringsontwerp;
- Engineerskosten en kosten van specialisten en onderzoeken in de bestekfase, inclusief de kosten voor de aanbesteding;
- Kosten inspraak en participatie door bewoners en ondernemers.

Niet inbegrepen:

- interne kosten voor toetsen van plannen en bestekken;
- Kosten voor projectbegeleiding van het project;
- Kosten voor toezicht gedurende de uitvoerings- en opleveringsfase.

De hoogte van de VAT-kosten varieert per project en is afhankelijk van factoren zoals oppervlakte, type project, complexiteit, mate van participatie en integraliteit. In onderstaand schema zijn richtlijnen weergegeven, waarbij een klein of groot project niet exact is gedefinieerd om flexibiliteit te behouden. Voor kleine projecten ligt het door te berekenen VAT-percentages vaak hoger, omdat de vaste interne kosten over een kleiner project worden verdeeld. Bij grotere projecten zijn er schaalvoordelen, waardoor het percentage relatief lager kan zijn.

Het hanteren van een vast percentage is niet altijd passend; de complexiteit en omvang van het project zijn bepalend. Bij projecten waarin veel participatie plaatsvindt, nieuwe beleidsambities worden uitgevoerd of intensieve afstemming met externe partijen nodig is, nemen de voorbereidingskosten aanzienlijk toe. Bij kredietaanvragen moet hier nadrukkelijk rekening mee worden gehouden.

Bij elk project wordt daarom bewust vastgesteld welke VAT-kosten nodig zijn en deze keuze wordt vastgelegd. Het percentage kan relatief hoog of laag zijn, afhankelijk van de omvang, complexiteit en specifieke kenmerken van het project. Kredieten worden altijd aangevraagd inclusief de vastgestelde VAT-kosten.

Soort	Kleine projecten	Grote projecten
Renovatie/ vervanging	15%	10%
(Her)inrichting/ Reconstructie	25%	20%

Figuur 8.4: Richtlijn VAT-kosten

GREX

Bij gemeentelijke grondexploitaties of woningbouwontwikkelingsprojecten (GREX) worden de interne VAT-kosten wel berekend en geregistreerd. Dit geeft de gemeente een realistischer beeld van de totale projectkosten. De kosten worden doorbelast in de projecten en vallen niet in de exploitatie van de gemeente.

Onvoorziene kosten

Bij het opstellen van projectramingen nemen we 10% voor onvoorziene kosten. Afhankelijk van de risico's die we signaleren stellen we dit indien nodig naar boven bij. We willen hiermee voorkomen dat we terug moeten naar de gemeenteraad om extra krediet aan te vragen bij kleinere onverwachte ontwikkelingen.

8.6 Beheerkosten

Voor de staat van de openbare ruimte is het belangrijk dat het beheer in de toekomst betaalbaar blijft. Daarom is het belangrijk dat beheerders zelf grip hebben op de toekomstige beheerkosten en het effect van projecten in de openbare ruimte op de onderhoudskosten kunnen inschatten en kunnen vertalen. We gaan daarom de beheerparagraaf toepassen. Via een beheerparagraaf wordt doorgerekend wat de verwachte beheerkosten worden en in hoeverre dat verschilt van huidige beheerkosten voor het projectgebied. Zo kan de beheerder bepalen wat acceptabel is en wat niet. Dat maakt sturing op de kwaliteit en beheerbaarheid van de openbare ruimte op de lange termijn mogelijk.

Soms is het lastig om in een ontwerp een afweging te maken. Hiervoor is het mogelijk om voor bepaalde onderdelen ook de totale kosten over de levensduur in beeld (*Total Cost of Ownership*, TCO) te brengen. Dit kan helpen om tot een goed onderbouwde keuze te komen, omdat hiermee alle kosten gedurende de levensduur worden meegenomen. De resultaten bieden vervolgens input voor een transparante en onderbouwde keuze in het ontwerpproces.

Huidige beheerkosten per buurt

Om iets te kunnen zeggen over de hoogte van de beheerkosten hebben we in beeld gebracht wat de huidige gemiddelde beheerkosten zijn van de openbare ruimte per vierkante meter per buurt en gemiddeld. Hiervoor hanteren we de CBS indeling. Deze indeling wordt vaak gebruikt. Deze is echter niet altijd even logisch als je kijkt naar het beheer. Het overzicht geeft echter wel een indicatie.

Het is goed om te beseffen dat een stijging van € 0.10 per m² over gemeente Westervoort zorgt voor een stijging van ca. € 150.000 op de totale beheerkosten. Een kleine stijging heeft dus grote financiële gevolgen.

Buurt	€ / m ²
Westervoort	€ 1,29
Westervoort- Broeklanden	€ 1,27
Westervoort – Lange Maat en Hoogeind	€ 1,33
De Leigraaf- De Steenderens	€ 1,26
De Ganzepoel- Schans	€ 0,91
Gemiddeld	€ 1,21

Figuur 8.5: Gemiddelde beheerkosten per CBS buurt

Wat opvalt in de analyse per buurt, is dat de beheerkosten per wijk niet sterk van elkaar verschillen. Alleen de beheerkosten van de Ganzepoel – Schans wijkt af. We kunnen dit verklaren doordat er bij de Schans relatief veel gras en gazon aanwezig is.

Vaak wordt een variatie in beheerkosten grotendeels verklaard door het vastgestelde kwaliteitsniveau, de bebouwingsdruk en het type groen dat is aangeplant. Buurten met een lagere bebouwingsdruk en daardoor veel gazon, extensief gras en heesters kennen lagere beheerkosten. Op plekken met veel bebouwing en weinig openbare ruimte kunnen de kosten hoger zijn. Het effect van bomen en overige inrichtingselementen als bankjes en speeltoestellen is zeer beperkt op de gemiddelde buurtbeheerkosten. Een betere indeling van de wijken kunnen dit soort verschillen inzichtelijk maken. Dit maakt dat er dan ook bewust op gestuurd kan worden, bijvoorbeeld door in een wijk met weinig openbare ruimte te kiezen voornamelijk kwalitatief groen. Daarom is het wenselijk om op termijn over te stappen naar een buurtindeling die beter aansluit bij de praktijk.

Werkproces beheerparagraaf

Voor elk project voeren we een beheertoets uit, een berekening van de huidige en toekomstige beheerkosten. We gaan hierbij uit van de reguliere onderhoudswerkzaamheden. Het effect op de begroting wordt in elk project meegenomen en daarnaast worden de beheerkosten voor de eerste drie jaar in de projectsom meegenomen.

We willen de komende jaren oefenen met deze methodiek en nog geen harde regels vastleggen. We nemen de beheerkosten wel nadrukkelijker mee in de afweging en in onze adviezen, ook in relatie tot het aantal m² bebouwing. Dit betekent dat we in buurten met lage beheerkosten per vierkante meter eerder hogere toekomstige beheerkosten in een project zullen toestaan dan in buurten waar al de kosten al hoog liggen. Ook zullen we in centra, entrees, accentplekken, hoofdstructuren en centrumgebieden en dichtbewoonde gebieden eerder geneigd zijn hogere beheerkosten toe te staan. Indien de toekomstige beheerkosten per m² en/of totaal substantieel hoger zijn wordt in overleg met de bestuurlijk opdrachtgever bepaald om het voor te leggen aan de gemeenteraad.

VAT kosten

Over het dagelijks onderhoud worden geen VAT-kosten berekend. Deze kosten zijn opgenomen in de reguliere personeelskosten van de medewerkers. Wanneer echter werkzaamheden extern worden uitbesteed, bijvoorbeeld voor het opstellen van een bestek, het uitvoeren van controles of andere ondersteunende werkzaamheden ontstaan er wel VAT-kosten. Deze worden apart geraamd in de begroting als niet-uitvoeringskosten.

Een belangrijk aandachtspunt is dat veranderingen in werkwijzen of nieuwe ontwikkelingen kunnen leiden tot hogere VAT-kosten. Denk hierbij aan de invoering van digitale meldsystemen zoals Fixi, een grotere inzet op participatie of uitgebreidere afstemming met andere beleidsvelden. Het is daarom van belang deze consequenties tijdig in beeld en onder de aandacht te brengen.

Voor groot onderhoud in de voorziening worden wel kosten gerekend. De hoogte van het VAT percentage wordt bepaald door de omvang van het project.

9 Ontwikkelagenda

Het Integraal Beheerkader geeft op verschillende onderdelen richting aan beheer en onderhoud in Westervoort. We hebben invulling gegeven aan de ambities en uitgangspunten uit het IBOR. We beschreven hoe de gemeentelijke organisatie samenwerkt en keuzes en afwegingen maakt in het beheer van de openbare ruimte. We maakten inzichtelijk welke structurele financiële middelen nodig zijn voor de instandhouding en vervanging van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

Om in aanvulling op het IBK nog beter te kunnen sturen op beheer en onderhoud en de bijdrage die we daarmee leveren, hebben we een 'ontwikkelagenda' voor de komende periode opgesteld. We zetten in op de ontwikkeling en verbetering van de volgende instrumenten en processen:

Onderwerp	Toelichting
Handboek Inrichting Openbare Ruimte opstellen	Om de openbare ruimte bij toekomstige woningbouw of andere ruimtelijke opgaven beheerbaar te houden, stellen we een handboek inrichting openbare ruimte op. In het handboek leggen we onze richtlijnen en eisen voor de inrichting van de openbare ruimte vast. Het handboek geven we mee bij nieuwe projecten, zowel intern als door projectontwikkelaars. Zo zorgen we voor duidelijke kaders.
Moederbestek	Een moederbestek is een standaarddocument met algemene en technische bepalingen dat als basis dient voor het opstellen van projectbestekken. Het zorgt voor uniformiteit, efficiëntie en kwaliteitsborging binnen een organisatie.
Integraal werken	Optimaliseren werkprocessen, binnen en buiten ons team en organisatie. Denk aan overlegstructuren, gebruik van GIS systemen etc.
Waarde beheer	Beter inzichtelijk maken welke bijdrage het beheer van de openbare ruimte levert aan maatschappelijke doelen. Uitwerken van verbanden en onder de aandacht brengen binnen de organisatie.
Databeheer	Data beter benutten en beheren - Werkprocessen - Nieuw beheersysteem integreren - Ontbrekende arealen (pergola's/ kunstwerken etc.) bij een beheerder onderbrengen
Overzicht basistaken	Wie is verantwoordelijk voor welke taken?
Aanvullende beleids/ beheerkaders	We verwachten dat het werken met het IBK tot vragen om aanvullende beleidskaders gaat leiden. Denk aan beleid rondom bomen, maar ook op gebied van slakken die gebruikt zijn als funderingsmateriaal bij wegen.
Uniformiteit in werkwijze/ professionalisering	De vakgroepen worden groter evenals de groep projectleiders. Om eenduidige advies te kunnen geven willen we meer gaan werken met standaarden. Denk aan adviesdocumenten (waar geven we advies over), maar ook de te hanteren eenheidsprijzen bij groot onderhoud, renovatie/ vervangingen.

Bijlagen

Bijlage 1: Uitwerking beheerambities

Bijlage 2: Waardenmodel

Bijlage 3: Financiële afschrijvingstermijnen

Bijlage 4: Stroomschema's buurtaanpak

Bijlage 5: Voorgestelde buurtplanning

Bijlage 6: Uitwerking participatie

Bijlage 1: Uitwerking beheerambities

1

DE OPENBARE RUIMTE IS SCHOON EN HEEL

In een openbare ruimte die schoon en heel is, wordt de openbare ruimte onderhouden volgens de afgesproken kwaliteitsniveaus. Dit betekent bijvoorbeeld dat er beperkt zwerfvuil of graffiti aanwezig is, weinig overlast van hondenpoep, straatmeubilair weinig gebreken vertoont, wegen goed begaanbaar zijn en er geen tot weinig scheefstand van lichtmasten, verkeersborden of palen is. De veiligheid van de openbare ruimte is een randvoorwaarde en is daarom niet een ambitie waar minder of meer op wordt ingezet. Er zijn ook andere partijen die openbaar toegankelijke ruimte onderhouden. Zij gaan zelf over het onderhoud.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- APV
- Afvalstoffenverordening
- Grondstoffenplan Samen minder afval

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Schoon

- Heeft samen met inwoners en andere gebiedsbeheerders (o.a. Waterschap Rijn en IJssel, provincie) een rol in het voorkomen en opruimen van zwerfafval. Denk aan publiekscampagnes, goed zichtbare afvalbakken en afvallessen op scholen. Hierbij heeft de gemeente een faciliterende en verbindende rol;
- Ruimt zwerfafval op binnen de bebouwde kom volgens het vastgestelde kwaliteitsniveau.
- Zorgt ervoor dat afvalbakken in de openbare ruimte uniform, aantrekkelijk, goed zichtbaar en bereikbaar zijn;
- Zorgt voor een goede bereikbaarheid en toegankelijkheid van (ondergrondse) verzamelcontainers;
- Ruimt als gemeente alleen op specifiek aangegeven locaties hondenpoep op. Inwoners/bezoekers zijn op andere locaties zelf verplicht dit op te ruimen;

Heel

- Onderhoudt de openbare ruimte op kwaliteitsniveau 'C'.



DE OPENBARE RUIMTE IS SCHOON, HEEL EN AANTREKKELIJK

In een klimaat adaptieve openbare ruimte wordt ingespeeld op de huidige klimaattrends en het steeds extremer wordende weer. Zo is er aandacht voor het verminderen van hittestress, wateroverlast en droogte. Dit betekent bijvoorbeeld dat er ruimte is voor waterberging, waterafvoer en zijn er verkoelende schaduwplekken te vinden. Het is daarnaast belangrijk dat de waterkwaliteit van voldoende kwaliteit is.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Watertakenplan
- Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie in de Liemers
- Inrittenbeleid

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Droogte en watertekort

- Buffert en vangt overtollig water zo goed mogelijk op (bijv. door afkoppelen regenwater, berging hemelwater in droge perioden en past bergings- en infiltratievoorzieningen in versteende gebieden toe. Bijvoorbeeld door oppervlaktewateren meer te gebruiken voor waterberging in de dorpskern;
- Voert wegen en parkeerplaatsen met minder dan 1.000 motorvoertuigbewegingen per werkdagemaal waterpasserend uit. Dit geldt niet voor wegen die veel worden gebruikt door vrachtverkeer of landbouwverkeer.

Wateroverlast voorkomen en verminderen

- Treft maatregelen bij doorgaande wegen met meer dan 30 millimeter water op straat bij hevige regenbuien (afvoeren water naar overloopgebieden bijvoorbeeld);
- Vermindert verharding en integreert meer groen en water binnen ontwikkelingen in de openbare ruimte. Overbodige verharding wordt omgevormd naar groen;
- Past waar mogelijk en wenselijk halfverharding toe in de openbare ruimte.



Hittestress voorkomen

- Bescherm bestaande groenstructuren en breidt deze waar mogelijk uit bijvoorbeeld bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen ter bevordering van koeltezones;
- Volgt de groene landelijke maatlat? groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving, 3-30-300 regel en zorgt voor voldoende schaduw op trottoirs en fietspaden en streeft naar koeltezones bij woningen op een loopafstand van 300 meter;
- Reserveert ruimte voor grote bomen op grote parkeerplaatsen, zowel boven als onder de grond (wortelstelsel);
- Streeft naar een groene inrichting met oog op de gezondheid van kwetsbare groepen. Dit betekent dat minimaal 80% van scholen, buitensportlocaties en verzorgingslocaties direct aan of zijn gelegen in koele en groene zones.

Landelijke maatlat voor een groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving en verkenning groennorm
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z05065&did=2023D11915

DE OPENBARE RUIMTE IS KLIMAATADAPTIEF

3

DE OPENBARE RUIMTE IS CIRCULAIR EN ENERGIEBESPAREND

In een circulaire openbare ruimte wordt er gestuurd op het behouden van de waarde door goed onderhoud en het hergebruik, recyclen en duurzame materialen. Dit betekent veelal dat bij de inkoop van materialen en objecten circulaire waarden worden gehanteerd. Ook wordt er zoveel mogelijk energieneutraal beheerd. Er wordt ingezet op het gebruik van duurzaam, energiezuinig materiaal en materieel dat zo min mogelijk CO₂-uitstoot.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Uitvoeringsprogramma circulariteit

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Circulair

- Werkt zoveel mogelijk met hergebruikte, gerecyclede en duurzame materialen (denk aan innovatieve asfaltmengsels, hergebruik van betonpuin);
- Koopt zoveel mogelijk zelf circulair in en neemt circulariteit mee als criterium in de inkoopkeuze;
- Bij aanbesteding worden meetbare kwaliteitseisen, zoals de milieukostenindicator (MKI), CO₂-prestatieladder (plan van aanpak wordt uitgewerkt) of onderbouwde innovaties gebruikt;
- Gebruikt organische materialen (bijv. snoeiafval) als grondstof (bijvoorbeeld takkenwal, compost);
- Helpt organisatoren van evenementen bij het verduurzamen van hun evenement, bijvoorbeeld door voorlichting over (systemen voor) hergebruik van materialen (besparing materialen) en het scheiden van afval.

Energiebesparing

- Zet in op energiereductie en alternatieve brandstoffen voor bijvoorbeeld het wagen- en machinepark van de gemeente of aannemer;
- Verlaagt de energiebehoefte vanuit de openbare ruimte, bijvoorbeeld door in te zetten op duurzamere ledverlichting of minder te verlichten.



DE OPENBARE RUIMTE IS CIRCULAIR EN
ENERGIEBESPAREND

4

DE OPENBARE RUIMTE FACILITEERT DE ENERGIETRANSITIE

In een openbare ruimte die de energietransitie faciliteert is er ruimte om gebruik te maken van alternatieve brandstoffen en mogelijkheden voor energie opwek. Daarnaast faciliteert de openbare ruimte de energietransitie doordat er voorzieningen in worden ingepast. Denk aan warmte-netten, stroomkasten, et cetera.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Regionale Energie Strategie (RES)
- Integrale laadvisie gemeente Westervoort

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Energietransitie

- Faciliteert grootschalige energie opwek wanneer het initiatief past binnen de RES afspraken;
- Zorgt dat transformatorstations goed worden ingepast in de openbare ruimte (bijv. sedumdak). Transformatorstations komen niet op riolering, trottoirs, fietspaden, naast hoofdontsluitingswegen en in beginsel altijd buiten een zichtlijn;
- Zorgt voor voldoende laadvoorzieningen voor elektrisch vervoer;
- Staat positief tegenover initiatieven voor een waterstofvoorziening voor wegtransport;
- Kapt geen bomen voor particuliere zonnepanelen;
- Houdt rekening met de ruimtereservering voor o.a. transformatorstations en/of laadpalen wanneer gevraagd wordt snippergroen te verkopen.



**DE OPENBARE RUIMTE FACILITEERT
DE ENERGIETRANSITIE**

In een biodiverse openbare ruimte is er naast aandacht voor de mens ook aandacht voor flora en fauna en hun leefgebied. Meer en robuustere natuur in het dorp en op het bedrijventerrein vraagt om extra gemeentelijke aandacht. Als gemeente geven we het goede voorbeeld door steeds natuurinclusief te denken bij het beheer en de (her)inrichting van de openbare ruimte.

Dit betekent bijvoorbeeld dat de openbare ruimte wordt ingericht met bloemrijke, inheemse en meer diverse beplanting. Bovendien wordt er ingezet op andere vormen van beheer, zoals biologische bestrijding en ecologisch beheer. Met inrittenbeleid wordt voorkomen dat alle tuinen worden bestraat.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Uitvoeringsprogramma biodiversiteit
- Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie in de Liemers
- LOP

Streefbeelden

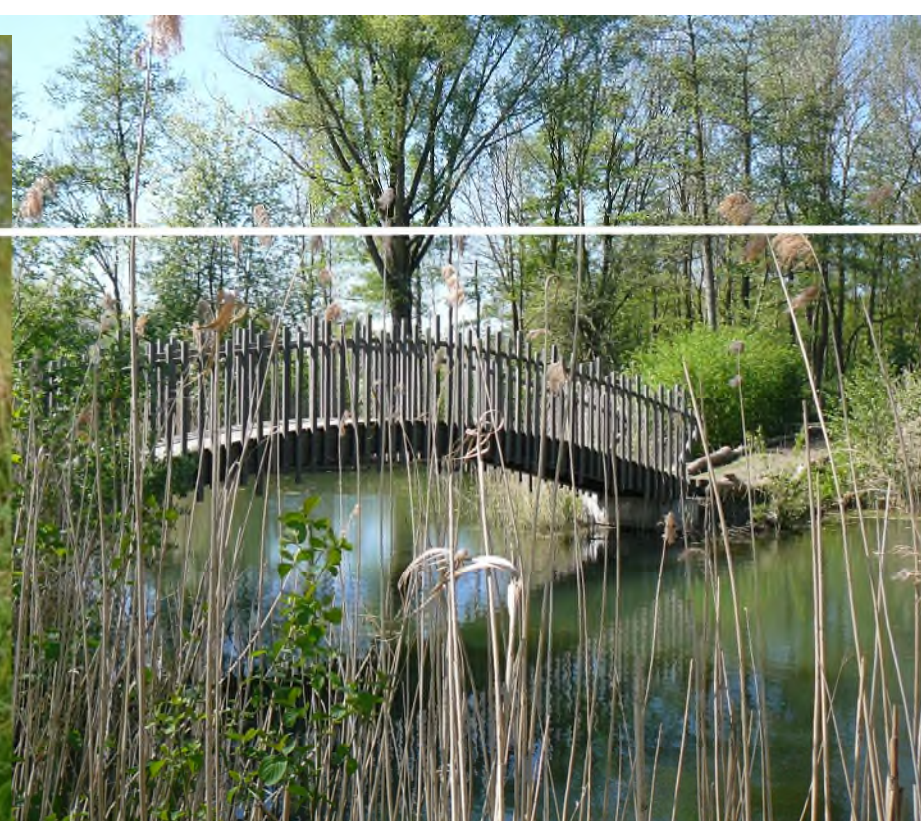
De gemeente Westervoort:

Ecologische verbindingen

- Beschermt bestaande groenstructuren en breidt deze waar mogelijk uit bij (nieuwe) ruimtelijke ontwikkelingen ter bevordering van biodiversiteit;
- Voegt versnipperd groen samen tot grotere eenheden, wanneer dit bijdraagt aan een (meer) robuuste ecologische verbinding en wijst hiertoe zones aan waar flora en fauna prioriteit krijgen;

Natuurinclusief beheer

- Denkt natuur inclusief in het beheer en in projecten in de openbare ruimte;
- Streeft naar zoveel mogelijk ecologisch maaibeheer en het ecologisch beheer van sloten;
- Gebruikt geen chemische middelen bij onkruidbestrijding;
- Bestrijdt invasieve soorten conform de wet en regelgeving.
- Kapt of snoeit géén bomen vanwege allergieën of overlast (denk aan blad, zaadafval, overlast van vogels).



Biodiversiteit en kwaliteit

- Plant een grote(re) diversiteit aan planten en bomen, bij voorkeur inheemse soorten omdat deze meer bijdragen aan het leefklimaat voor vogels en insecten;
- Wenst waar mogelijk en wenselijk areaal ecologisch te beheren. Op een schralere bodem ontstaat een grote verscheidenheid aan planten en daardoor ook een groter aantal soorten insecten;
- Streeft ernaar oevers in te richten als natuurlijke oevers;
- Stemt bij vervanging van de openbare ruimte de openbare verlichting af op de aanwezige flora en fauna, maar houdt hierbij ook rekening met de sociale veiligheid.

6

DE OPENBARE RUIMTE STIMULEERT DUURZAAM VERPLAATSEN

In een openbare ruimte die aanzet tot duurzaam verplaatsen is er aandacht voor transportmogelijkheden als lopen, fietsen en staat het openbaar vervoer boven autogebruik. Dit betekent dat er onder meer aantrekkelijke wandelroutes en fietsroutes zijn. Ook zijn opstappunten voor het OV goed bereikbaar. Voorzieningen zijn goed bereikbaar en beschikken over voldoende stallingsmogelijkheden voor de fiets. Bovendien faciliteert het andere vormen van duurzaam transport, zoals deelmobiliteit en elektrische auto's.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Mobiliteitsvisie
- Integrale laadvisie Westervoort
- Parapluplan Parkeren

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Duurzame mobiliteit

- Geeft meer ruimte aan verschillende vormen van langzaam verkeer indien dit veilig kan;
- Verbetert waar mogelijk en nodig bestaande loop- en fietsroutes en sluit nieuwe routes aan op bestaande structuren;
- Gaat in gesprek met OV-aanbieders over goed bereikbare opstappunten, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van nieuwbouwwijk Westervoort-Noord;
- Zorgt voor verkeersveilig groen en werkt daarbij visuele barrières zoveel mogelijk weg.

Bereikbare functies

- Hanteert het Parapluplan Parkeren Westervoort 2023 voor een acceptabele loopafstand tot parkeren bij nieuwe ontwikkelingen;
- Geeft ruimte aan voldoende stallingsmogelijkheden voor de fiets. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt voldaan aan het Parapluplan Parkeren Westervoort.



DE OPENBARE STIMULEERT DUURZAAM
VERPLAATSEN



In een openbare ruimte voor iedereen staat inclusiviteit hoog in het vaandel. Iedereen moet makkelijk gebruik kunnen maken van de openbare ruimte en zich er zelfstandig kunnen bewegen. Thuis voelen in de openbare ruimte draagt bij aan beleving en gedrag in de openbare ruimte. Hierbij is er aandacht voor alle gebruikers; zowel volwassenen als kinderen, mensen die psychisch kwetsbaar zijn, mensen met een andere culturele achtergrond en mensen met een (lichamelijke of verstandelijke) beperking. Inclusief betekent dat de openbare ruimte niemand uitsluit en er geen hinder wordt veroorzaakt door particuliere objecten (zoals uitstallingen en terrassen, auto's die op de stoep parkeren). Ook het OV dient voor iedereen goed bereikbaar te zijn.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Inclusieagenda
- Mobiliteitsvisie

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Toegankelijk (voor iedereen)

- Streeft er naar zoveel mogelijk input van omwonenden en gebruikers op te halen wanneer een (her)inrichting start.
- Gebruikt de input van bewoners en belangenorganisaties (bijvoorbeeld Stichting Gehandicaptenraad Westervoort) om knelpunten aan te pakken om zo de toegankelijkheid te vergroten;
- Stelt een handboek openbare ruimte op waarin inclusie een duidelijke plek heeft. Denk aan normen voor manoeuvreerruimte voor rolstoelgebruikers of extra brede parkeerplaatsen voor mensen met een handicap;
- Bevordert de zelfredzaamheid in de openbare ruimte middels veilige en toegankelijke routes met voldoende rustpunten. Denk aan voldoende ruimte voor elke verkeersdeelnemer, trottoirs die voldoende breed zijn en logisch op elkaar aansluiten, zonder obstakels en beperkte hoogteverschillen (of een goede afrit). Speeltuinen die veilig bereikbaar zijn voor kinderen. En zo min mogelijk prikkels (bijv. reclamebord op een kruising).
- Streeft naar voldoende openbare (rolstoeltoegankelijke) toiletten in het centrum. Dit kunnen toiletten zijn van derden.



DE OPENBARE RUIMTE IS (TOEGANKELIJK) VOOR IEDEREEN

Openbaar vervoer en deelmobiliteit

- Zet in op een toekomstgerichte mobiliteitsketen door het stimuleren van betere aansluitingen en nieuwe vervoersconcepten, zoals deelmobiliteit;
- Stimuleert het versterken van OV-knooppunten, onder andere aanvullende voorzieningen, verblijfsfuncties en doelgroepenvervoer (denk aan ;
- Blijft aandacht vragen voor goed bereikbare OV-opstappunten, denk bijvoorbeeld aan een veilige uitschuifrede op treinperrons.

In een gezonde openbare ruimte is er sprake van een inrichting die een gezonde leefstijl stimuleert. Een aangename groene wandelroute met voldoende schaduw en zitgelegenheid motiveert mensen meer te bewegen. Wanneer je ook voorzieningen zoals bijvoorbeeld een rustpunt toevoegt, wordt niet alleen fysieke activiteit gestimuleerd maar ook sociale interactie. Wat weer zorgt voor minder eenzaamheid. De openbare ruimte draagt dus ook bij aan het welbevinden van inwoners.

Ook goede fietsvoorzieningen, bijvoorbeeld een veilige (snel)fietsroute nodigen uit tot het pakken van de fiets in plaats van de auto. Het is belangrijk voldoende ruimte te reserveren voor spelen, bewegen, ontmoeten en recreëren. Tegelijkertijd is de openbare ruimte veilig (verkeersveiligheid is een randvoorwaarde).

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort
- Lekker naar Buiten! Speelruimteplan

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Gezonde leefstijl

- Geeft ruimte aan fietsen en wandelen. Zet in op goede verbindingen en routes vanuit de dorpskern naar het buitengebied en omliggende dorpen en steden.
- De openbare ruimte nodigt uit om de fiets te pakken in plaats van de auto voor afstanden korter dan 10 kilometer en nodigt uit tot wandelen en sporten, waarbij extra aandacht gegeven wordt aan de veiligheid van met name de jonge fietsende doelgroep.
- Geeft ruimte aan spelen, bewegen, sporten en ontmoeten in de openbare ruimte en zorgt voor een goede balans en

Welbevinden

- Houdt bij de uitwerking van groen rekening met hoe een groene leefomgeving bijdraagt aan het algemeen welbevinden (mentale, fysieke en sociale gezondheid). Denk hierbij aan de hoeveelheid groen, meer kleur en fleur en seizoen beleving;
- Zorgt voor voldoende bankjes bij hondenlosloopvelden en speeltuinen en langs wandel- en fietsroutes en -knooppunten;
- Streeft met de inrichting van de openbare ruimte naar meer 'ogen op straat' ter bevordering van de sociale veiligheid. Het aanpassen of verwijderen van groen is daarbij het laatste redmiddel. Preventie en voorlichting, het inschakelen van een wijkagent of het bijplaatsen van een lichtmast komen eerst aan bod. In het geval dat groen als laatste redmiddel wordt verwijderd wordt hetzelfde volume aan groen gecompenseerd door een passende oplossing op de locatie zelf, of wanneer dat niet mogelijk is op een andere locatie.



In een aantrekkelijke openbare ruimte dient de omgeving het hele jaar als aantrekkelijk en uitnodigend te worden ervaren. De openbare ruimte moet daarnaast de gebruikers inspireren en bijdragen aan het stedenbouwkundige karakter van Westervoort. Zo vraagt een nieuwe wijk als Westervoort-Noord om een andere inrichting dan een bestaande wijk zoals bijvoorbeeld de Mosterdhof. Dit betekent dat er aandacht is voor een aantrekkelijke en 'eigen' inrichting en een voldoende beheerniveau.

Relevante beleidsstukken

- Omgevingsvisie Westervoort

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Aantrekkelijk

- Maakt de wijk aantrekkelijker door rekening te houden met diversiteit in plantensoorten en kleur en fleur passend bij de inrichting van de wijk;
- Zet in op seizoen beleving. Groen is ook in de herfst en winter aantrekkelijk;

Karakter

- Ook op belangrijke zichtlocaties en accentpunten (zoals belangrijke openbare gebouwen, monumenten, begraafplaatsen, centrumzones, rotondes en entrees van parken) wordt rekening gehouden met die diversiteit en kleur en fleur;
- Zet in op kunst en cultuur in de openbare ruimte die bijdraagt aan het dorpse karakter;



DE OPENBARE RUIMTE IS AANTREKKELIJK EN DRAAGT
BIJ AAN HET KARAKTER VAN WESTERVOORT

Voor optimale oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen worden de openbare ruimte en particuliere (buiten)ruimte in een ideale wereld in samenhang met elkaar aangepakt. De gemeente schrijft in dit IBOR geen eisen of verplichtingen voor ten aanzien van de particuliere ruimte. Wel beschrijft het mogelijke stimulerende maatregelen. Denk meer diversiteit in groen (biodiversiteit) in de openbare ruimte én tuinen, het gebruik van regentonnen en afkoppeling van regenpijpen (klimaatadaptatie).

Het gaat hier over de samenwerking met en communicatie aan inwoners om samen ambities te bereiken, in de openbare ruimte en in de eigen achtertuin. Ook valt te denken aan het bieden van ondersteuning aan inwoners die willen bijdragen aan de eerder genoemde ambities.

Relevante beleidsstukken

- Inrittenbeleid
- In uitvoeringsprogramma's en bij projecten wordt invulling geven aan het communicatie- en participatieplan

Streefbeelden

De gemeente Westervoort:

Inwoners dragen bij

- Zet campagnes op om bewoners te stimuleren zelf actief bij te dragen aan klimaatadaptatie (bijvoorbeeld een regenton en daarbij het afkoppelen van de hemelwaterafvoer);
- Zet campagnes op om bewoners te stimuleren zelf actief bij te dragen aan vergroening (bijvoorbeeld tegel er uit, plantje er in);
- Biedt extra ondersteuning aan inwoners die zich inzetten voor het opruimen van zwerfafval (GoClean voor het lenen van schoonmaakmaterialen, ophaalservice voor het afval);
- Wil met inrittenbeleid onnodige verharding van voortuinen voorkomen en het laden van elektrische auto's wanneer inwoners geen eigen oprit hebben;
- Zorgt voor helder beleid en communicatie hierover, zodat inwoners weten hoe ze kunnen bijdragen aan de ambities van de gemeente.



DE PARTICULIERE RUIMTE DRAAGT BIJ AAN DE
OPGAVEN IN DE OPENBARE EN PARTICULIER RUIMTE

Bijlage 2: Waardensessie

Waardensessie

Project:

Datum waardensessie:

Datum waardensessie controle ontwerp:

Korte omschrijving en aanleiding

Beleid en ambities

Beleidskaders

Maatschappelijke ambities

Politieke of bestuurlijke prioriteiten

Beheerambities	Type waarde F of B*	Huidige situatie	Toekomstige situatie	Toelichting/ opmerking
Toekomstbestendig				
<u>1 De openbare ruimte is klimaat adaptief</u>				
Groen en schaduw/ hittestress				
- Waterberging en afvoer/ wateroverlast - Infiltratie en afkoppeling/ droogte				
<u>2 De openbare ruimte bevordert biodiversiteit</u>				
Ecologisch en natuur inclusief beheer				
<u>3 De openbare ruimte is circulair en energiebesparend</u>				
Circulaire en duurzame materialen				
Energiebesparing				
<u>4 Faciliteert de energietransitie</u>				
- Alternatieve en duurzame energie - Ruimtereservering nieuwe energie infrastructuur				
<u>5 De openbare ruimte is stimuleert duurzaam verplaatsen</u>				
- Duurzame mobiliteit - Bereikbare functies				
Aantrekkelijk en uitnodigend				
<u>6 De openbare ruimte is schoon en heel</u>				
<u>7 De openbare ruimte is (toegankelijk) voor iedereen</u>				
- Toegankelijkheid openbare ruimte - Openbaar vervoer				
<u>8 De openbare ruimte stimuleert gezond gedrag</u>				
- Inrichting groen - Rustmogelijkheden - Sociale veiligheid - Bewegen en ontmoeten				

<u>9 De openbare ruimte is aantrekkelijk draagt bij aan het karakter van Westervoort</u>				
• Diversiteit groen en seizoen beleving				
• Karakter				
• Beeldkwaliteit				
<u>10 De particuliere ruimte draagt bij aan de opgaven in de openbare ruimte</u>				
• Klimaatadaptatie				
• Biodiversiteit				
• Sociale cohesie				
• Energie en duurzaamheid				

*F=functioneel/ B= beleving

Scoreschaal

-	0	+	++
Voldoet niet aan de standaard/ wettelijke verplichting	Ondergrens beleid, afgesproken verplichting	Op ambitieniveau	Boven ambitieniveau

Conclusie

Welke ambities zijn het meest haalbaar en zinvol? Welke maatregelen worden meegenomen?

Welke keuze is gemaakt met betrekking tot de ambities klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit en energiebesparing? Deze ambities hebben prioriteit gekregen ten opzichte van de andere ambities, mits ze geen financiële strijdigheid opleveren met andere ambities en randvoorwaarden.

Beheerambities

Toekomstbestendig

- 2 De openbare ruimte is klimaatadaptief
- 5 De openbare ruimte bevordert biodiversiteit
- 3 De openbare ruimte is circulair en energiebesparend
- 4 De openbare ruimte faciliteert de energiebehoefte.
- 6 De openbare ruimte stimuleert duurzaam verplaatsen

Aantrekkelijk en uitnodigend

- 1 De openbare ruimte is schoon en heel
- 7 De openbare ruimte is (toegankelijk) voor iedereen
- 8 De openbare ruimte stimuleert gezond gedrag
- 9 De openbare ruimte draagt bij aan het karakter van Westervoort
- 10 De particuliere ruimte draagt bij aan de opgaven in de openbare ruimte

Toekomstbestendig

De openbare ruimte is klimaatadaptief

-	o	+	++
Groen en Schaduw/Hittestress - Groen vs. verharding: <20% groen - Verkoelende elementen zijn afwezig - Schaduwplek aanwezig op >300 meter afstand van woningen <20% bladerbedekking 10% schaduw (op het heetst van de dag) - Bomen op grote parkeerplaatsen (>20 plekken): <10% ruimte over voor bomen en groeiplaats <60% van scholen, sport- en zorglocaties grenzen aan koele zones	Groen en Schaduw/Hittestress - Groen vs. verharding: 20–40% groen - Verkoelende elementen zijn beperkt aanwezig - Schaduwplek aanwezig op >300 meter afstand van woningen <30% bladerbedekking 20–30% schaduw (op het heetst van de dag) - Bomen op grote parkeerplaatsen (>20 plekken): 10–15% ruimte over voor bomen en groeiplaats <80% van scholen, sport- en zorglocaties grenzen aan koele zones	Groen en Schaduw/Hittestress - Groen vs. verharding: 40–60% groen - Verkoelende elementen zijn aanwezig (beplanting, groene daken/gevels, water, lichte bestrating, waterdoorlatende verharding, luchtcirculatie, enz.) - Schaduwplek aanwezig binnen 300 meter van elke woning 30% bladerbedekking - Minimaal 30% schaduw (om 12 uur 's middags) - Bomen op grote parkeerplaatsen (>20 plekken): 15–20% ruimte over voor bomen en groeiplaats ≥80% van scholen, sport- en zorglocaties grenzen aan koele zones	Groen en Schaduw/Hittestress - Groen vs. verharding: >60% groen - Verkoelende elementen aanwezig (beplanting, groene daken/gevels, water, lichte bestrating, waterdoorlatende verharding, luchtcirculatie, enz.) - Schaduwplek aanwezig binnen 100 meter van elke woning 30% bladerbedekking - Minimaal 40% schaduw (op het heetst van de dag) - Bomen op grote parkeerplaatsen (>20 plekken): >25% met schaduwgevende bomen en groeiplaats ≥90% van scholen, sport- en zorglocaties grenzen aan koele zones
Waterberging en – afvoer/Wateroverlast - Waterbergende elementen zijn beperkt aanwezig <10% van oppervlaktewater benut als waterberging en integraal deel van watersysteem - Geen extra bovengrondse berging en vertraagde afvoer 10 wateroverlastknelpunten (>30 mm water op straat) zonder nood- of overloopvoorziening	Waterberging en – afvoer/Wateroverlast - Waterbergende elementen zijn aanwezig 10–25% van oppervlaktewater benut als waterberging en integraal deel van watersysteem - Bovengrondse berging <43,6 liter/m², afvoer <1,5 liter/sec/ha 5–10 wateroverlastknelpunten (>30 mm water op straat) zonder nood- of overloopvoorziening	Waterberging en – afvoer/Wateroverlast - Waterbergende elementen zijn voldoende aanwezig 25–50% van oppervlaktewater benut als waterberging en integraal deel van watersysteem - Bovengrondse berging en vertraagde afvoer: 43,6 liter/m² berging, max. 1,5 liter/sec/ha afvoer 1–4 wateroverlastknelpunten (>30 mm water op straat) zonder nood- of overloopvoorziening	Waterberging en – afvoer/Wateroverlast - Waterbergende elementen zijn ruim aanwezig 50% van oppervlaktewater benut als waterberging en integraal deel van watersysteem - Bovengrondse berging en vertraagde afvoer: 43,6 liter/m² berging, max. 1,5 liter/sec/ha afvoer 0 wateroverlastknelpunten (>30 mm water op straat) zonder nood- of overloopvoorziening

Infiltratie en Afkoppeling/Droogte • 10–30% van regenwater is afgekoppeld van het riool • 70–90% van regenpijpen loost direct op het riool • <70% van verhard oppervlak voert af op infiltratievoorziening • Infiltratievoorzieningen zijn beperkt aanwezig • <20% van wegen met <1000 mvt/dag is waterpasserend verhard	Infiltratie en Afkoppeling/Droogte • 30–50% van regenwater is afgekoppeld van het riool • 50–70% van regenpijpen loost direct op het riool • <70% van verhard oppervlak voert af op infiltratievoorziening • Infiltratievoorzieningen zijn beperkt of niet effectief • 20–50% van wegen met <1000 mvt/dag is waterpasserend verhard	Infiltratie en Afkoppeling/Droogte • 50–70% van regenwater is afgekoppeld van het riool • 30–50% van regenpijpen loost nog direct op het riool • 70% van verhard oppervlak voert af op infiltratievoorziening • Infiltratievoorzieningen zijn voldoende aanwezig (wadi's, infiltratiekratten, halfverharding) • Wadi's zijn waar mogelijk beplant • 50–80% van wegen met <1000 mvt/dag is waterpasserend verhard	Infiltratie en Afkoppeling/Droogte • 70% van regenwater is afgekoppeld van het riool • <30% van regenpijpen loost nog direct op het riool • 70% van verhard oppervlak voert af op infiltratievoorziening • Infiltratievoorzieningen zijn ruim aanwezig (bijv. wadi's, infiltratiekratten, halfverharding) • 80% van wegen met <1000 mvt/dag is waterpasserend verhard
---	---	--	---

De openbare ruimte bevordert biodiversiteit

-	0	+	++
Groenverbindingen Geen groene verbindingen • De inrichting van de openbare ruimte onderbreekt bestaande groene structuren of routes. • Overmatig gebruik van verharding of infrastructuur dat groen belemmert. • Er ontstaat fragmentatie: fauna kan zich niet verplaatsen. • Aanwezig groen heeft negatieve ecologische waarde (monoculturen, kunstgras, volledig verharde oevers).	Groenverbindingen Wel groen, maar zonder ecologische verbindingen • Geen groene verbindingen aanwezig. • Groen komt voor als losstaande, geïsoleerde elementen. • De inrichting laat ruimte voor potentieel groen, maar benut dit niet. • Geen aansluiting op natuur, parken of waterstructuren, maar ook geen actieve onderbreking hiervan.	Groenverbindingen Functionele maar niet optimale verbindingen • Er zijn aaneengesloten groene routes (bomenlinten, wadi's, groene zones). • Aansluiting op enkele lokale groengebieden, maar niet structureel. • Gevarieerde beplanting, seizoensbloei, inheemse soorten. • Biedt habitat voor insecten, vogels en kleine dieren. • Water en groen versterken elkaar.	Groenverbindingen hoogwaardig, goed functionerend ecologisch netwerk. • Verbindingen zijn continu, kwalitatief en ecologisch robuust. • Inheemse, diverse beplanting + structuurvariatie. • Biedt voedsel, schuilplaatsen, nestgelegenheid voor fauna. • Watergangen en groene corridors zijn natuurlijk ingericht en verbonden.
Diversiteit groen • <5 plantensoorten per 100 m² • 1 of geen laag aanwezig (kruidenlaag, struiklaag, boomlaag) • Monocultuur aan bomen • Leeftijdsopbouw: ≤50% volwassen bomen/struiken	Diversiteit groen • Minimaal 5 plantensoorten per 100 m² • Ten minste 2 lagen aanwezig (kruidenlaag, struiklaag, boomlaag) • Gemiddeld 3 verschillende boomsoorten per straat/wijk • Leeftijdsopbouw: ≤50% volwassen bomen/struiken	Diversiteit groen • Minimaal 10 plantensoorten per 100 m² • Ten minste 3 lagen aanwezig per groenvak (kruidenlaag, struiklaag, boomlaag) • Gemiddeld 5 verschillende boomsoorten per straat • Leeftijdsopbouw: >50% volwassen bomen/struiken	Diversiteit groen • Minimaal 15 plantensoorten per 100 m² • Ten minste 3 lagen aanwezig (kruidenlaag, struiklaag, boomlaag) • Gemiddeld 7 verschillende boomsoorten per straat/wijk • Leeftijdsopbouw: >50% volwassen bomen/struiken
Inheemse soorten • <30% van alle nieuwe aangeplante soorten is inheems • Geen beperkt gebruik van invasieve exoten (volgens lijst nvwa/invasieve soortenlijst eu)	Inheemse soorten • Minimaal 50% van alle nieuwe aangeplante soorten is inheems • 0% gebruik van invasieve exoten (volgens lijst nvwa/invasieve soortenlijst eu), ook worden ze actief beheerst	Inheemse soorten • Minimaal 70% van alle nieuwe aangeplante soorten is inheems • 0% gebruik van invasieve exoten (volgens lijst nvwa/invasieve soortenlijst eu), ook worden ze actief bestreden	Inheemse soorten • Minimaal 90% van alle nieuwe aangeplante soorten is inheems • 0% gebruik van invasieve exoten (volgens lijst nvwa/invasieve soortenlijst eu), ook worden ze actief verwijderd
Ecologisch en natuur inclusief beheer • Ecologische zones en parken worden niet ecologisch beheerd - o 6-8 maaibeurten per jaar bij bloemrijk grasland - o Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen - o >50% van struiken en bomen mag jaarlijks gesnoeid worden	Ecologisch en natuur inclusief beheer • 25% van ecologische zones en parken wordt ecologisch beheerd - o Maximaal 3-4 maaibeurten per jaar bij bloemrijk grasland (met afvoer maaisel) - o Beperkt gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen	Ecologisch en natuur inclusief beheer • 50% van ecologische zones en parken wordt ecologisch beheerd - o Maximaal 2 maaibeurten per jaar bij bloemrijk grasland (met afvoer maaisel) - o Geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen	Ecologisch en natuur inclusief beheer • 75% van ecologische zones en parken wordt ecologisch beheerd - o Maximaal 1-2 maaibeurten per jaar bij bloemrijk grasland (met afvoer maaisel) - o Geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen

- o Dood hout wordt niet behouden in parken/bosplantsoenen - o Er zijn geen doodhout elementen	- o Maximaal 30% van struiken en bomen mag jaarlijks gesnoeid worden - o Dood hout wordt in ten minste 30% van de parken en bosplantsoenen behouden - o Minimaal 1 doodhout-element per 500 m2 bosplantsoen	- o Maximaal 15% van struiken en bomen mag jaarlijks gesnoeid worden. - o Dood hout wordt in ten minste 60% van de parken en bosplantsoenen behouden. • Uitgangspunt is natuurlijk water met natuurvriendelijke oevers	- o Maximaal 15% van struiken en bomen mag jaarlijks gesnoeid worden - o Dood hout wordt in 100% van de parken en bosplantsoenen behouden - o Minimaal 1 doodhout-element per 100 m2 bosplantsoen • Uitgangspunt is natuurlijk water met natuurvriendelijke oevers
---	---	--	---

De openbare ruimte is circulair en energiebesparend

-	0	+	++
Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen - o <30% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen - o <25% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal - o Organisch materiaal wordt niet gebruikt als grondstof • Er wordt niet ingezet op het gebruik van modulaire objecten	Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen - o 30-60% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen - o 25-50% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal - o Organisch materiaal wordt soms gebruikt als grondstof • Er wordt minimaal ingezet op het gebruik van modulaire objecten	Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen - o 60-80% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen - o 50-75% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal - o Organisch materiaal wordt grotendeels gebruikt als grondstof • Er wordt grotendeels ingezet op het gebruik van modulaire objecten.	Circulaire en duurzame materialen • Gebruik van gerecyclede materialen - o 80-100% van gebruikte materialen is gerecycled • Meetbare kwaliteitseisen bij aanbestedingen - o 75-100% aan aanbestedingen waarbij circulariteit is opgenomen als gunningscriterium • Gebruik van organisch restmateriaal - o Organisch materiaal wordt altijd gebruikt als grondstof • Er wordt volledig ingezet op het gebruik van modulaire objecten.
Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines - o Bij aanbestedingen wordt geen aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting - o <25% van openbare verlichting is omgezet naar LED - o Er wordt niet ingezet op lichtreductie	Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines - o Bij aanbestedingen wordt soms aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting - o 25-50% van openbare verlichting is omgezet naar LED - o Er wordt minimaal ingezet op lichtreductie (bijv. adaptieve verlichting, dimmen)	Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines - o Bij aanbestedingen wordt meestal aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting - o 50-75% van openbare verlichting is omgezet naar LED - o Er wordt grotendeels ingezet op lichtreductie (bijv. adaptieve verlichting, dimmen).	Energiebesparing • Duurzame mobiliteit en machines - o Bij aanbestedingen wordt altijd aandacht besteed aan het energieverbruik van het wagenpark van de aannemer. • Openbare verlichting - o 75-100% van openbare verlichting is omgezet naar LED - o Er wordt volledig ingezet op lichtreductie (bijv. adaptieve verlichting, dimmen)

De openbare ruimte faciliteert de energietransitie

-	o	+	++
Alternatieve en duurzame energie - In de openbare ruimte wordt beperkt ingezet op het gebruik van alternatieve en duurzame energie - Er zijn weinig openbare parkeerplaatsen met laadvoorzieningen - Er zijn geen zonnepanelen geïntegreerd in straatmeubilair en lichtmasten	Alternatieve en duurzame energie - In de openbare ruimte wordt gedeeltelijk ingezet op het gebruik van alternatieve en duurzame energie - Er is een aantal openbare parkeerplaatsen met laadvoorzieningen in de buurt - Er zijn enkele zonnepanelen geïntegreerd in straatmeubilair en lichtmasten	Alternatieve en duurzame energie - In de openbare ruimte wordt ingezet op het gebruik van alternatieve en duurzame energie - Er zijn voldoende openbare parkeerplaatsen met laadvoorzieningen in de buurt - Er zijn zonnepanelen geïntegreerd in straatmeubilair en lichtmasten	Alternatieve en duurzame energie - In de openbare ruimte wordt maximaal ingezet op het gebruik van alternatieve en duurzame energie - Er zijn voldoende openbare parkeerplaatsen met laadvoorzieningen in de buurt - Er zijn zonnepanelen geïntegreerd in straatmeubilair en lichtmasten
Ruimte reservering energie infra - Er is geen ruimte gereserveerd voor ondergrondse en bovengrondse nieuwe energie-infrastructuur zoals gespecificeerd in het RES en gasloos profiel (NEN 7171) - Transformatorstations zijn niet goed ingepast in de openbare ruimte.	Ruimte reservering energie infra - Er is beperkte ruimte gereserveerd voor ondergrondse en bovengrondse nieuwe energie-infrastructuur zoals gespecificeerd in het RES en gasloos profiel (NEN 7171), maar dit is niet integraal meegenomen - Transformatorstations zijn niet goed ingepast in de openbare ruimte.	Ruimte reservering energie infra - Er is voldoende ruimte gereserveerd voor ondergrondse en bovengrondse nieuwe energie-infrastructuur zoals gespecificeerd in het RES en gasloos profiel (NEN 7171), en dit is integraal meegenomen. Er worden plannen gemaakt voor zonnevelden en windmolenparken. - Transformatorstations zijn goed ingepast in de openbare ruimte.	Ruimte reservering energie infra - Er is voldoende ruimte gereserveerd voor ondergrondse en bovengrondse nieuwe energie-infrastructuur zoals gespecificeerd in het RES en gasloos profiel (NEN 7171), en dit is integraal meegenomen. Er wordt ruimte geboden aan zonnevelden en windmolenparken. - Transformatorstations zijn goed ingepast in de openbare ruimte.

De openbare ruimte stimuleert duurzaam verplaatsen

-	o	+	++
Duurzame mobiliteit De openbare ruimte niet is ontworpen conform het STOMP ordeningsprincipe: Stappen, Trappen, OV, Maas (Mobility as a service) en Privé-auto.	Duurzame mobiliteit De openbare ruimte is niet ontworpen conform het STOMP ordeningsprincipe: Stappen, Trappen, OV, Maas (Mobility as a service) en Privé-auto.	Duurzame mobiliteit De openbare ruimte is ontworpen conform het STOMP ordeningsprincipe: Stappen, Trappen, OV, Maas (Mobility as a service) en Privé-auto.	Duurzame mobiliteit De openbare ruimte is ontworpen conform het STOMP ordeningsprincipe: Stappen, Trappen, OV, Maas (Mobility as a service) en Privé-auto.
- Wandel- en fietsroutes <20% van de wegen heeft een vrij liggend of autoluw fietspad of stoep - Er is geen koppeling van nieuwe wandel- en fietsroutes aan bestaande routes - OV-opstappunten >800m loopafstand - Ruimte voor duurzame mobiliteit - De openbare ruimte is overwegend ingericht voor auto's (>70%) - Mobiliteitshub en elektrische auto's - Er zijn geen mobiliteitshubs <1 laadpunt per 5 EV's >500 m lopen tot openbare laadpaal - Er is geen koppeling van nieuwe wandel- en fietsroutes aan bestaande routes - Groen is niet verkeersveilig en creëert visuele barrières	- Wandel- en fietsroutes <40% van de wegen heeft een vrij liggende of autoluw fietspad of stoep - Er is geen koppeling van nieuwe wandel- en fietsroutes aan bestaande routes - OV-opstappunten ≤ 600m loopafstand voor 75% van de bewoners - Ruimte voor duurzame mobiliteit - De openbare ruimte is overwegend ingericht voor auto's (60%) - Mobiliteitshub en elektrische auto's - Er zijn geen mobiliteitshubs <1 laadpunt per 5 EV's >250 m lopen tot openbare laadpaal - Er is beperkte koppeling van nieuwe wandel- en fietsroutes aan bestaande routes - Groen is niet altijd verkeersveilig en creëert visuele barrières	- Wandel- en fietsroutes 40-60% van de wegen heeft een vrij liggend of autoluw fietspad of stoep. - Er is koppeling van nieuwe wandel- en fietsroutes aan bestaande routes - Groen is verkeersveilig en creëert geen visuele barrières. - OV-opstappunten ≤400m voor 90% van de bewoners - Ruimte voor duurzame mobiliteit - De openbare ruimte is gericht op langzaam verkeer - Mobiliteitshubs en elektrische auto's - Er wordt ingezet op mobiliteit; er is een mobiliteitshub. 1 laadpunt per 5 EV's <250 m lopen tot openbare laadpaal	- Wandel- en fietsroutes >60% van de wegen heeft een vrij liggend of autoluw fietspad of stoep - Er is koppeling van nieuwe wandel- en fietsroutes aan bestaande routes - Groen is verkeersveilig en creëert geen visuele barrières. - OV-opstappunten ≤300m voor iedereen - Ruimte voor duurzame mobiliteit - De openbare ruimte is met name gericht op langzaam verkeer. - Mobiliteitshub en elektrische auto's - Er zijn meerdere deelmobiliteitshubs >1 laadpunt per 5 EV's <250 m lopen tot openbare laadpaal - Snelladers en laadpleinen aanwezig, zo mogelijk gekoppeld aan energie-opwek en slim laden - Er is koppeling van nieuwe wandel- en fietsroutes aan bestaande routes - Groen is verkeersveilig en creëert geen visuele barrières

Bereikbare functies • Er is geen loopafstandsnorm voor parkeren van fietsen en auto's • Fietsstalling Er is onvoldoende plek om fietsen te stallen. Wildparkeren is zichtbaar. De fietsenstallingen bij OV, voorzieningen en scholen liggen >250 m lopen	Bereikbare functies • Het Parapluplaan Parkeren Westervoort wordt meestal gebruikt voor het bepalen van een acceptabele loopafstand tot parkeren voor fietsen en auto's bij nieuwe ontwikkelingen • Fietsstalling Er is onvoldoende plek om fietsen te stallen. De stalling is beperkt overdekt. Wildparkeren is zichtbaar. De fietsenstallingen bij OV, voorzieningen en scholen liggen >100 m lopen	Bereikbare functies • Het Parapluplan Parkeren Westervoort wordt gebruikt voor het bepalen van een acceptabele loopafstand tot parkeren voor fietsen en auto's bij nieuwe ontwikkelingen • Fietsstalling Er is voldoende plek om fietsen te stallen. De fietsenstallingen bij OV, voorzieningen en scholen liggen <100 m lopen	Bereikbare functies • Het Parapluplaan Parkeren Westervoort wordt gebruikt voor het bepalen van een acceptabele loopafstand tot parkeren voor fietsen en auto's bij nieuwe ontwikkelingen • Fietsstalling Er is voldoende plek om fietsen te stallen. De fietsenstallingen bij OV, voorzieningen en scholen liggen <100 m lopen
---	--	---	--

Aantrekkelijk en uitnodigend

De openbare ruimte is schoon en heel

-	0	+	++
- De openbare ruimte wordt onderhouden op kwaliteitsniveau 'D' (CROW) • Zichtbare schade, vervuiling, onkruid, rommel. - Herstel gebeurt alleen bij klachten of te laat.	- De openbare ruimte wordt onderhouden op kwaliteitsniveau 'C' (CROW) - Basiskwaliteit, geen structurele problemen maar ook niet schoon of verzorgd. - Functioneel in orde, maar niet aantrekkelijk.	- De openbare ruimte wordt onderhouden op kwaliteitsniveau 'B' (CROW). - Goed verzorgd straatbeeld, weinig gebreken. - Tijdig schoonmaken en herstellen.	- De openbare ruimte wordt onderhouden op kwaliteitsniveau 'A+' of 'A' (CROW). - Zeer schoon, heel en netjes. - Preventief onderhoud en snelle herstelacties. - Sterk positief effect op beleving.
Afvalbakken - Geen logica in plaatsing van afvalbakken. - Tekort aan bakken of juist overlast door verkeerde locatie. - Verhoogd risico op zwerfafval - Inzamelvoertuigen hebben slechte of geblokkeerde toegang (te smal, foutparkeerders, obstakels, geen draaicirkels).	Afvalbakken - Afvalbakken aanwezig maar niet afgestemd op routing, verblijfsplekken of gebruik. • Regelmatige overloop of onhandige locaties. - Inzamelroutes zijn aanwezig maar niet geoptimaliseerd voor tijd, veiligheid of omgevingskwaliteit.	Afvalbakken • Locaties en hoeveelheid sluiten aan op het afvalbakkenplan. • Goede dekking, logische looproutes. • Overloop komt weinig voor. • Inzamellocaties zijn bereikbaar zonder schade aan groen of verharding. - Routes zijn efficiënt ingericht en rekening houdend met verkeersveiligheid en drukte.	Afvalbakken • Afvalbakken zijn optimale aanvulling op het gebruik van de ruimte. • Slimme of gescheiden afvalbakken. • Strategisch geplaatst + esthetisch passend. - Vraaggestuurde of slimme inzameling (bijv. sensoren, seizoensrouting, druktepatronen). - Geen manoeuvreerproblemen; infrastructuur is specifiek ontworpen met inzamelprocessen in gedachten. - Geen overvolle bakken. Proactieve maatregelen tegen zwerfafval.

De openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen

-	0	+	++
Toegankelijkheid openbare ruimte • Zelfredzaamheid wordt niet bevorderd middels veilige en toegankelijke routes - o Trottoirs zijn $\leq 1,20$ m breed, met obstakels in de loopruimte - o Trottoirs sluiten niet logisch op elkaar aan en er zijn grote hoogteverschillen - o $<25\%$ van de speeltuinen is zonder obstakels en veilig bereikbaar voor kinderen - o Er wordt niet ingezet op het verminderen van prikkels in de openbare ruimte (denk aan visuele prikkels, gebruik van geluiddempende materialen en creëren van stille zones) - o Wegen bevatten geen geleidelijnen/ geleidelijnen of hoorbare voetgangersstoplichten - o Er is onvoldoende bewegwijzering - o Er worden geen contact- of herkenningspunten gerealiseerd, gericht op dementerende ouderen • Er zijn onvoldoende toegankelijke openbare toiletten in het centrum - o $<15\%$ van de openbare toiletten is rolstoeltoegankelijk • Er zijn onvoldoende (goed geplaatste) bankjes	Toegankelijkheid openbare ruimte • Zelfredzaamheid wordt gedeeltelijk bevorderd middels veilige en toegankelijke routes - o Trottoirs zijn $1,20-1,80$ m breed, met af en toe obstakels in de loopruimte - o Trottoirs sluiten niet altijd logisch op elkaar aan en er zijn hoogteverschillen (op en afrit), slecht straatwerk - o $<50\%$ van de speeltuinen is zonder obstakels en veilig bereikbaar voor kinderen - o Er wordt weinig ingezet op het verminderen van prikkels in de openbare ruimte (denk aan visuele prikkels, gebruik van geluiddempende materialen en creëren van stille zones) - o Wegen bevatten slechts af en toe geleidelijnen of hoorbare voetgangersstoplichten - o Er is beperkt bewegwijzering aanwezig - o Er worden geen contact- of herkenningspunten gerealiseerd, gericht op dementerende ouderen • Er zijn onvoldoende toegankelijke openbare toiletten in het centrum - o $<25\%$ van de openbare toiletten is rolstoeltoegankelijk	Toegankelijkheid openbare ruimte • Zelfredzaamheid wordt gedeeltelijk bevorderd middels veilige en toegankelijke routes - o Trottoirs zijn $\geq 1,80$ m breed, zonder obstakels in de loopruimte - o Trottoirs sluiten logisch op elkaar aan, er is geen sprake van hoogteverschillen - o $\geq 75\%$ van de speeltuinen is zonder obstakels en veilig bereikbaar voor kinderen - o Er wordt ingezet op het verminderen van prikkels in de openbare ruimte (denk aan visuele prikkels, gebruik van geluiddempende materialen en creëren van stille zones) - o Wegen bevatten meestal geleidelijnen of hoorbare voetgangersstoplichten - o Er is voldoende bewegwijzering aanwezig - o Er worden actief contact- of herkenningspunten gerealiseerd, gericht op dementerende ouderen • Er zijn voldoende (toegankelijke) openbare toiletten in het centrum - o $>50\%$ van de openbare toiletten is rolstoeltoegankelijk • Er zijn voldoende (goed geplaatste) bankjes	Toegankelijkheid openbare ruimte • Zelfredzaamheid wordt bevorderd middels veilige en toegankelijke routes - o Trottoirs zijn $\geq 1,80$ m breed, zonder obstakels in de loopruimte - o Trottoirs sluiten logisch op elkaar aan, er is geen sprake van hoogteverschillen. Ze beschikken over een goede afrit - o 100% van de speeltuinen is zonder obstakels en veilig bereikbaar voor kinderen - o Er wordt ingezet op het verminderen van prikkels in de openbare ruimte (denk aan visuele prikkels, gebruik van geluiddempende materialen en creëren van stille zones) - o Wegen bevatten altijd geleidelijnen of hoorbare voetgangersstoplichten - o Er is voldoende bewegwijzering aanwezig - o Er worden actief contact- of herkenningspunten gerealiseerd, gericht op dementerende ouderen • Er zijn voldoende toegankelijke openbare toiletten in het centrum - o $>75\%$ van de openbare toiletten is rolstoeltoegankelijk • Er zijn voldoende (goed geplaatste) bankjes

- o Er is geen rekening gehouden met rugleuning en armleuningen - o Bankjes staan niet op schaduwplekken (om 12 uur 's middags) én uit de wind - o Er is geen vlakke ondergrond met voldoende ruimte eromheen • Er zijn onvoldoende invalideparkeerplaatsen	• Er zijn onvoldoende (goed geplaatste) bankjes - o Er is elke 400+ meter een zitplek - o <25% van de bankjes is voorzien van rug- en armleuningen - o <25% van de bankjes staat op schaduwplekken (om 12 uur 's middags) én uit de wind - o In <25% van de gevallen is er geen vlakke ondergrond met voldoende ruimte eromheen • Er zijn onvoldoende invalideparkeerplaatsen	- o Er is elke 200 meter een zitplek (in parken, langs wandel- en fietsroutes en op drukbezochte plekken) - o >50% van de bankjes is voorzien van rug- en armleuningen - o >50% van de bankjes staat op schaduwplekken (om 12 uur 's middags) én uit de wind - o In >50% van de gevallen is er geen vlakke ondergrond met voldoende ruimte eromheen • Er zijn voldoende invalideparkeerplaatsen	- o Er is elke 100 meter een zitplek (in parken, langs wandel- en fietsroutes en op drukbezochte plekken) - o >75% van de bankjes is voorzien van rug- en armleuningen - o >75% van de bankjes staat op schaduwplekken (om 12 uur 's middags) én uit de wind - o In >75% van de gevallen is er geen vlakke ondergrond met voldoende ruimte eromheen • Er zijn voldoende invalideparkeerplaatsen
Openbaar vervoer • OV-opstappunten zijn slecht bereikbaar. - o <25% van de opstappunten zijn toegankelijk voor rolstoelen	Openbaar vervoer • OV-opstappunten zijn niet altijd goed bereikbaar - o <50% van de opstappunten zijn toegankelijk voor rolstoelen	Openbaar vervoer • OV-opstappunten zijn meestal goed bereikbaar - o >50% van de opstappunten zijn toegankelijk voor rolstoelen, bijvoorbeeld middels een veilige uitschuitrede op treinperrons	Openbaar vervoer • OV-opstappunten zijn meestal goed bereikbaar - o >75% van de opstappunten zijn toegankelijk voor rolstoelen, bijvoorbeeld middels een veilige uitschuitrede op treinperrons

De openbare ruimte stimuleert gezond gedrag

-	0	+	++
Inrichting groen Er wordt bij de uitwerking van groen geen rekening gehouden met hoe een groene leefomgeving bijdraagt aan het algemeen welbevinden <25% van nieuw aangelegd groen voldoet aan eisen voor seizoensbeleving, kleur en variatie	Inrichting groen Er wordt bij de uitwerking van groen af en toe rekening gehouden met hoe een groene leefomgeving bijdraagt aan het algemeen welbevinden <50% van nieuw aangelegd groen voldoet aan eisen voor seizoensbeleving, kleur en variatie	Inrichting groen Er wordt bij de uitwerking van groen rekening gehouden met hoe een groene leefomgeving bijdraagt aan het algemeen welbevinden 50-75% van nieuw aangelegd groen voldoet aan eisen voor seizoensbeleving, kleur en variatie	Inrichting groen Er wordt bij de uitwerking van groen rekening gehouden met hoe een groene leefomgeving bijdraagt aan het algemeen welbevinden ≥75% van nieuw aangelegd groen voldoet aan eisen voor seizoensbeleving, kleur en variatie
Rustmogelijkheden Er zijn zelden of geen bankjes bij hondenlosloopvelden en speeltuinen, en langs wandel- en fietsroutes en knooppunten <25% van de hierboven genoemde locaties heeft een bankje	Rustmogelijkheden Er zijn af en toe bankjes geplaatst bij hondenlosloopvelden en speeltuinen, en langs wandel- en fietsroutes en knooppunten <50% van de hierboven genoemde locaties heeft een bankje (om de 200 m)	Rustmogelijkheden Er zijn bankjes geplaatst bij hondenlosloopvelden en speeltuinen, en langs wandel- en fietsroutes en knooppunten ≥75% van de hierboven genoemde locaties heeft een bankje (om de 200 m)	Rustmogelijkheden Er zijn bankjes bij hondenlosloopvelden en speeltuinen, en langs wandel- en fietsroutes en knooppunten 100% van de hierboven genoemde locaties heeft een bankje (om de 200 m)
Sociale veiligheid De sociale veiligheid wordt niet gestimuleerd via inrichting ('ogen op straat') - Er worden geen extra lichtmasten geplaatst - Er is geen sprake van preventie, voorlichting of het inschakelen van de wijkagent - De inrichting van de openbare ruimte houdt hier geen rekening mee.	Sociale veiligheid De sociale veiligheid wordt af en toe gestimuleerd via inrichting ('ogen op straat') - Er worden een aantal extra lichtmasten geplaatst - Er is gedeeltelijk sprake van preventie, voorlichting of het inschakelen van de wijkagent - De inrichting van de openbare ruimte houdt hier zeer beperkt rekening mee.	Sociale veiligheid De sociale veiligheid wordt gestimuleerd via inrichting ('ogen op straat') - Er worden extra lichtmasten geplaatst waar nodig - Er is sprake van preventie, voorlichting of het inschakelen van de wijkagent - De inrichting van de openbare ruimte houdt hier rekening mee.	Sociale veiligheid De sociale veiligheid wordt gestimuleerd via inrichting ('ogen op straat') - Er worden extra lichtmasten geplaatst waar nodig - Er is sprake van preventie, voorlichting of het inschakelen van de wijkagent - De inrichting van de openbare ruimte houdt hier maximaal rekening mee.

Bewegen en ontmoeten De openbare ruimte stimuleert beweging en ontmoeten niet. - Er zijn onvoldoende beweegaanleidingen zoals spelelementen, wandellussen, openbare fitnessstoestellen en snelfietsroutes - Er zijn onvoldoende voorzieningen zoals drinkwaterpunten, bankjes, bewegwijzering - <10% van de woonomgeving bestaat uit plekken waar kinderen kunnen spelen - Er zijn onvoldoende ontmoetingsplekken	Bewegen en ontmoeten De openbare ruimte stimuleert beweging en ontmoeten beperkt. - Er zijn beweegaanleidingen zoals spelelementen, wandellussen, openbare fitnessstoestellen en snelfietsroutes op <1 km afstand van woningen. De beweegaanleidingen die er zijn zijn nog onvoldoende afgestemd op de verschillende doelgroepen - Er is een aantal voorzieningen zoals drinkwaterpunten, bankjes, bewegwijzering, maar nog niet op elke beweegroute - 10-15% van de woonomgeving bestaat uit plekken waar kinderen kunnen spelen Er is een aantal ontmoetingsplekken gerealiseerd	Bewegen en ontmoeten De openbare ruimte stimuleert beweging en ontmoeten. - Er zijn beweegaanleidingen zoals spelelementen, wandellussen, openbare fitnessstoestellen en snelfietsroutes op <500 m afstand van woningen. De beweegaanleidingen zijn voldoende afgestemd op de omwonenden (leeftijd) - Er zijn voldoende voorzieningen zoals drinkwaterpunten, bankjes, bewegwijzering op beweegroutes - ≥15% van de woonomgeving bestaat uit plekken waar kinderen kunnen spelen - Er zijn voldoende ontmoetingsplekken gerealiseerd	Bewegen en ontmoeten De openbare ruimte stimuleert beweging en ontmoeten. - Er zijn beweegaanleidingen zoals spelelementen, wandellussen, openbare fitnessstoestellen en snelfietsroutes op <200 m afstand van woningen. De beweegaanleidingen zijn voldoende afgestemd op de omwonenden (leeftijd) - Er zijn voldoende voorzieningen zoals drinkwaterpunten, bankjes, bewegwijzering op beweegroutes - ≥20% van de woonomgeving bestaat uit plekken waar kinderen kunnen spelen - Er zijn voldoende ontmoetingsplekken gerealiseerd verspreid door de hele wijk voor verschillende doelgroepen
---	---	--	---

De openbare ruimte is aantrekkelijk en draagt bij aan het karakter van Westervoort

-	0	+	++
Diversiteit groen en seizoen beleving - Er wordt geen rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur van groen passend bij de inrichting van de wijk - In de winter is er nauwelijks groen aanwezig, <10% van de plantsoenen heeft een herkenbare seizoenswerking - Op belangrijke zichtlocaties en accentpunten wordt geen rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur	Diversiteit groen en seizoen beleving - Er wordt deels rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur van groen passend bij de inrichting van de wijk - In de winter is er weinig groen aanwezig, <20% van de plantsoenen heeft een herkenbare seizoenswerking - Op belangrijke zichtlocaties en accentpunten wordt weinig rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur	Diversiteit groen en seizoen beleving - Er wordt rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur van groen passend bij de inrichting van de wijk - In de winter is er groen aanwezig, >20% van de plantsoenen heeft een herkenbare seizoenswerking - Op belangrijke zichtlocaties en accentpunten wordt rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur	Diversiteit groen en seizoen beleving - Er wordt rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur van groen passend bij de inrichting van de wijk - In de winter is er groen aanwezig, >30% van de plantsoenen heeft een herkenbare seizoenswerking - Op belangrijke zichtlocaties en accentpunten wordt rekening gehouden met diversiteit, kleur en fleur
Karakter - Er wordt niet ingezet op kunst en cultuur in de openbare ruimte die bijdraagt aan het dorpse karakter; wijken hebben geen kunstobjecten, thematische of historische elementen in het ontwerp - De entrees en grenzen van wijken zijn onduidelijk	Karakter - Er wordt deels ingezet op kunst en cultuur in de openbare ruimte die bijdraagt aan het dorpse karakter; wijken hebben minimaal 1 kunstobject, thematische of historische elementen in het ontwerp - De entrees en grenzen van wijken zijn deels onduidelijk	Karakter - Er wordt ingezet op kunst en cultuur in de openbare ruimte die bijdraagt aan het dorpse karakter; wijken hebben minimaal 2 kunstobjecten, thematische of historische elementen in het ontwerp - De entrees en grenzen van wijken zijn duidelijk zichtbaar, door middel van afwisselend gebruik van en herkenbaar groen	Karakter - Er wordt ingezet op kunst en cultuur in de openbare ruimte die bijdraagt aan het dorpse karakter; wijken hebben minimaal 3 kunstobjecten, thematische of historische elementen in het ontwerp. Deze elementen zijn allen voorzien van extra informatie voor bezoekers en bewoners. - De entrees en grenzen van wijken zijn duidelijk zichtbaar, door middel van afwisselend gebruik van en herkenbaar groen
Beeldkwaliteit De beeldkwaliteit wordt beheerd conform niveau 'D' (CROW)	Beeldkwaliteit De beeldkwaliteit wordt beheerd conform niveau 'C' (CROW)	Beeldkwaliteit De beeldkwaliteit wordt beheerd conform niveau 'B' (CROW). Op belangrijke zichtlocaties ligt de beeldkwaliteit op niveau 'A/A+'.	Beeldkwaliteit De beeldkwaliteit wordt beheerd conform niveau 'A/A+' (CROW)

De particuliere ruimte draagt bij aan de opgaven in de openbare ruimte.

-	o	+	++
Klimaatadaptatie - Perceel is voornamelijk verhard - o verhoogt waterdruk in openbare ruimte en versterkt hittestress. Geen bijdrage aan doelen voor klimaatadaptatie in de wijk.	Klimaatadaptatie - Minimale buffering zoals regenton of beperkte groenstrook - o vermindert in beperkte mate de druk op de openbare riolering en draagt een klein beetje bij aan verkoeling.	Klimaatadaptatie - Grote vergroening en infiltratievoorzieningen - o perceel ontlast de openbare waterstructuur en draagt merkbaar bij aan verkoeling en klimaatbestendigheid van de wijk.	Klimaatadaptatie - Perceel fungeert als 'microklimaatadaptief systeem' - o helpt de wijk mee beschermen tegen piekbuien en hitte en vormt een voorbeeldfunctie voor gemeentelijk beleid.
Biodiversiteit Versteend erf, geen groen belemmert ecologische verbindingen in de wijk; geen bijdrage aan stadsnatuurdoelen.	Biodiversiteit - Beperkte vergroening of enkele nestkastjes - o kleine steun aan biodiversiteitsdoelen in openbaar groen.	Biodiversiteit - Divers groen, inheemse soorten, meerdere fauna-voorzieningen - o perceel versterkt lokale ecologische structuren en sluit aan op gemeentelijke natuurnetwerken.	Biodiversiteit - Perceel fungeert als belangrijke schakel in ecologische verbindingzones - o draagt bovengemiddeld bij aan herstel stedelijke biodiversiteit.
Energie en duurzaamheid - Geen energiemaatregelen - perceel draagt niet bij aan lokale energietransitie en blijft drukken op gemeentelijke klimaatdoelen.	Energie en duurzaamheid - Enkele zonnepanelen of een groen dak - o realiseert basale bijdrage aan energiedoelstellingen in de wijk.	Energie en duurzaamheid - Combinatie van zonnepanelen, groene daken en zuinig ontwerp - o perceel helpt actief mee de wijk energieneutraal te maken en ontlast het net.	Energie en duurzaamheid - Energiepositief, circulair en innovatief - o draagt bovengemiddeld bij aan gemeentelijke duurzaamheidsopgaven en vormt een proeftuin voor de omgeving.
Sociale cohesie - Perceel draagt niet bij aan contact of veiligheid; - o versterkt isolatie in de wijk.	Sociale cohesie - Kleine bijdrage zoals deelname aan buurtactie of open voortuin - o beperkte steun aan wijkcohesie.	Sociale cohesie - Actieve ontmoeting, deelgroen of gezamenlijke tuin - o perceel ondersteunt sociale netwerken en vergroot de leefbaarheid rondom de openbare ruimte.	Sociale cohesie - Initiatiefnemer van collectieve projecten - o perceel wordt een plek die de hele wijk verbindt en versterkt het sociaal fundament van de openbare ruimte.

Bijlage 3: Financiële afschrijvingstermijnen

De afschrijvingstermijnen die nu gehanteerd worden staan hieronder zoals gehanteerd in de Nota activerings- en afschrijvingsbeleid.

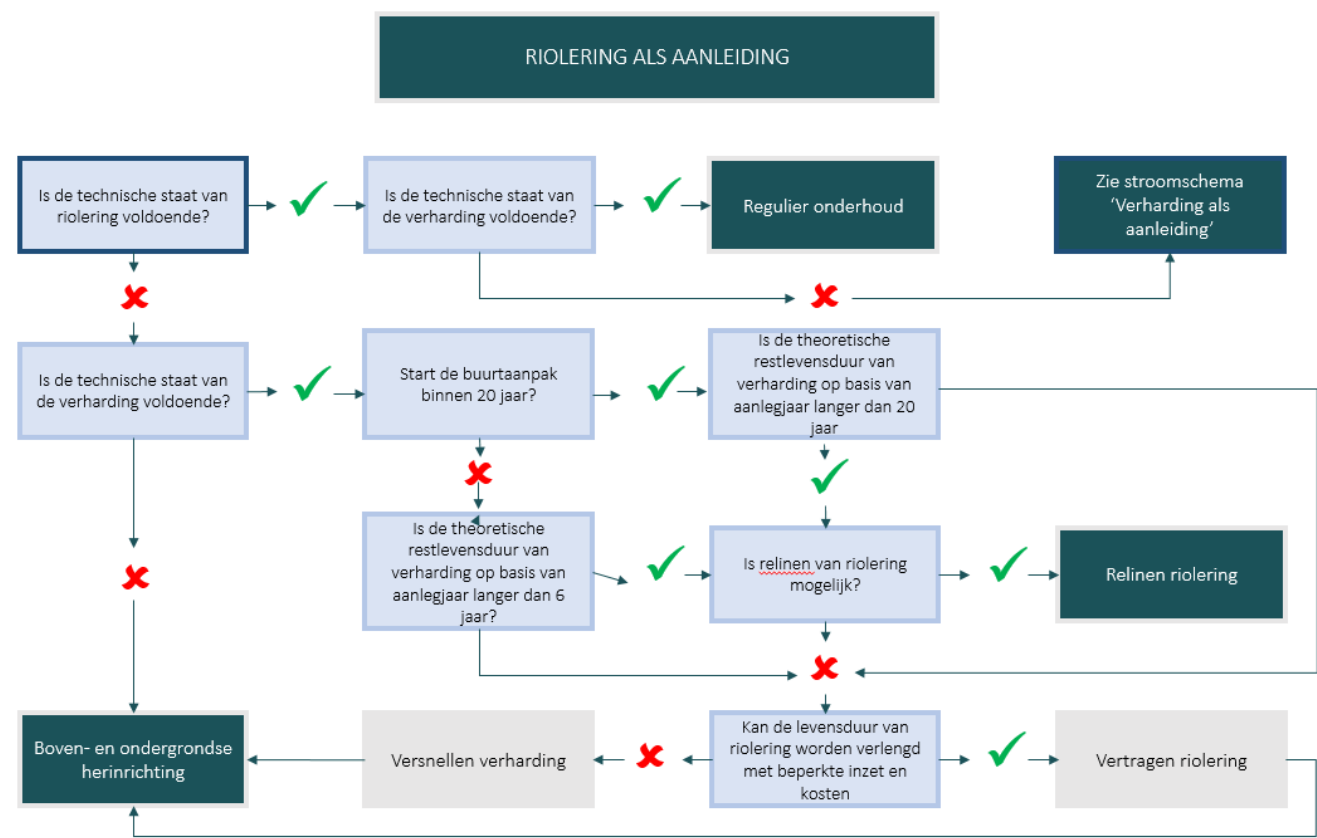
Bijlage 2: Afschrijvingstermijnen

(items met een G erachter hebben betrekking op termijnen die worden gehanteerd ten behoeve van de voorziening groot onderhoud)

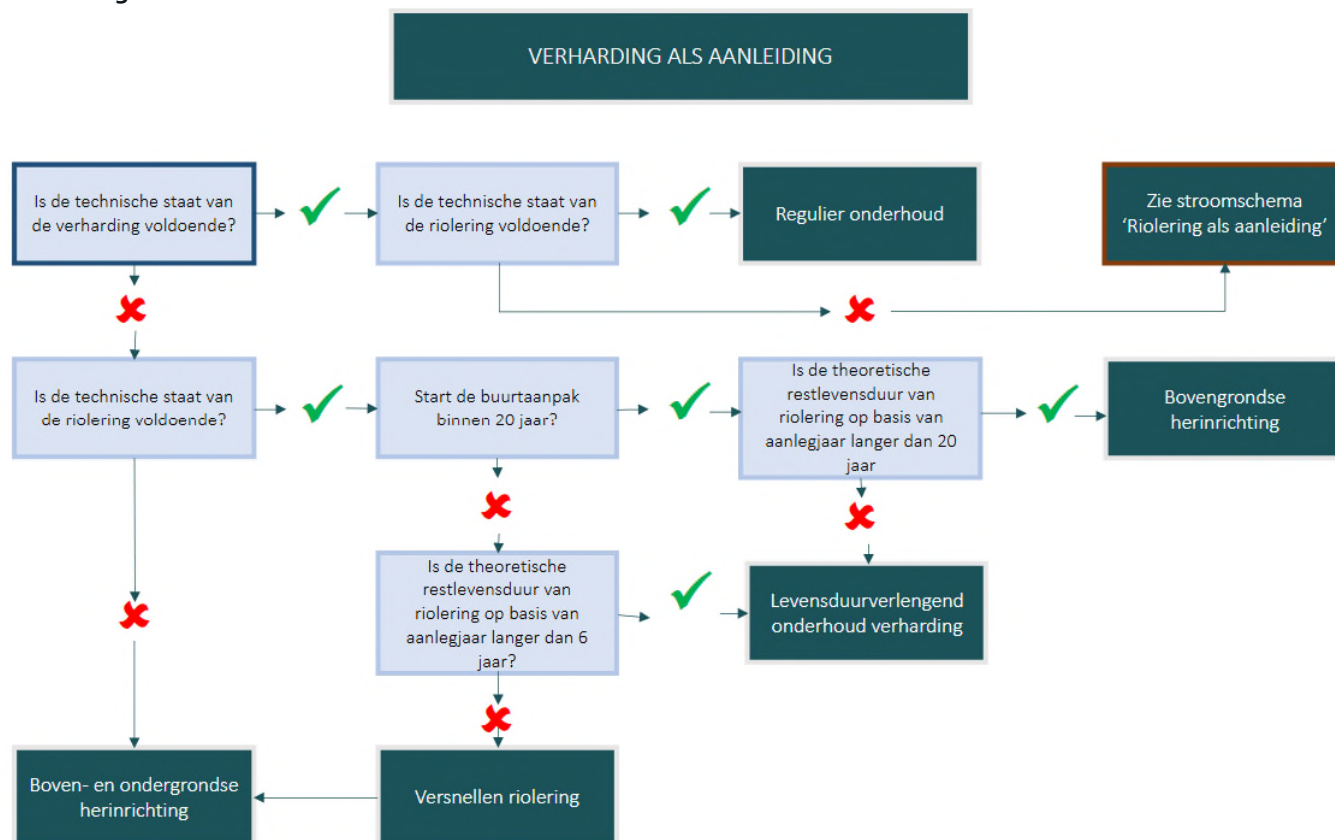
Categorieën		Soort investering	Jaren
1.	Immateriële activa: Maximale termijn: wettelijk vastgesteld		
1.1	Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief		5
1.2	Agio/disagio		Looptijd
1.3	Kosten afsluiten van een lening		Looptijd
2.	Materiële activa Maximale termijn: niet wettelijk vastgesteld		
2.1	Grond- en sloopwerken	Maatschappelijk nut	25
2.2	Rioleringen	Rioleringsbuizen vrijverval	Economisch nut 60
		Rioleringsbuizen drukriolering en persleidingen	Economisch nut 45
		Pompinstallaties (m/e gemalen)	Economisch nut 15
		Pompputten (bouwkundig)	Economisch nut 45
		Onderzoeken (exploitatie)	Economisch nut 1
2.3	Wegen, straten en pleinen	Aanleg rotonde/aanpassen wegen (incl. bestrating, parkeervakken etc.)	Maatschappelijk nut 30
		Slagboom	Maatschappelijk nut 15
		Abri's/bushaltes	Maatschappelijk nut 30
		Opslagtank natstrooien	Maatschappelijk nut 15
		Nieuwe wegen/rehabiliteren wegen	Maatschappelijk nut 60
2.4	Openbare verlichting	Openbare verlichting masten	Maatschappelijk nut 45
		Openbare verlichting armaturen	Maatschappelijk nut 25
		Permanente verlichting IJsselbrug	Maatschappelijk nut 30
2.5	Installaties m.b.t verkeersbeheersing en	Verkeersregelinstallaties	Maatschappelijk nut 15
		Verkeerstellers	Maatschappelijk nut 10
2.6	Openbaar groen	Renovatie vijvers/oeveren	Maatschappelijk nut 25
		Renovatie groen	Maatschappelijk nut 30
		Bomen	Maatschappelijk nut 60
		Waterbeheersing Loo	Maatschappelijk nut 40
		Zitbanken	Maatschappelijk nut 20
2.7	Openbare speellocaties	Speelvoorzieningen	Maatschappelijk nut 10
		Speelruimteplan	Maatschappelijk nut 25
		Skatebaan	Maatschappelijk nut 25
2.8	Monumenten/civiele kunstwerken	Bruggen & stuwen (beton/staal)	Maatschappelijk nut 60
		Bruggen hout	Maatschappelijk nut 30
2.9	Begraafplaatsen	Aanleg begraafplaatsen	Economisch nut 30
		Grafbekisting	Economisch nut 10
2.10	Terreinwerken	Permanent	Maatschappelijk nut 30
		Tijdelijk	Maatschappelijk nut 10

Bijlage 4: Stroomschema's buurtaanpak

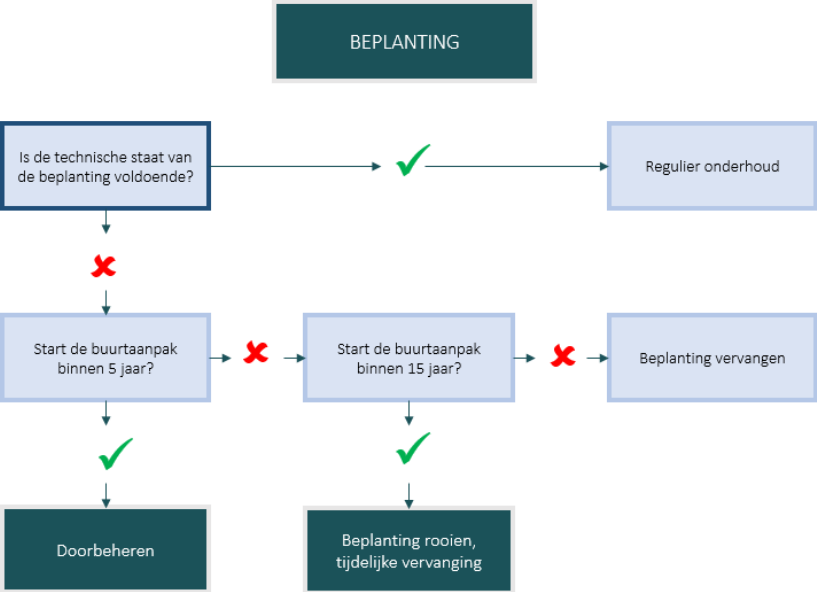
Riolering



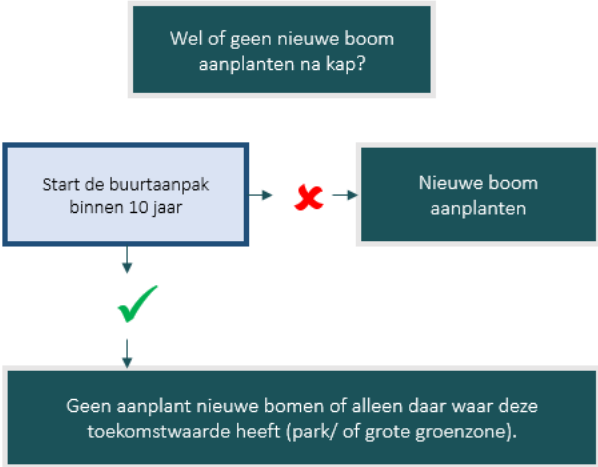
Verharding



Bepanting

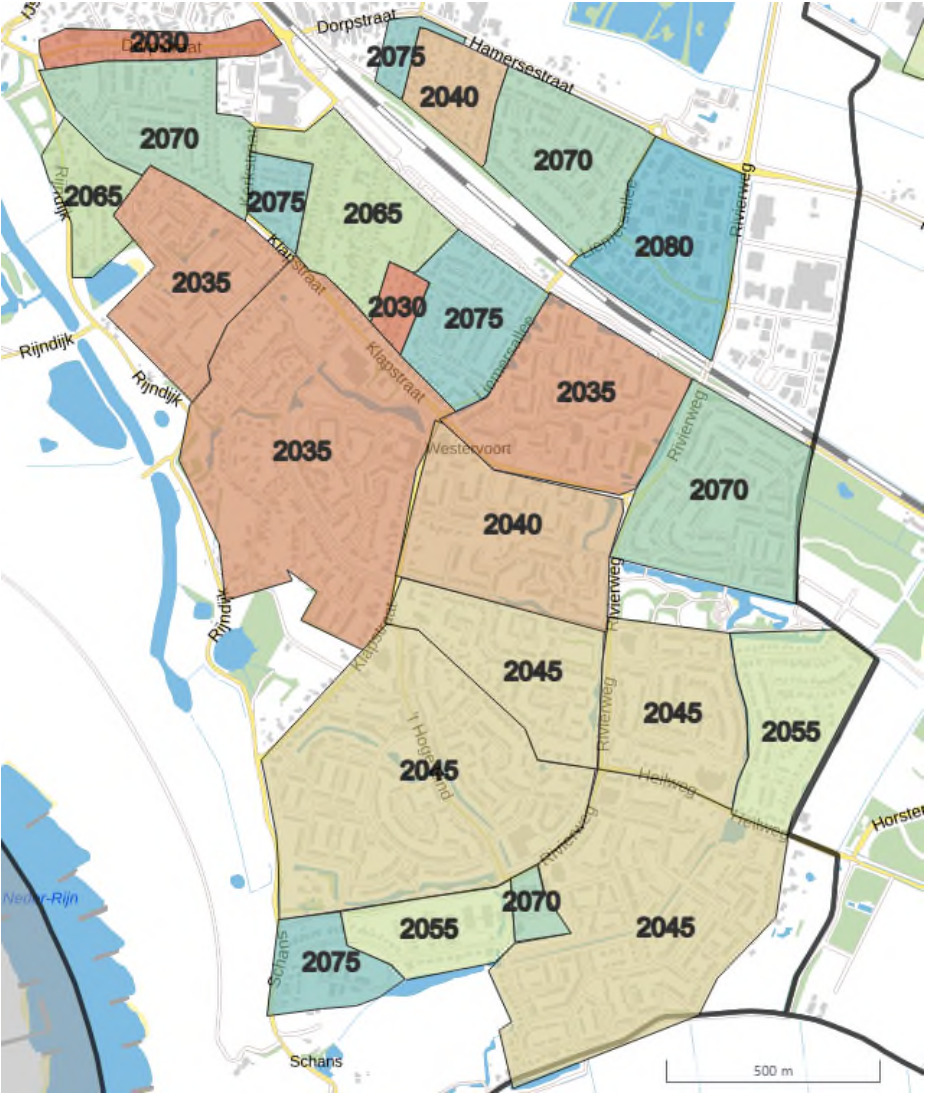


Bomen



Bijlage 5: Indicatie buurtplanning

Globale buurtplanning Westervoort



	Buurt	Indicatief jaartal buurtplanning
1	Westervoort Centrum	Buiten buurtaanpak
2	Vredenburg	2035
3	Emmerik	2035
4	Broeklanden	2035-2040
5	Naederhuizen (Missionarissen Oost)	2040
7	Lange Maat	2045
7	Hoogeind	2045
8	Ganzenpoel	2045
9	Steenderens West	2045
10	Steenderens Oost	2055
11	Ganzenpoel (Wilgenpas)	2055
12	Kern-Midden	2065
14	Vredenburg (de Waaij)	2065
15	Leigraaf	2070
16	Kern West	2070-2075
17	Beekenoord	2070
18	Kern Zuid	2075
19	Naederhuizen (Missionarissen West)	2075
20	Ganzenpoel (Rozet)	2070

Bijlage 6 Uitwerking Participatie

Samenwerking bij veelvoorkomende bewonersinitiatieven.

Bewonersinitiatieven	Mate van participatie	trede
Groen		
Groenadoptie/ zelfbeheer	Ruimte geven	5
Geveltuin	Kaders stellen	4
Biodiversiteitsstroken	Kaders stellen	4
Onderhoud landschapselementen	Dialoog	3
Aanvraag nieuwe bomen	Dialoog	3
Buurt- moestuin	Dialoog	3
Afval		
Zwerfafval	Ruimte geven	5
Adoptie afvalbakken	Kaders stellen	4
Sporten en spelen		
Plaatsen, aanpassen en beheer speelplek	Argumenteren	2
Meubilair		
Aanvraag straatmeubilair	Dialoog	3
Verkeer		
Preventieborden (snelheidsmeter etc)	Kaders stellen	4
Tijdelijke leefstraat	Dialoog	
Overige		
Openbare verlichting	Argumenteren	2
Onderhoud civiele kunstwerken/ bruggen	Transparantie	1
Wegen, onderhoud verhardingen	Transparantie	1
Riolering	Transparantie	1

Groenadoptie/Zelfbeheer

Ruimte geven

Het in zelfbeheer nemen van openbaar groen biedt veel kansen om de aantrekkelijke en uitnodigende openbare ruimte. Daarnaast vergroot zelfbeheer het gevoel van eigenaarschap en sociale cohesie. De gemeente Westervoort stimuleert dan ook groenadoptie.

Voorwaarden

- De groenadoptie levert een positieve bijdrage aan de openbare ruimte.
- Er mogen geen bestrijdingsmiddelen en kunstmest worden gebruikt bij de verzorging van de planten.
- Er mogen geen hekjes of obstakels worden geplaatst.
- Het onderhoud van bomen blijft een verantwoordelijkheid van de gemeente. Bomen en boomwortels mogen niet worden beschadigd.
- De gemeente mag adoptiegroen weer terugnemen als de afspraken niet worden nagekomen of andere werkzaamheden noodzakelijk zijn.

Inzet gemeente

- Aanvragen van bewoners actief oppakken en mogelijk maken.
- De gemeente adviseert en begeleidt waar wenselijk.
- Maak duidelijke afspraken over het beheer en legt deze vast in een overeenkomst.
- Verwerkt in beheersysteem dat het om zelfbeheer gaat.
- Wijs initiatiefnemers op mogelijke hinder en gevaar door bijvoorbeeld niet te dicht langs de weg te werken.
- Stelt eventueel budget beschikbaar (vanuit participatiebeleid) en wijst op subsidiemogelijkheid via (landelijke) fondsen.

Inzet initiatiefnemers

- Verantwoordelijk voor draagvlak in de buurt en het aanspreekpunt voor vragen van gemeente en omwonenden.
- Zorgt ervoor dat de afgesproken kwaliteit wordt gehaald.
- Zorgen zelf voor het afvoeren van het vrijkomende groenafval.

Geveltuin

We willen graag een toekomstbestendige gemeente. Groen kan hierbij een belangrijke bijdrage leveren aan de opgaven rondom klimaat, biodiversiteit, hittestress en wateroverlast. Daarnaast kan groen bijdragen aan de wens van een aantrekkelijke openbare ruimte. Geveltuinen passen dan ook goed binnen de ambities van de gemeente Westervoort. De mogelijkheid om een geveltuin aan te leggen is interessant voor een selecte doelgroep die geen eigen voortuin hebben.

Voorwaarden

- De breedte van de stoep mag niet smaller worden dan 120 centimeter.
- De geveltuin mag niet dieper zijn dan 40 centimeter in verband met ondergrondse kabels.
- Het groen mag niet overhangen
- Van de verwijderde stoeptegels kan een opstaande rand langs de geveltuin gemaakt worden. Zo verzakt de stoep niet.
- Er mogen geen hekwerkjes om de geveltuin worden geplaatst.
- Er mogen geen bestrijdingsmiddelen en kunstmest worden gebruikt bij de verzorging van de planten.
- Bijkomende bevestigingen aan de muur zijn voor rekening en risico van initiatiefnemer.
- Huurders hebben toestemming nodig van de verhuurder.

Inzet gemeente

- Adviseren over type planten en risico's van geveltuinen.
- Wijzen op subsidiemogelijkheden.
- Monitoring en toetsen veiligheid en herstel tuinen

Inzet initiatiefnemers

- Informeren in de buurt of de burens ook een geveltuin willen.
- Vakkundig en handmatig ontgraven van geveltuin. De initiatiefnemer/ uitvoerende partij is verantwoordelijk voor eventuele schade aan aanwezige kabels en leidingen.
- De geveltuin vrij van onkruid en zwerfafval houden.
- De aankoop van planten is voor rekening van de initiatiefnemers.
- Als het initiatief eindigt is initiatiefnemer verantwoordelijk voor het op de juiste manier herstellen van de situatie (terugbrengen van zand en verharding).

Biodiversiteitsstrook

Biodiversiteitsstroken sluiten naadloos aan bij de duurzame ambities van de gemeente. We bieden daarom graag ruimte aan initiatiefnemers die een biodiversiteitsstrook willen aanleggen. De veiligheid en aangezicht moeten echter niet in het geding komen. Biodiversiteitsstroken hebben veel potentie in bermen langs doorgaande wegen waar nu gras ligt en langs de akkerranden van boeren.

Voorwaarden

- Er mogen geen hekwerkjes om de stroken worden geplaatst.
- Er mogen geen bestrijdingsmiddelen en kunstmest worden gebruikt bij de verzorging van de planten en kruiden.
- De verkeersveiligheid blijft gewaarborgd, onoverzichtelijke verkeerssituaties worden voorkomen.

Inzet gemeente

- Maak duidelijke afspraken over beheer en leg deze vast in een beheerovereenkomst.
- Adviseren en eisen stellen met betrekking tot type zaaimengsels
- Uitleg bijkomende risico's van biodiversiteitsstroken en waarborging veiligheid.

Inzet initiatiefnemers

- Initiatiefnemer informeert de buurt over het initiatief en de gevolgen.
- De biodiversiteitsstrook vrij van zwerfafval houden
- Beheren van de strook. Inzaaien, afmaaien en afvoeren van materiaal.

Onderhoud landschapselementen

Landschapselementen vormen in belangrijke mate het aangezicht van de openbare ruimte en leveren daarom een belangrijke bijdrage aan de aantrekkelijkheid. Veel landschapselementen hebben naast een historische - en een landschappelijke - ook een ecologische functie. Door de diversiteit aan landschapselementen is het lastig om hier kant-en-klare kaders voor te maken en blijven individuele gevallen veelal maatwerk. We gaan daarom met initiatiefnemers in gesprek over de mogelijkheden.

Voorwaarden

- De gemeente waarborgt dat de landschapselementen binnen het gemeentelijke aangezicht (blijven) passen.
- Knotwilgen mogen in zelfbeheer. Het betreft echter zwaar en verantwoordelijk werk dat we bij voorkeur willen brengen bij bestaande groepen die dit onderhoud al uitvoeren. Uitgangspunt is dus dat hier zoveel mogelijk bij wordt aangesloten. Andere bomen blijven in beheer van de gemeente.
- Per landschapselement zal gekeken worden naar aanvullende voorwaarden. Dit is maatwerk.
- Er mogen geen hekwerken om de landschapselementen worden geplaatst.
- Er mogen geen bestrijdingsmiddelen en kunstmest worden gebruikt bij de verzorging.

Inzet gemeente

- De gemeente adviseert en instrueert over de juiste vorm van beheer wijst op veiligheid.
- Maak duidelijke afspraken over beheer en leg deze vast in een overeenkomst.
- Zorgt voor de afvoer van het vrijkomende groenafval.

Inzet initiatiefnemers

- Het aanspreekpunt voor vragen van omwonenden en gemeente.
- Zorgt ervoor dat de landschapselementen volgens de afspraken worden onderhouden. Zorgt voor voldoende draagkracht om het onderhoud te kunnen realiseren.

Kaders stellen

Aanvraag nieuwe bomen

Bomen vervullen een belangrijke bijdrage aan verscheidene opgaven, zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit, hittestress en wateroverlast. Bomen hebben echter ook grote impact op de omgeving en brengen risico's met zich mee. Het beheer blijft dus ook altijd een gemeentelijke verantwoordelijkheid. De gemeente gaat in dialoog bij de aanvraag van nieuwe bomen, gezien de belangrijke bijdrage die ze leveren, zowel voor verscheidene opgaven alsook het aanzicht.

Voorwaarden

- Het onderhoud van bomen blijft altijd in beheer van de gemeente.
- De gekozen plek moet levensvatbaar zijn voor de boom. De gemeente controleert dit.

Inzet gemeente

- Controleert of er voldoende draagvlak is.
- Controleert of de voorgestelde plek een geschikte plek is. Zo niet wordt er met bewoners gekeken naar een andere mogelijkheid.
- De gemeente kiest de soort boom.
- De gemeente plant de boom aan en voorziet in een goede groeivoorziening.
- De gemeente beheert de boom.

Inzet initiatiefnemers

- Zorgt voor voldoende draagvlak in de buurt en kan die ook laten zien aan de gemeente.
- Informeert de buurt over de aanplant van de nieuwe bomen.

Buurt(moes)tuin

Kaders stellen

Een buurt(moes)tuin kan een goede plek zijn om meer betrokkenheid te creëren in een wijk. Daarnaast kan het bijdragen aan de opgaven van een toekomst bestendig Westervoort, vooral op het gebied van biodiversiteit. Om de buurt(moes)tuin aantrekkelijk en uitnodigend te houden is echter wel voldoende draagvlak nodig. De gemeente gaat daarom in dialoog met de initiatiefnemers om te kijken naar de mogelijkheden.

Voorwaarden

- De aangewezen plek moet in overeenstemming zijn met het bestemmingsplan.
- De moes(tuin) moet publiek toegankelijk blijven.
- De buurt(moes)tuin mag niet verloederen.

Inzet gemeente

- Wijs initiatiefnemers op de geschatte hoeveelheid werk om de buurt(moes)tuin te onderhouden.
- De gemeente adviseert en begeleidt bij voorbereiding.
- De gemeente kan de grond plantklaar maken of eventueel gereedschap uitlenen voor de aanleg.
- Maak duidelijke afspraken over beheer en leg deze vast in een overeenkomst.

Inzet initiatiefnemers

- Verantwoordelijk voor voldoende draagvlak in de buurt en het aanspreekpunt voor vragen van omwonenden en gemeente.
- Zorgt ervoor dat de afgesproken onderhoudskwaliteit wordt gehaald.

Zwerfafval

Kaders stellen

Zwerfafval is veel mensen een doorn in het oog. Het opruimen van zwerfafval draagt bij aan sociale samenhang, de leefbaarheid in de wijk en de kwaliteit van de openbare ruimte. De gemeente staat open voor initiatiefnemers die zwerfafval of hondenpoep willen ruimen en wil deze initiatieven stimuleren met de inzet van materialen.

Voorwaarden

- Geen overeenkomst nodig, noteer wel de contactgegevens van de initiatiefnemers.
- Kinderen dragen verplicht fluorescerende hesjes.
- Opruimers dragen handschoenen en ruimen geen gevaarlijk afval op (chemisch, naalden, etc.). Indien ze dit tegenkomen wordt dit gemeld bij de contactpersoon van de gemeente.

Inzet gemeente

- Bespreek de wensen en help initiatiefnemers op weg met materialen zoals grijpers, zakken, handschoenen, hesjes.
- Bekijk en bespreek of gebieden goed toegankelijk en ongevaarlijk zijn. Stel begeleiders aan wanneer kinderen zwerfafval opruimen.
- Regelen bedankje voor de inzet van de initiatiefnemer(s).
- Aanbieden om zwerfafval aan het einde van de actie op te halen.
- De gemeente verspreidt informatie over de actie via passende kanalen.

Inzet initiatiefnemer

- Initiatiefnemer ruimt zwerfafval op en houdt daarbij rekening met veiligheidsvoorschriften.

Adoptie afvalbakken

Kaders stellen

De gemeente Westervoort is van mening dat meer prullenbakken niet direct betekent dat er minder zwerfvuil ontstaat. Het aanschaffen, plaatsen en onderhouden van afvalbakken kan bijdragen aan onze doelstellingen op het gebied van een aantrekkelijke en uitnodigende openbare ruimte. Meer afvalbakken betekent echt niet direct minder zwerfvuil. Mochten inwoners een afvalbak in de buurt missen of het legen zelf willen overnemen, dan kunnen ze een afvalbak adopteren. We stellen kaders en gaan met initiatiefnemers in gesprek over de mogelijkheden.

Voorwaarden

- Gemeente en initiatiefnemer sluiten een adoptiecontract.
- De afvalbak blijft eigendom van de gemeente.
- De afvalbak heeft een andere kleur dan die van de gemeente.
- De afvalbak wordt verwijderd of komt terug in gemeentelijk beheer als niemand de bak meer wil beheren.

Inzet gemeente

- Plaatsen adoptiebak.
- Leveren van opruimpakket met daarin een afvalknipper, handschoenen, een rol afvalzakken en een sleutel om de afvalbak te openen.
- Adoptiecontract opstellen en bespreken met initiatiefnemer.
- Zorgen dat dit is opgenomen in het beheersysteem.

Inzet initiatiefnemer

- Is verantwoordelijk voor het legen en afvoeren van het afval.
- Enthousiasmeert zo nodig buurtbewoners om deel te nemen.

Kaders stellen

Spelen en sporten – Plaatsen, aanpassen en beheer speelplek

Kaders stellen

Spelen en sporten zijn een belangrijk onderdeel van de openbare ruimte. Ze vormen een ontmoetingsplek, zorgen voor ontspanning en stimuleren de gezondheid. Ze zijn echter ook duur in aanleg en onderhoud. Daarom is er vanuit de gemeente een afwachtende houding ten aanzien van het plaatsen, aanpassen of beheer van een speelplek ofwel sportplek.

Voorwaarden

- Vanuit gemeentelijk beleid is er geen ruimte voor stimulering. Er zal dus per initiatief gekeken moeten worden wat mogelijk is en er wordt veel gevraagd van de initiatiefnemers.
- De aanvraag moet binnen de bestaande beleidskaders passen.
- Bij het toekennen van initiatieven wordt altijd rekening gehouden met de veiligheidsvoorschriften zoals opgenomen in de WAS.

Inzet gemeente

- De gemeente controleert of er voldoende draagvlak is in de wijk.
- De gemeente adviseert over plaatsing (locatie en proces) en beheer.
- Voor vervanging is een klein budget beschikbaar, mits er voldoende draagvlak is.
- De gemeente stelt de veiligheidseisen op en een plan hoe deze gewaarborgd worden (logboek).
- Alle voorwaarden en veiligheidseisen worden opgenomen in een overeenkomst.

Inzet initiatiefnemers

- Verantwoordelijk voor voldoende draagvlak in de buurt en het aanspreekpunt voor vragen van omwonenden en gemeente.
- Initiatiefnemer bekostigt het gewenste initiatief (incl. beheerkosten) zelf.

Aanvraag straatmeubilair

Kaders stellen

Straatmeubilair kan, door het wenselijk gebruik ervan, de sociale cohesie van een buurt verbeteren. Het sluit dan ook aan bij de ambities van de gemeente Westervoort voor een aantrekkelijke en uitnodigende openbare ruimte. Straatmeubilair vormt echter vaak ook onderdeel van discussie door overlast. Voldoende draagvlak is daarom van belang. We gaan met initiatiefnemers in gesprek over de mogelijkheden.

Voorwaarden

- Het straatmeubilair sluit zoveel mogelijk aan bij het al bestaande straatmeubilair.
- Het onderhoud blijft in beheer van de gemeente.
- Het straatmeubilair mag niet voor overlast zorgen.
- De toegankelijkheid van de openbare ruimte mag niet in het geding komen.

Inzet gemeente

- Adviseren bij plaatsing (locatie).
- De gemeente adviseert als mogelijk voor het gebruik van inclusief straatmeubilair.
- De gemeente inventariseert de kans op overlast en wijst de initiatiefnemers hierop. Voor de gemeente is dit een zwaarwegend belang die van invloed kan zijn op de toekenning. De gemeente kijkt denkt actief mee voor mogelijke alternatieven.
- Invoering straatmeubilair in het beheersysteem zodat het wordt meegenomen voor onderhoud.

Inzet initiatiefnemers

- Verantwoordelijk voor voldoende draagvlak in de buurt.
- Verantwoordelijk voor bekostiging meubilair.

Preventieborden

Kaders stellen

Preventieborden kunnen zowel het gevoel van veiligheid als de daadwerkelijk veiligheid in de gemeente vergroten. Preventieborden passen daarmee in de ambitie van de gemeente voor een verkeers -, fysiek - en sociaal veilige openbare ruimte. Een overvloed aan borden is echter ook niet wenselijk. De gemeente treedt daarom niet actief naar buiten over het plaatsen van borden, maar gaat wel in gesprek met de initiatiefnemers bij een aanvraag.

Voorwaarden

- Enkel preventieborden mogen worden aangevraagd.
- Borden die worden aangeschaft voldoen aan de eisen van de gemeente.
- Borden die worden aangeschaft sluiten aan bij al bestaande borden.
- De locatie dient geschikt te zijn.

Inzet gemeente

- De gemeente betaalt niet mee aan de aankoop van borden.
- Het bord wordt op de afgesproken plek geplaatst door de gemeente.
- De gemeente zorgt ervoor dat het bord wordt meegenomen in de onderhoudscyclus. Wanneer het bord is afgeschreven wordt het verwijderd.
- Het afsluiten van een overeenkomst is niet nodig. We noteren wel de contactgegevens van de initiatiefnemer.
- In geval van een snelheidsmeter: de locatie wordt meegenomen in de planning van de verplaatsbare snelheidsmeter.

Inzet initiatiefnemer

- Na toestemming van de gemeente schaft de initiatiefnemer zelf het bord aan.
- De communicatie over dit initiatief gaat via de initiatiefnemer.

Tijdelijke leefstraat

Kaders stellen

Een straat tijdelijk anders gebruiken. Even minder ruimte voor verkeer, meer ruimte voor ontmoeten. Dat is het idee van leefstraten. Leefstraten versterken de sociale cohesie in een wijk. De gemeente Westervoort staat open voor deze initiatieven, maar gaat altijd eerst in gesprek met de initiatiefnemers.

Voorwaarden

- De straat is een 30 km-straat en mag geen ontsluitingsweg zijn of hoofdzakelijk bestemd zijn als doorgaande route.
- De buurt moet goed bereikbaar blijven met de fiets en met de auto voor bestemmingsverkeer.
- Parkeren moet mogelijk blijven voor omwonenden van de leefstraat in de omgeving.
- De hele buurt moet toegankelijk blijven voor nood- en hulpdiensten.
- De hele buurt moet toegankelijk blijven voor onderhoudsdiensten.
- In (het gedeelte van) de straat die ingericht wordt als leefstraat, moet niemand tegen het initiatief zijn.

Inzet gemeente

- Beoordeelt het plan, toetst de aanvraag en neemt het besluit.
- Verzorgt tijdelijke verkeersborden en afzettingen , indien nodig.

Inzet initiatiefnemer

- Zorgt in en rondom de straat voor heldere communicatie en draagvlak en zoekt naar oplossingen voor bezwaren.
- Heeft een concreet plan over hoe ze met mobiliteit (parkeren, fietsen enzovoorts) omgaan.

Openbare verlichting

Kaders stellen

Openbare verlichting is belangrijk voor de verkeers- en sociale veiligheid. Vanuit de ambitie om lichtvervuiling tegen te gaan om de biodiversiteit te vergroten en vanuit duurzaamheidsoogpunt is te veel echter verlichting niet wenselijk. Verzoeken voor extra of een ander type openbare verlichting worden daarom per geval bekeken.

Voorwaarden

- Verlichting die wordt aangeschaft, voldoet aan de verlichtingseisen van de gemeente.
- Wanneer blijkt dat veiligheid in het geding is door gebrek aan verlichting financiert de gemeente nieuwe lichtmasten.

Inzet gemeente

- De gemeente gaat in gesprek met de initiatiefnemer om de vraag achter de vraag te achterhalen en de openbare verlichtingsgedachte uit te leggen.
- De gemeente betaalt niet mee aan de plaatsing van extra verlichting. De gemeente verzorgt wel de plaatsing van de verlichting.
- Meenemen van de verlichting in de onderhoudscyclus, wanneer de verlichting is afgeschreven wordt het verwijderd.
- Het afsluiten van een overeenkomst is niet nodig. Noteer wel de contactgegevens van de initiatiefnemers.

Inzet initiatiefnemer

- Na toestemming van de gemeente schaft de initiatiefnemer zelf de verlichting aan.

Onderhoud civiele kunstwerken

Kaders stellen

Civiele kunstwerken zijn zeer divers en soms complex. Daarnaast dient het onderhouden goed te gebeuren vanwege de hoge gebruiksintensiteit en veiligheid. Bewoners hebben hier niet de kennis noch de middelen voor. De gemeente staat dan ook afkeurend tegenover deze aanvragen.

Wegen – onderhoud verharding

Onderhoud van wegen dient goed te gebeuren vanwege de hoge gebruiksintensiteit en veiligheid. Bewoners hebben hier niet de kennis noch de middelen voor. De gemeente staat dan ook afkeurend tegenover deze aanvragen.

Riolering

Door klimaatverandering regent het vaker en harder dan voorheen; dit vormt een belasting op ons riool. Het betrekken van inwoners bij mede- en zelfbeheer van het riool is niet wenselijk, maar we willen inwoners wel stimuleren om na te denken over mogelijkheden om hemelwater langer vast te houden en af te voeren. Dit kan via groene tuinen en regentonnen. De gemeente staat afkeurend tegenover initiatieven m.b.t. het riool, maar gaat in gesprek met de initiatiefnemers over andere mogelijkheden.

Het beheren van de riolering is een gemeentetaak. Participatie van inwoners op het gebied van mede- en zelfbeheer is niet gewenst en niet mogelijk.

Inzet gemeente

De gemeente gaat in gesprek met de initiatiefnemer(s) om mee te denken over andere mogelijkheden, bijvoorbeeld het ontsteden van de tuin of afkoppelen van hemelwater. De gemeente wijst hierbij ook op mogelijke subsidies.

Bijlage 7: Checklist borging doelstellingen IBOR

Werkwijze beheer

Onderdeel	Borging
Integraal werken aan maatschappelijke opgaven	
<u>Ambities en randvoorwaarden</u>	Hoofstuk 3
• worden meegenomen in de werkwijze van de medewerkers van de gemeente;	Hoofstuk 4
• worden meegenomen in de aanbestedingen als eis in het bestek of als meerwaarde in de plannen van aanpak	Hoofstuk 4
• worden integraal afgewogen bij beheer middels een afwegings- kader;	Hoofstuk 6
• kunnen zorgen voor wijzingen in het areaal en daarmee beheerbudget en de verdeling hiervan;	Hoofstuk 4, 6 en 8
<u>Integraal werken door:</u>	
• afstemming tussen medewerkers van de gemeente, aannemers en andere partijen die in de openbare ruimte werkzaam zijn;	Hoofstuk 4 (4.1)
• waar mogelijk integraal te beheren;	Hoofstuk 4 (4.4)
• te kijken waar er samenhang is met andere projecten.	Hoofstuk 4 (4.3 en 4.4)
Samenwerken	
Inwoners, belanghebbenden en betrokkenen;	
• Worden actief betrokken bij het beheer van de openbare ruimte	Hoofstuk 7
• Kunnen zowel digitaal, telefonisch als persoonlijk meldingen doen of een vraag stellen over het beheer van de openbare ruimte	Hoofstuk 7
• Kunnen invloed uitoefenen op werkzaamheden	Hoofstuk 4, 6, 7
• Kunnen bijdragen aan het beheer van de openbare ruimte door middel van zelfbeheer	Hoofstuk 7 (7.3)
Basis op orde	
De gemeente Westervoort:	
• Voert periodieke inspecties en dagelijks toezicht uit op het voorgeschreven onderhouds- en kwaliteitsniveau van de openbare ruimte	Hoofstuk 2
• Houdt de beheersdata op orde	Hoofstuk 2
• Neemt jaarlijks nieuwe ontwikkelingen mee in de begroting onder areaaluitbreiding	Hoofstuk 8
• Concretiseert de vervanging van kapitaalgoederen in de meerjarenprojectprogrammering	Hoofstuk 8 en MJOP-OR
• Werkt procesafspraken en instrumenten uit om plannen en de gevolgen voor toekomstig beheer vroegtijdig te bespreken;	Hoofstuk 8
• Meldingen van inwoners worden actiever als big data gebruikt bij de voorbereiding van zowel dagelijks, als groot onderhoud.	Hoofdstuk 4 en 7

Werkwijze herinrichting

Integraal werken aan maatschappelijke opgaven

Ambities en randvoorwaarden

- worden meegenomen in de aanbestedingen als eis in het bestek of als meerwaarde in de plannen van aanpak
- worden integraal afgewogen bij beheer middels een afwegings- kader;
- worden uitgewerkt in richtlijnen voor de openbare ruimte en opgenomen in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte

Hoofdstuk 4
Hoofdstuk 6
Ontwikkelagenda

Integraal werken door:

- Projecten integraal te bespreken
- Te bekijken waar er samenhang is met andere projecten buiten R&B
- De opgaven in een gebied, de beperkte openbare ruimte, financiën en de behoefte van de inwoners in samenhang te bekijken.
- Multidisciplinair te denken
- Waar mogelijk wijkgericht te werken;
- Afstemming en samenwerking met externe partijen;
- Niet alleen de aanlegkosten in beeld te brengen, maar ook de toekomstige beheerkosten.

Hoofdstuk 4 en 5
Hoofdstuk 4 en 5
Hoofdstuk 6 en 8
Hoofdstuk 4, 5 en 6
Hoofdstuk 5
Hoofdstuk 4
Hoofdstuk 8

Samenwerken

Inwoners, belanghebbenden en betrokkenen;

- Worden in beeld gebracht d.m.v. een stakeholdersanalyse;
- Worden actief betrokken bij het beheer en de (her)inrichting van de openbare ruimte

Hoofdstuk 4
Hoofdstuk 7

Basis op orde

De gemeente Westervoort;

- Concretiseert de vervanging van kapitaalgoederen in de meerjarenprojectprogrammering;
- Werkt procesafspraken en instrumenten uit om plannen en gevolgen voor toekomstig beheer vroegtijdig te bespreken;
- Neemt jaarlijks nieuwe ontwikkelingen mee in de begroting onder areaaluitbreiding

MJOP-OR
Hoofdstuk 4 en 8
Hoofdstuk 8

Werkwijze gebiedsontwikkeling

Integraal werken aan maatschappelijke opgaven

Ambities en randvoorwaarden

- Worden meegenomen in de werkwijze van de medewerkers van de gemeente;
- worden uitgewerkt in richtlijnen voor de openbare ruimte en opgenomen in het Handboek Inrichting Openbare Ruimte
- moeten integraal worden afgewogen ook op gebied van beheerareaal, vorm en kwaliteitsniveau om de onderhoudskosten beheersbaar te houden.

Hoofdstuk 4
Ontwikkelagenda HIOR
Hoofdstuk 4, 6 en 8

Integraal werken door:

- Samenwerking tussen ontwikkelaar en gemeente;
- Beheerders vanaf de start te betrekken door de interne projectleider;
- Nieuwe ontwikkelingen te toetsen op de beheerbaarheid en de inrichting van de openbare ruimte op basis van kennis en ervaring;
- Bij nieuwe ontwikkelingen de beheerkosten vroegtijdig in kaart te brengen.

Hoofdstuk 4_Ontwikkelagenda HIOR
Hoofdstuk 4_Ontwikkelagenda HIOR
Hoofdstuk 4_Ontwikkelagenda HIOR
Hoofdstuk 4 en 8

Samenwerken

Inwoners, belanghebbenden en betrokkenen;

- Worden actief betrokken bij de ontwikkeling van de openbare ruimte.

Hoofdstuk 7

Basis op orde

De gemeente Westervoort

- Neemt jaarlijks nieuwe ontwikkelingen mee in de begroting onder areaaluitbreiding
- Werkt procesafspraken en instrumenten uit om plannen en gevolgen voor toekomstig beheer vroegtijdig te bespreken;

Hoofdstuk 8
Hoofdstuk 4 en 8

